

Gmina Bartoszyce

**Program ochrony środowiska
dla Gminy Bartoszyce
na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019**

Projekt

Olsztyn, maj 2012 r.

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp.....	4
1.1.	Podstawa opracowania programu	4
1.2.	Cel i zakres programu	4
1.3.	Metoda opracowania programu	5
2.	Ogólna charakterystyka Gminy Bartoszyce.....	7
2.1.	Dane ogólne Gminy Bartoszyce	7
2.1.1.	Położenie, fizjo- i hydrografia, klimat.....	7
2.1.2.	Demografia	10
2.1.3.	Użytkowanie powierzchni	11
2.1.4.	Zagadnienia gospodarcze	11
2.1.5.	Rolnictwo.....	12
3.	Stan środowiska w Gminie Bartoszyce.....	14
3.1.	Zasoby naturalne i ich ochrona	14
3.1.1.	Przyroda i różnorodność biologiczna	14
3.1.2.	Zasoby leśne i ich ochrona	19
3.1.3.	Zasoby wodne i ich ochrona	22
3.1.3.1	Wody podziemne	22
3.1.3.2	Wody powierzchniowe.....	25
3.1.4.	Powierzchnia ziemi – stan i ochrona	27
3.1.5.	Zasoby geologiczne i ich ochrona	28
3.2.	Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne – stan aktualny.....	31
3.2.1.	Środowisko a zdrowie	31
3.2.2.	Powietrze	31
3.2.2.1	Jakość powietrza	31
3.2.2.2	Źródła i wielkości emisji.....	32
3.2.2.3	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	33
3.2.2.4	Przeciwdziałanie zmianom klimatu	34
3.2.3.	Wody	35
3.2.3.1	Jakość wód powierzchniowych.....	35
3.2.3.2	Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych	37
3.2.3.3	Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków	38
3.2.3.4	Ścieki przemysłowe	41
3.2.3.5	Aglomeracja Bartoszyce	42
3.2.4.	Gospodarka odpadami	43
3.2.4.1	Odpady komunalne	43
3.2.4.2	Odpady zawierające azbest	44
3.2.4.3	Pozostałe odpady.....	45
3.2.5.	Hałas i pola elektromagnetyczne.....	46
3.2.5.1	Hałas.....	46
3.2.5.2	Pola elektromagnetyczne	46
3.2.6.	Substancje chemiczne w środowisku	47
3.3.	Dotychczasowe działania w ochronie środowiska.....	48
3.3.1.	Działania systemowe	48
3.3.1.1	Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych..	48
3.3.1.2	Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska.....	48
3.3.1.3	Zarządzanie środowiskowe	49
3.3.1.4	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	50

3.3.1.5	Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym.....	51
3.3.2.	Działania w zakresie infrastruktury ochrony środowiska.....	52
4.	Narzędzia i instrumenty realizacji.....	54
4.1.	Instrumenty prawne	54
4.2.	Uwarunkowania zewnętrzne	56
4.2.1.	Dokumenty szczebla krajowego	56
4.2.2.	Dokumenty szczebla wojewódzkiego	57
4.2.2.1	„Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”.	57
4.2.3.	Dokumenty szczebla powiatowego	67
4.2.3.2	„Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”.....	69
4.3.	Instrumenty finansowe	69
4.4.	Współpraca przygraniczna.....	70
4.5.	Dostęp do informacji i udział społeczeństwa.....	71
4.6.	Struktura organizacyjna w zakresie realizacji programu ochrony środowiska.....	71
5.	Cele programu	72
5.1.	Cel nadrzędny - dalekosiężny	72
5.2.	Cele główne, szczegółowe i kierunki działań	72
5.3.	Zadania do realizacji	74
5.3.1.	Priorytet: działania systemowe	74
5.3.2.	Priorytet: ochrona zasobów naturalnych	77
5.3.3.	Priorytet: poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	80
6.	Harmonogram realizacji i nakłady	83
6.1.	Harmonogram realizacji.....	83
6.2.	Nakłady	89
7.	Kontrola realizacji programu	92
7.1.	Procedury kontroli	92
7.2.	Wskaźniki realizacji programu	92
7.3.	Procedury weryfikacji programu	94

1. WSTĘP

1.1. Podstawa opracowania programu

Gminny program ochrony środowiska jest instrumentem służącym realizacji polityki ekologicznej państwa poprzez wytyczenie i zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska, które będą realizowane na terenie gminy. Sporządzenie gminnego programu ochrony środowiska jest obowiązkiem gminy w myśl art. 17 i 18 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62 poz. 627 z późn. zmianami). Gminny program ochrony środowiska jest przyjmowany do realizacji poprzez przyjęcie przez radę gminy stosownej uchwały. Realizacja programu jest monitorowana, a Wójt/Burmistrz co dwa lata przedstawia radzie gminy sprawozdanie z jego realizacji.

Pierwszy „Program ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce” Rada Gminy przyjęła do realizacji w 2004 r. Obejmował on okres 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011.

Przy konstruowaniu niniejszego programu, który stanowi aktualizację poprzedniego dokumentu, opierano się na „Wytycznych sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, opracowanych przez Ministerstwo Środowiska w grudniu 2002 r., dostosowanych do układu zagadnień prezentowanych w aktualnej polityce ekologicznej państwa, opracowanej w 2008 r.

1.2. Cel i zakres programu

Celem niniejszego opracowania jest wytyczenie kierunków i zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska, które będą realizowane w Gminie Bartoszyce w latach 2012-2015. Realizacja działań przyczyni się do osiągnięcia celów „Programu ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego”, „Programu ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego”, jak również „Polityki ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”.

W programie ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce zawarto w szczególności:

- charakterystykę gminy oraz obecnego stanu środowiska w gminie (zasobów, jakości, działań systemowych),
- opis narzędzi i instrumentów realizacji programu wraz z opisem uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawnoekonomiczne i środki finansowe.
- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- poziomy celów długoterminowych;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- opis metod kontroli wdrażania programu.

W części zasadniczej programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce – zgodnie z „Wytycznymi sporządzenia programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, (opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2002 r., które autorzy niniejszego opracowania dostosowali do aktualnej polityki ekologicznej państwa, opracowanej w 2008 r.) – zawarto następujące rozdziały:

- Narzędzia i instrumenty realizacji programu (wzmocnienie instytucjonalne, ramy prawa – w zakresie prawa lokalnego i decyzji organów samorządowych, planowanie przestrzenne, powiązania formalne i merytoryczne z analogicznym programem niższego i wyższego szczebla administracyjnego, mechanizmy finansowania ochrony środowiska, dostęp do informacji i udział społeczeństwa, współpraca przygraniczna);
- Kierunki działań systemowych (uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych, aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, zarządzanie środowiskowe, udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym);
- Ochrona zasobów naturalnych (ochrona przyrody, w tym różnorodności biologicznej, ochrona zasobów leśnych, racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona powierzchni ziemi, racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi);
- Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu, ochrona wód przed zanieczyszczeniem, gospodarka odpadami, ochrona przed hałasem i polami elektromagnetycznymi, gospodarka substancjami chemicznymi);
- Harmonogram realizacji i nakłady na realizację programu (terminy realizacji, wielkość nakładów i źródła finansowania, jednostki odpowiedzialne za ich wykonanie);
- Kontrola realizacji programu (procedury kontroli, mierniki realizacji programu, procedury weryfikacji programu).

Program ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce w pełni respektuje zasady polityki ekologicznej Polski, Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego, takie jak:

- zasada zrównoważonego rozwoju opisana w odnowionej strategii Unii Europejskiej dotyczącej trwałego rozwoju,
- zasada przezorności,
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego,
- zasada uspołecznienia,
- zasada „zanieczyszczający płaci”,
- zasada prewencji,
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

1.3. Metoda opracowania programu

Program ochrony środowiska opracowywano w dwóch etapach:

- I. W pierwszym etapie zgromadzono i przeanalizowano dane dotyczące obecnego stanu środowiska oraz zagadnień ochrony środowiska w Gminie Bartoszyce, z uwzględnieniem zrealizowanych działań. Następnie zweryfikowano: problemy zidentyfikowane w

poprzednim okresie programowania oraz cele i priorytety na następny okres programowania.

- II. W drugim etapie zaplanowano zadania, których realizacja doprowadzi do osiągnięcia założonych celów. Przy planowaniu zadań uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne (programy ochrony środowiska wyższego szczebla, strategie i inne dokumenty planistyczne). Sporządzono szczegółowy harmonogram realizacji, zaplanowano metody realizacji oraz sposoby kontroli wdrażania programu.

We wszystkich etapach przygotowania programu, a szczególnie w gromadzeniu danych, weryfikacji listy problemów, a następnie formułowaniu celów, aktywnie uczestniczyli przedstawiciele Gminy Bartoszyce.

Inwentaryzację danych prowadzono w oparciu o następujące źródła danych:

1. Urząd Gminy Bartoszyce,
2. Starostwo Powiatowe w Bartoszczach,
3. wizja lokalna gminy Bartoszyce,
4. dane z dostępnych opracowań dotyczących zarówno terenu gminy, terenu powiatu, jak i terenu całego województwa.

Dane pochodzące z Urzędu Gminy oraz Starostwa Powiatowego w Bartoszczach inwentaryzowano w oparciu o materiały i dokumenty (analizy) dostępne w Urzędzie, ankietę opracowaną przez Biuro Doradcze EkoINFRA oraz spotkania i kontakty telefoniczne z pracownikami Urzędu. Ponadto korzystano z danych zamieszczonych w następujących opracowaniach:

- Raporty o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego za lata 2004-2010, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie zamieszczone na stronie: www.wios.olsztyn.pl
- Dane ze strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie: www.olsztyn.rdos.gov.pl
- Dane ze strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie: www.olsztyn.lasy.gov.pl
- Dane ze strony internetowej GDOŚ: www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl
- Dane ze strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego: www.stat.gov.pl

Po zgromadzeniu wszystkich dostępnych danych umieszczono je w bazie elektronicznej (arkusza kalkulacyjnym) w celu wyznaczenia parametrów ilościowych dotyczących wpływu działalności człowieka na środowisko oraz zbadania występujących prawidłowości i trendów. Na podstawie wyników obliczeń oraz pozostałych, nieprzetworzonych danych zidentyfikowano podstawowe problemy związane z ochroną środowiska w Gminie Bartoszyce. Problemy te uszeregowano w zależności przyczynowo-skutkowej. Następnie, poprzez przeformułowanie problemów, wyodrębniono cele programu ochrony środowiska i wyznaczono obszary priorytetowe.

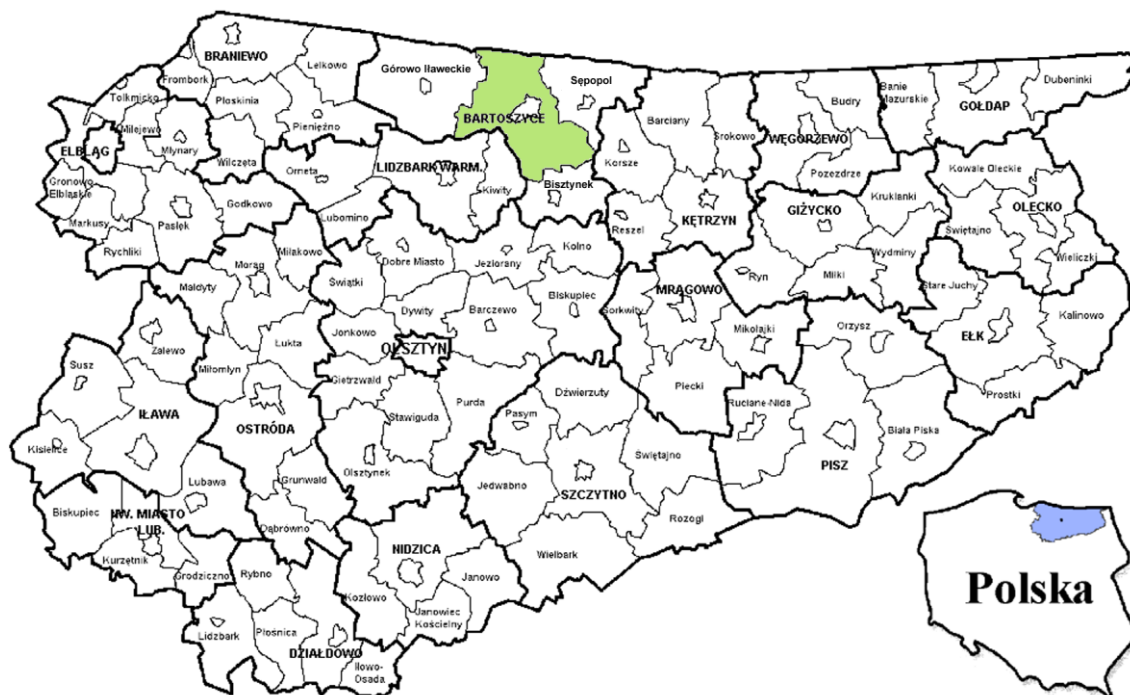
Po sformułowaniu celów wyznaczono zadania, których realizacja doprowadzi do osiągnięcia zaplanowanych celów programu ochrony środowiska. Następnie opracowano harmonogram realizacji i oszacowano koszty realizacji poszczególnych zadań.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY BARTOSZYCE

2.1. Dane ogólne Gminy Bartoszyce

2.1.1. Położenie, fizjo- i hydrografia, klimat

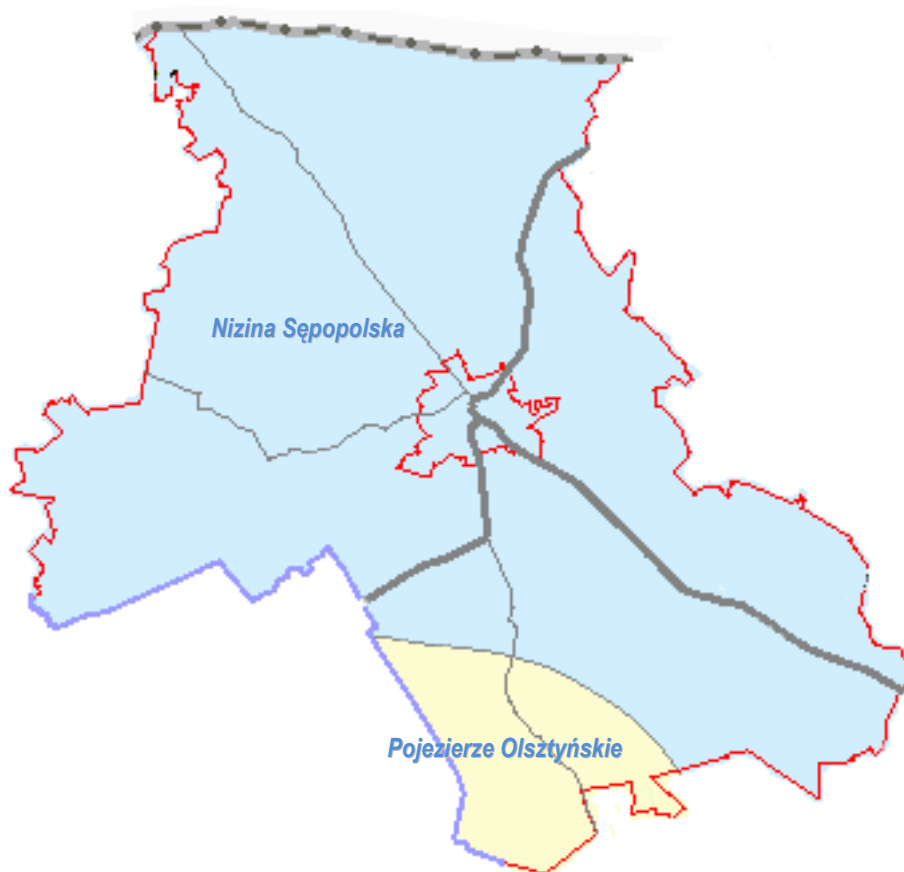
Gmina Bartoszyce o powierzchni 428,00 km², leży w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego (Rys. 1). Od zachodu graniczy z gminą Górowo Iławeckie, od południa z gminami Lidzbark Warmiński i Kiwity (powiat lidzbarski) oraz Bisztynek i od wschodu z gminą Sępoleń. Północna granica gminy stanowi granicę państwową z Rosją. Gmina graniczy także z Gminą Miejską Bartoszyce. W skład gminy wchodzi 110 miejscowości, z czego 58 to wsie.

Opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 1. Położenie Gminy Bartoszyce w układzie administracyjnym

Pod względem fizjograficznym największa część gminy leży w Pasie Pobrzeży Bałtyckich, w regionie Niziny Staropruskiej, mezoregionie Niziny Sępopskiej. Południowy kraniec gminy Bartoszyce leży w Pasie Pojezierzy Bałtyckich, w regionie Pojezierza Mazurskiego, mezoregionie Pojezierza Olsztyńskiego.

Opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 2. Położenie Gminy Bartoszyce na tle krain fizycznogeograficznych

Nizina Sępopolska stanowi rozległą nieckę, która wznosi się na obrzeżu do 80-100 mnpm i obniża ku środkowi do 40-50 mnpm. Mezoregion ten jest pozostałością po rozległym jeziorze zastoiskowym, który utworzył się przed cofającym się ostatnim zlodowaceniem plejstoceniowym. Konsekwencją tego jest urodzajna pokrywa glebowa i stosunkowo słaby rozwój lodowcowych form marginalnych, zwłaszcza w środkowej części regionu i prawie zupełny brak jezior (J. Kondracki 2001 r.). Na obszarze Niziny Sępopolskiej przeważa krajobraz równinny, który urozmaicają doliny rzeczne i niewielkie spadki terenu. Urozmaicony jest również krajobraz pojezierza z licznymi pagórkami i dolinami.

Osią hydrograficzną terenu jest rzeka Łyna – największa rzeka województwa. Przepływa ona teren gminy płynąc z kierunku południowo-zachodniego na północno-wschodni.

Wg „Hydrologii regionalnej Polski” (pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007) gmina Bartoszyce leży w granicach jednego regionu hydrogeologicznego (w Prowincji Wisły): w regionie Narwi, Pregoly i Niemna.

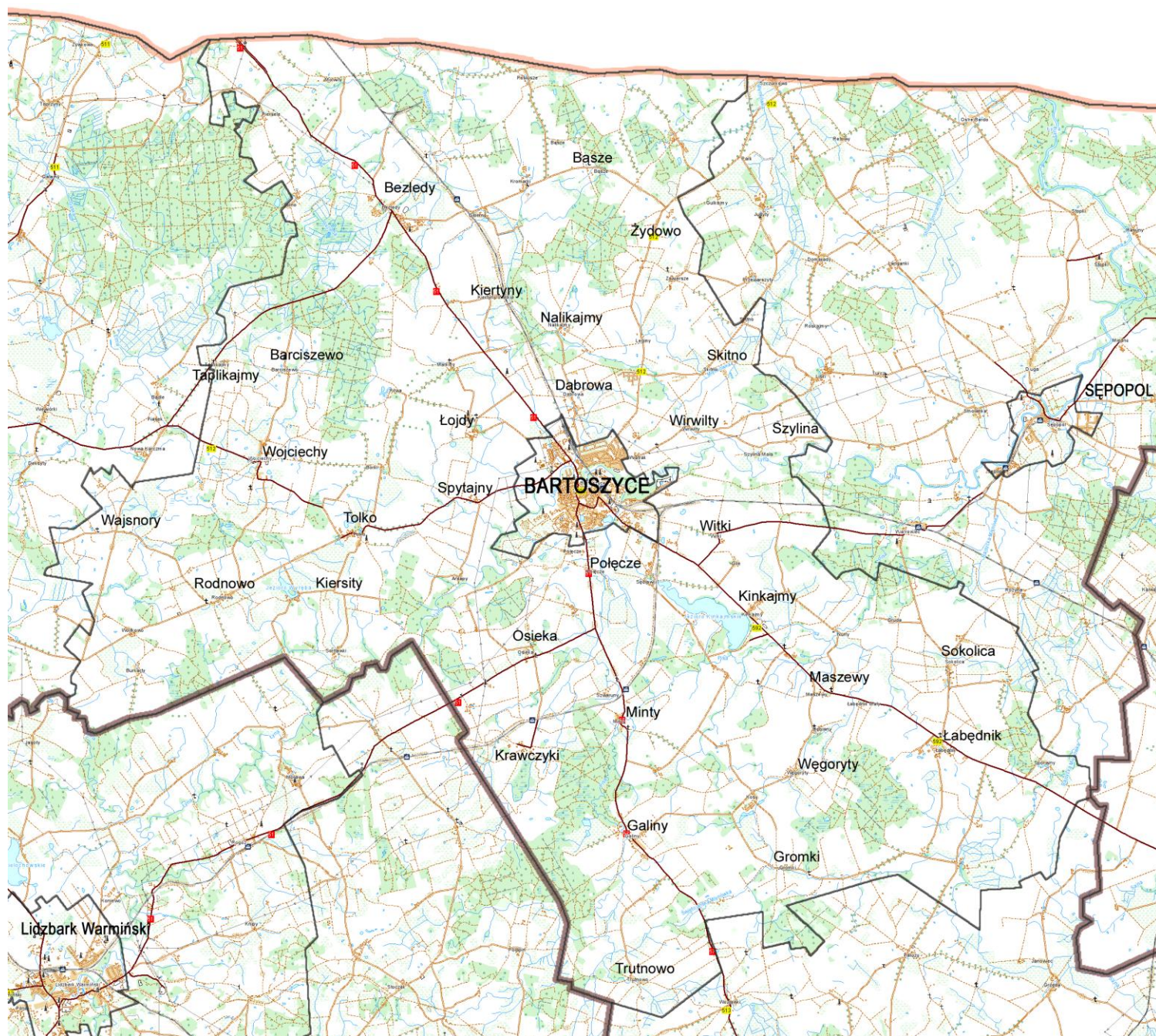
Gmina Bartoszyce leży w mazurskim regionie klimatycznym, we wschodniobałtyckiej dzielnicy klimatycznej, która jest chłodniejsza od sąsiadującej od zachodu dzielnicy zachodniobałtyckiej, lecz cieplejsza niż przyległa od południa dzielnica mazurska. Charakteryzuje się ona następującymi wartościami elementów i zjawisk atmosferycznych:

- liczba dni mroźnych wynosi 38-43,
- liczba dni z przymrozkami 110-125,

- liczba dni z pokrywą śnieżną 60-65 dni.

Opad atmosferyczny wynosi średnio około 600 mm w roku. Okres wegetacyjny trwa około 200 dni. W Gminie Bartoszyce przeważają wiatry z kierunku południowo-zachodniego (18,9% udziału w ciągu roku) i wiatry zachodnie (15,2 %). Udział wiatrów południowo-zachodnich jest szczególnie wysoki jesienią i zimą.

Mapę topograficzną Gminy Bartoszyce przedstawia Rys. 3.

Opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 3. Mapa topograficzna Gminy Bartoszyce

2.1.2. Demografia

Wg danych UG Gmina Bartoszyce liczy 11 166 mieszkańców (stan na 31-12-2010). Gmina liczy 110 miejscowości. Największą miejscowością są Bezledy. Gęstość zaludnienia w gminie Bartoszyce wynosi 25 osób na km².

Zestawienie liczby mieszkańców w poszczególnych sołectwach przedstawia Tabela 1.

Tabela 1 Dane demograficzne Gminy Bartoszyce			
L.p.	Sołectwo	Miejscowości w sołectwie	Liczba ludności
1	BARCISZEWO	Barciszewo, Wólka	149
2	BĄSZE	Bąsze, Łapkajmy, Łoskajmy, Parkoszewo, Posłusze	319
3	BEZLEDY	Bezledy, Głomno, Karolewko, Kisity, Kromarki, Lejdy, Molwity, Piergozy, Piersele, Solno, Styligi, Wola, Wysieka, Żardyny, Ganitajny	1653
4	DĄBROWA	Dąbrowa	299
5	GALINY	Borki Sędrowskie, Galiny, Ciemna Wola	890
6	GROMKI	Gromki, Galinki, Króle	127
7	KIERSITY	Kiersity, Sortławki, Wyręba	191
8	KIERTYNY WLK.	Kiertyny Małe, Kiertyny Wielkie	151
9	KINKAJMY	Czerwona Górka, Glitajny, Kinkajmy, Lisówka, Lusiny, Sędławki, Tromity, Pasaria, Lisówka	663
10	KRAWCZYKI	Krawczyki, Klekotki	233
11	ŁABĘDNIK	Bajdyty, Bieliny, Drawa, Frączki, Łabędnik, Matyjaszki, Sporwiny	687
12	ŁOJDY	Łojdy, Markiny, Pilwa, Jarkowo	426
13	MASZEWY	Dębiany, Łabędnik Mały, Maszewy, Nuny, Wardomy	322
14	MINTY	Brzostkowo, Minty, Szwarunki, Szwaruny	435
15	NALIKAJMY	Nalikajmy, Wiplawki	101
16	OSIEKA	Bukowo, Lipina, Osieka	224
17	POŁĘCZE	Perkujki, Płęsy, Połęczce, Ceglarki, Wawrzyny	449
18	RODNOWO	Rodnowo, Burkarty, Kicina, Wojtkowo	449
19	SKITNO	Skitno	125
20	SOKOLICA	Gruda, Sokolica, Spurgle	350
21	SPYTAJNY	Ardapy, Spytajny	243
22	SZYLINA WIELKA	Szylina Mała, Szylina Wielka	70
23	TOLKO	Tolko	584
24	TAPLIKAJMY	Merguny, Taplikajmy	116
25	TRUTNOWO	Trutnowo	106
26	WAJSNORY	Szczeciny, Wajsnory, Wargielity, Gruszynki,	180
27	WITKI	Dębówko, Gile, Karolewka, Okopa, Witki	164
28	WĘGORYTY	Węgoryty, Kosy	220
29	WIRWILTY	Falcewo, Wiatrak, Wirwilty	246
30	WOJCIECHY	Wojciechy, Borki	745
31	ŻYDOWO	Leginy, Nowe Witki, Zawiersze, Żydowo	248

źródło: dane UG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

2.1.3. Użytkowanie powierzchni

Użytkowanie powierzchni w Gminie Bartoszyce przedstawia Tabela 2. Użytki rolne stanowią ponad 73% powierzchni gminy, z czego grunty orne stanowią blisko 54%.

Tabela 2 Struktura użytkowania powierzchni w Gminie Bartoszyce								
Jednostka terytorialna	Powierzchnia	Lasy	Wody	Użytki rolne ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska
[ha]								
Gmina Bartoszyce	42 800	8026,1	247	31 276	22 986	67	2 645	5 578
[%]								
Gmina Bartoszyce	100	18,8	0,58	73,1	53,7	0,16	6,18	13,03

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

2.1.4. Zagadnienia gospodarcze

Położenie na głównym szlaku komunikacyjnym (drodze krajowej nr 51 w kierunku przejścia granicznego w Bezledach, do Kaliningradu i dalej na Litwę, Łotwę, Estonię oraz kraje skandynawskie) oraz znaczny udział użytków rolnych warunkują profil gospodarczy gminy Bartoszyce. Na terenie gminy, w ramach Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, powołano filię zlokalizowaną w okolicach przejścia granicznego w Bezledach.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Bartoszyce wynosi 500, z czego aż 482 to podmioty należące do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. 18 podmiotów należy do sfery publicznej. Do najważniejszych podmiotów należą:

- Przedsiębiorstwo „Romanowski” (produkcja rolna, handel maszynami rolniczymi i paliwami, turystyka) w Sędławkach,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe Agropasz Spółka z o.o. (produkcja pasz) w Bezledach,
- Zakład Odlewniczy w Dąbrowie.

Tabela 3 przedstawia zestawienie liczby podmiotów gospodarczych w 2010 r.

Tabela 3 Podmioty gospodarcze

Jednostka terytorialna	Podmioty gospodarki narodowej									
	Razem	Sektor publiczny			Sektor prywatny					
		ogółem	spółki handlowe	pozostałe	ogółem	osoby fizyczne	spółki handlowe	spółdzielnie	stowarzyszenia i organizacje społeczne	pozostałe
Gmina Bartoszyce	500	18	1	17	482	373	35	6	13	55
Odsetek w stosunku do ogólnej liczby w powiecie	12,7%	9,1%	8,3%	9,1%	12,9%	13,4%	22,4%	24,0%	10,1%	8,7%

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Ponad 96% podmiotów działa w sferze prywatnej, z czego największą liczbę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (77,4%). Najwięcej podmiotów gospodarczych działa w branży usług (63,2%), następnie w przemyśle i budownictwie (25,2%) oraz rolnictwie (11,6%). W usługach najwięcej podmiotów zarejestrowano w sekcji G – handel hurtowy i detaliczny (121 podmiotów) oraz w sekcji F – budownictwo (61 podmiotów).

Turystyka nie odgrywa w gminie Bartoszyce znaczącej roli. W związku z tym baza noclegowa jest skierowana głównie do osób przejeżdżających przez teren gminy w drodze do przejścia granicznego oraz do osób przebywających na terenie gminy służbowo (kooperanci firm, handlowcy, itp.).

Ogółem na terenie gminy znajduje się 1 obiekt noclegowy (całoroczny) znajdujący się w ewidencji GUS z łączną liczbą miejsc noclegowych równą 18.

Stopa bezrobocia w całym powiecie bartoszyckim jest wysoka (Powiatowy Urząd Pracy nie oblicza tego wskaźnika na poziomie poszczególnych gmin) – wynosi aż 28,6% (dane za listopad 2011 r.).

2.1.5. Rolnictwo

Ważną gałęzią gospodarki w gminie Bartoszyce jest rolnictwo. W tym dziale gospodarki, oprócz indywidualnych gospodarstw rolnych, działa 58 podmiotów gospodarczych. Wskaźnik bonitacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest wysoki i wynosi 76,5 pkt (podczas gdy średnia dla województwa wynosi 65 pkt). Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. w gminie znajduje 990 gospodarstw rolnych, z czego 857 (86%) o powierzchni powyżej 1 ha i 348 (35,1%) o powierzchni powyżej 15 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego

wynosi 27,99 ha (średnia w powiecie – 26,12 ha). Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 r. ponad 86% gospodarstw powyżej 1 ha prowadzi produkcję rolniczą, 70,8% produkuje głównie na rynek – reszta nie prowadzi produkcji rolnej lub produkuje na potrzeby własne.

Użytki rolne w dobrej kulturze zajmują blisko 25 tys. ha. Ponad 76% użytków rolnych stanowią zasiewy (19,4 tys. ha). W hodowli ważną gałęzią jest hodowla bydła.

Szczegółowe dane dotyczące rolnictwa przedstawia Tabela 4.

Tabela 4 Rolnictwo wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010

Jednostka terytorialna	Gospodarstwa rolne			Użytki rolne					
	ogółem	powyżej 1 ha użytków rolnych	powyżej 15 ha użytków rolnych	użytki rolne w dobrej kulturze	pod zasiewami	grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	uprawy trwałe	łąki trwałe	pastwiska trwałe
	[szt]	[szt]	[szt]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Gmina Bartoszyce	990	857	348	24 968,55	19 404,29	302,12	384,43	3 200,31	1 659,93
[%]									
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	30,2	36,2	35,8	33,7	36,0	20,9	43,7	29,3	24,5

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Największe gospodarstwa rolne prowadzą działalność jako przedsiębiorstwa (często spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) lub grupy producenckie.

3. STAN ŚRODOWISKA W GMINIE BARTOSZYCE

3.1. Zasoby naturalne i ich ochrona

3.1.1. Przyroda i różnorodność biologiczna

Wg podziału geobotaniczno-regionalnego, Gmina Bartoszyce leży w Dziale Pomorskim, który charakteryzuje się znacznym udziałem zbiorowisk o subatlantyckim typie zasięgu. Dla tego regionu charakterystyczne jest występowanie grądów, lasów liściastych, acidofilnych lasów dębowych, kontynentalnych borów sosnowych oraz niżowych buczyn.

Ze względu na synantropizację (całość przemian zachodzących w szacie roślinnej pod wpływem działalności człowieka), Gmina Bartoszyce leży w regionie IV stopnia (skala od I do VII), gdzie przeważa roślinność antropogeniczna (wprowadzona przez człowieka), a roślinność naturalna zachowała się fragmentarycznie w siedliskach skrajnie ubogich lub niedostępnych do wykorzystania przez człowieka.

Znacznie większe zróżnicowanie gatunkowe roślin i zwierząt występuje zatem na tych terenach gminy, które nie są silnie przekształcone przez działalność człowieka, w przypadku Gminy Bartoszyce – głównie działalność rolniczą.

Zgodnie z tym, największe bogactwo roślin w Gminie Bartoszyce występuje na obszarach podmokłych, mało dostępnych i leśnych. Spotyka się tu wiele gatunków pospolitych, takich jak trzcina pospolita, pałka wąskolistna i szerokolistna, rdestnica, moczarka kanadyjska, grzybień biały, grązel żółty, ale także gatunki rzadkie i chronione jak: malina moroszka (*Rubus chamaemore*), wawrzynek wilczczyko (*Daphne mezereum*), podrzeń żebrowiec (*Rotundifolia*), pełnik europejski (*Trollius europaeus*), lepnica litewska (*Silene lithuanica*).

Ponadto, można też spotkać torfowiska niskie (eutroficzne) zasiedlone przez wiele gatunków (m.in. turzyce i kosańce).

W Gminie Bartoszyce można spotkać kilka gatunków dużych ssaków, jak:

- Łoś – na terenie Nadleśnictwa Górowo Iławeckie liczebność wynosiła 30 szt., na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – również 30 szt. (stan na 10-03-2011).
- Jeleń – na terenie Nadleśnictwa Górowo Iławeckie liczebność wynosiła 520 szt., na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 340 szt. (stan na 10-03-2011).
- Daniel – na terenie Nadleśnictwa Górowo Iławeckie liczebność wynosiła 70 szt., na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 280 szt. (stan na 10-03-2011).
- Sarna – na terenie Nadleśnictwa Górowo Iławeckie liczebność wynosiła 2170 szt., na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 1810 szt. (stan na 10-03-2011).
- Dzik – na terenie Nadleśnictwa Górowo Iławeckie liczebność wynosiła 1055 szt., na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 1170 szt. (stan na 10-03-2011).

Z mniejszych ssaków występuje: borsuk, lis, wiewiórka, jeż europejski, kuna, wydra (umieszczona w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej), tchórz, norka amerykańska. Ponadto, często spotyka się siedliska bobra (umieszczony w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej). Z danych Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie (stan na 31-03-2011) wynika, że na terenie Nadleśnictwa Górowo Iławeckie liczebność stanowisk bobrów wynosiła 428 z ogólną liczbą osobników 1198, a na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 233 stanowiska z ogólną liczbą osobników 915.

Ptaki są najliczniejszą grupą zwierząt występującą w Gminie Bartoszyce. Często występują miejsca gniazdowania bociana białego (umieszczonego w Załączniku I Dyrektywy 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków – jako gatunek objęty szczególną ochroną). Spotyka się także inne gatunki ptaków gniazdujących, wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej jak: kania czarna, kania ruda, orlik krzykliwy, orzeł bielik, dzięcioł średni, puchacz, bąk, czapla siwa, błotniak zbożowy, bocian czarny i żuraw. Ponadto, licznie występują inne gatunki pospolitych ptaków.

Z płazów i gadów w Gminie Bartoszyce występują: żmija zygzakowata, padalec zwyczajny, traszka grzebieniasta, traszka zwyczajna, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, ropucha paskówka, ropucha zielona, rzekotka drzewna, żaba trawna, żaba moczarowa, żaba wodna, żaba jeziorkowa, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna.

Zadania ochrony przyrody i różnorodności biologicznej są realizowane przede wszystkim poprzez ustanawianie różnych prawnych form ochrony: rezerwatów, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, pomników przyrody.

Tereny chronione na obszarze Gminy Bartoszyce zajmują 4 571,1 ha (10,7%), w tym:

- obszary chronionego krajobrazu 4 562,8 ha,
- użytki ekologiczne 8,3 ha.

Tabela 5 przedstawia szczegółowe dane.

Tabela 5 Ochrona przyrody w Gminie Bartoszyce					
Jednostka terytorialna	Obszary prawnie chronione ogółem	Rezerваты przyrody	Obszary chronionego krajobrazu	Użytki ekologiczne	Pomniki przyrody ogółem
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[szt]
Gmina Bartoszyce	4 571,1	0,0	4 562,8	8,3	62
[%]					
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	17,8	0,0	17,7	7,0	38,0

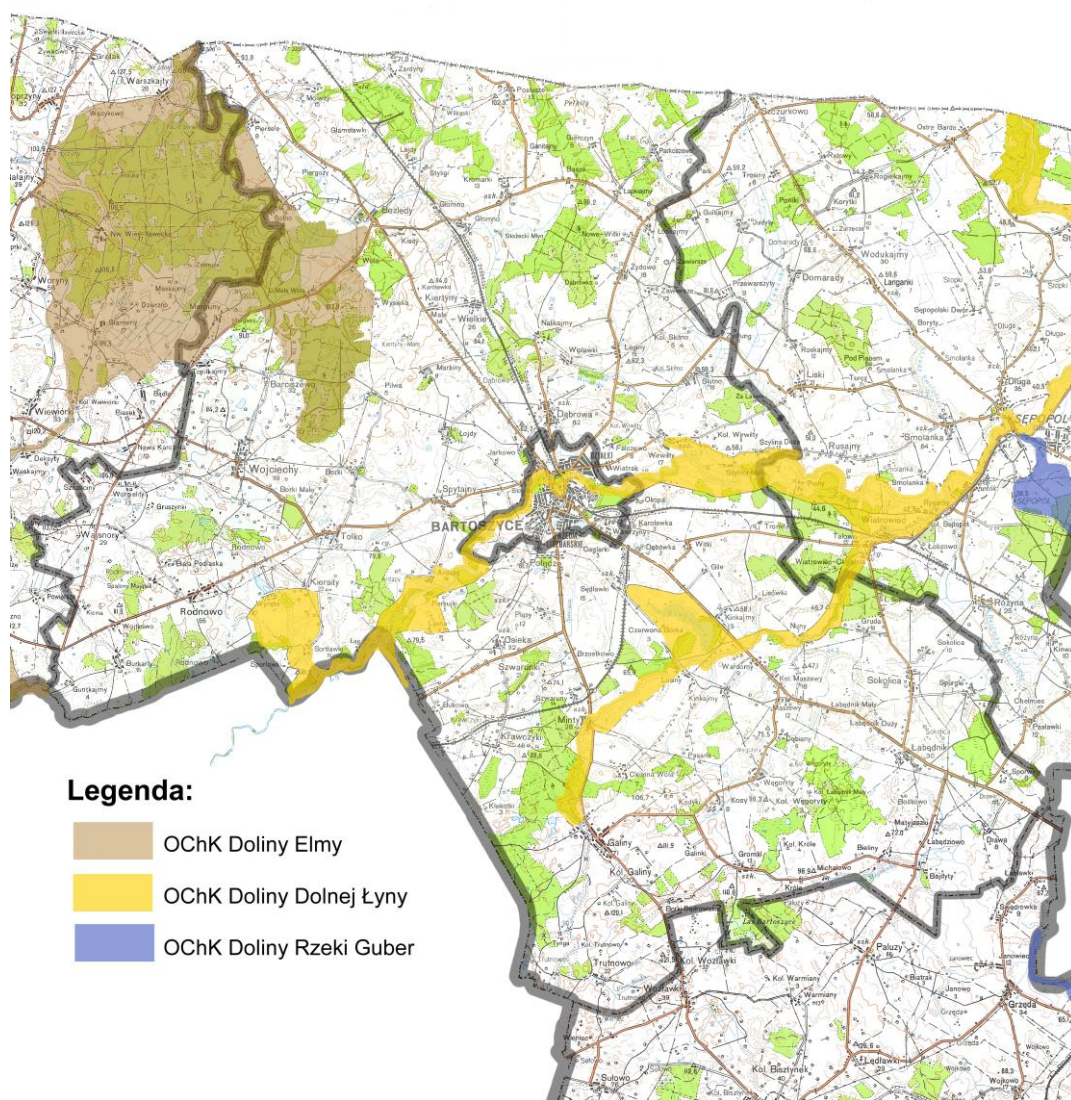
źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Na terenie Gminy Bartoszyce nie występują rezerваты przyrody.

Obszary chronionego krajobrazu wyznaczono przede wszystkim w dolinach głównych cieków wodnych powiatu i na obszarze węzła hydrograficznego:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Elmy (powierzchnia ogółem 8 923,2 ha),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny (powierzchnia ogółem 16 429,9 ha).

Granice OChK przedstawiono na Rys. 4.

Rys. 4. Rozmieszczenie obszarów chronionego krajobrazu.

Na terenie Gminy Bartoszyce występują 4 użytki ekologiczne. Tabela 6 przedstawia ich spis.

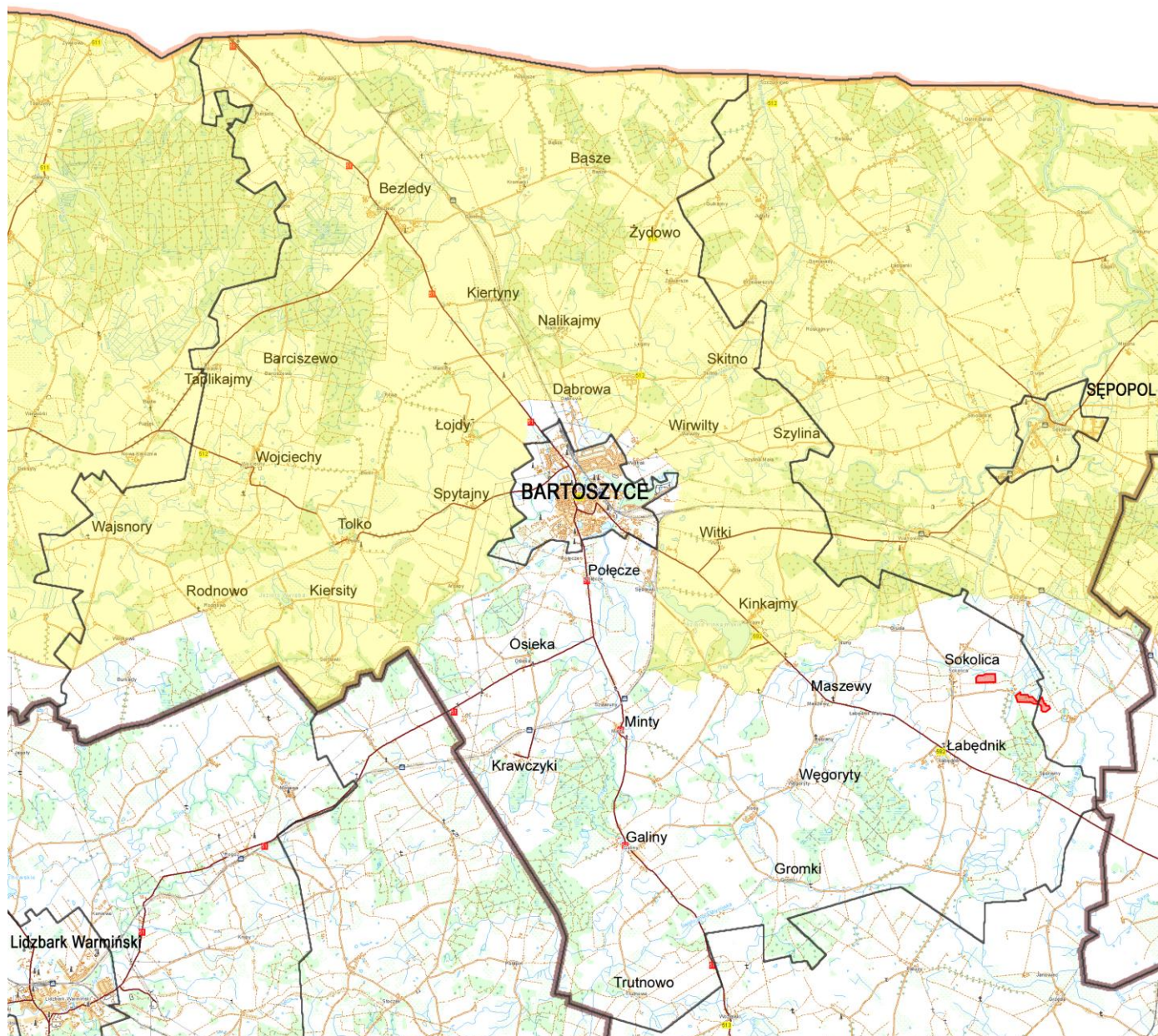
Tabela 6 Użytki ekologiczne w Gminie Bartoszyce				
Nazwa		Powierzchnia [ha]	Typ	Akt ustanawiający
1.	Rosiczka koło Węgoryt	0,38	torfowiskowy	Rozporządzenie Nr 86 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Rosiczka koło Węgoryt"
2.	Rosiczka koło Żydowa	0,95	torfowiskowy	Rozporządzenie Nr 84 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Rosiczka koło Żydowa"
3.	Torfowisko źródłiskowe Sokolica	3,33	torfowiskowy	Rozporządzenie Nr 58 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Torfowisko źródłiskowe Sokolica"
4.	Torfowisko źródłiskowe Spurgle	3,63	torfowiskowy	Rozporządzenie Nr 44 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Torfowisko źródłiskowe Spurgle"

źródło: dane RDOŚ, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Na obszarze Gminy Bartoszyce znajdują się 2 obszary chronione w ramach sieci Natura 2000 (Rys. 5):

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Ostoja Warmińska” PLB280015, powierzchnia 142 016,2 ha. „Ostoja Warmińska” została ustanowiona jako obszar Natura 2000 przede wszystkim dla ochrony jednego gatunku – bociana białego, który osiąga tu największą liczebność i największe zagęszczenie w kraju. Jest to jednak również bardzo ważna ostoja dla wielu innych gatunków ptaków, występują tu bowiem aż 93 gatunki ptaków waloryzujące obszary Natura 2000 (w tym 81 gatunków lęgowych i prawdopodobnie lęgowych). Jest wśród nich 38 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 15 gatunków z Polskiej czerwonej księgi zwierząt. Ostoja Warmińska rozciąga się na obszarze gmin: Gmina Górowo Iławeckie, Miasto Górowo Iławeckie, Gmina Bartoszyce, Miasto i Gmina Sępolewo (na terenach wiejskich i miejskich) – na mapie kolor żółty.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika” PLH280047, powierzchnia 27 ha. Obszar jest położony na Równinie Sępolewskiej. W skład obszaru wchodzi dwa osobne torfowiska źródłiskowe otoczone użytkami zielonymi. Jedno znajduje się ok. 1,5 km na wschód od wsi Sokolica i reprezentuje dobrze wykształcony kopolowy typ torfowiska źródłiskowego. Na obrzeżach kopolu licznie rosną drzewa i krzewy: olsza szara i czarna, jesion wyniosły, dziki bez czarny i wierzba szara. Na dzikim bzie czarnym występuje grzyb – ucho bżowe, po raz pierwszy znaleziony w północnej Polsce na tym właśnie obiekcie. Na kopule występuje źródłiskowy zbiornik wodny - miejsce wypływu wody gruntowej otoczony kępami turzycy prosowej przechodzącej dalej w szuwar turzycy błotnej i szuwar trzcinowy. W źródłiskowym zbiorniku wodnym występuje rzeżucha gorzka typowa oraz mech żebrowiec paprociowy – gatunki charakterystyczne dla źródłiskowych fitocenoz. Drugie torfowisko znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie osady Spurgle, na południowy wschód od zabudowań. Zajmuje ono pow. 15,39 ha, z czego większość to torfowisko źródłiskowe wiszące, a reszta to łąki zmiennowilgotne. Przylega ono do wzniesienia i reprezentuje głównie typ wiszący. Deniwelacja dochodzi do 15 m, a na grząskim zboczu występują liczne źródła. Na torfowisku tym występuje siedlisko: źródłiskowe lasy olszowe na niżu oraz punktowo petryfikujące źródła z utworami

tufowymi. W źródłiskowym olesie licznie występują: porzecznica czarna, sitowie leśne i chmiel zwyczajny. Występują też płaty szuwaru trzcinowego, turzycowiska turzycy prosowej oraz źródłiskowe zbiorowisko. Z rzadszych gatunków roślin występują m.in.: kruszczyk błotny, listera jajowata, jaskier wielki, bniec czerwony, trędownik skrzydlaty, rzeżucha gorzka typowa oraz mech żebrowiec paprociowy. „Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika” rozciągają się na obszarze gmin: Gmina Bartoszyce, Miasto i Gmina Sępólno (na terenach wiejskich) – na mapie kolor czerwony.

Źródło: : www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 5. Położenie obszarów chronionych w ramach sieci Natura 2000

Z pozostałych form ochrony przyrody na terenie Gminy Bartoszyce znajdują się 62 pomniki przyrody (ożywionej i nieożywionej). Ochroną objęto przede wszystkim wiekowe okazy dębów, buków, lip.

Ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej na terenach zurbanizowanych pełnią tereny zielone. Tereny zielone zajmują na obszarze Gminy Bartoszyce powierzchnię 4,5 ha. Tabela 7 przedstawia szczegółowe dane (za 2010 r.).

Tabela 7 Tereny zielone w Gminie Bartoszyce						
Jednostka terytorialna	Zieleńce	Zieleń osiedlowa	Nasadzenia		Ubytki	
	[ha]	[ha]	drzewa	krzewy	drzewa	krzewy
			[szt]	[szt]	[szt]	[szt]
Gmina Bartoszyce	2,0	2,5	0	0	0	0
[%]						
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	4,04	4,68	0	0	0	0

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.1.2. Zasoby leśne i ich ochrona

Lesistość Gminy Bartoszyce wynosi 18,3%, podczas gdy całego powiatu bartoszyckiego – 23,1%. Duże kompleksy leśne w Gminie Bartoszyce w zasadzie nie występują. Mniejsze kompleksy są porozrzucane po całym terenie gminy. Tabela 8 przedstawia powierzchnie gruntów leśnych i lasów z podziałem na lasy stanowiące i niestanowiące własności skarbu państwa. We władaniu skarbu państwa znajduje się 82,7% gruntów leśnych. Zarządzającym lasami będącymi we władaniu skarbu państwa jest przedsiębiorstwo Lasy Państwowe, nadleśnictwa Bartoszyce i Górowo Iławeckie.

Tabela 8 Lasy w Gminie Bartoszyce									
Jednostka terytorialna	Grunty leśne ogółem	Lasy ogółem	Lasy publiczne	Lesistość	Lasy niestanowiące własności skarbu państwa				
					grunty leśne ogółem	lasy ogółem	grunty leśne prywatne ogółem	grunty leśne gminne ogółem	lasy gminne ogółem
					[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Gmina Bartoszyce	8 026,1	7 852,6	6 493,6	18,30	1 388,20	1 388,20	1 359,00	29,20	29,20
[%]									
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	25,9	26,0	23,8	-	46,2	46,2	46,9	26,9	26,9

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Biorąc pod uwagę regionalizację przyrodniczo-leśną, lasy należą Krainy Mazursko-Podlaskiej. Ze względu na bardzo wysoką żyzność charakteryzują się stosunkowo dużą różnorodnością siedliskową oraz gatunkową drzewostanów. Wśród typów siedliskowych przeważają:

- las świeży – charakterystyczne gatunki to: brzoza z domieszką świerku,
- las mieszany świeży – charakterystyczne gatunki to: brzoza z domieszką dębu, sosny i olchy,
- las wilgotny – charakterystyczne gatunki to: brzoza, dąb, buk,
- ols – charakterystyczne gatunki to: olsza, dąb oraz brzoza.
- las mieszany bagienny.

Dominujące gatunki drzew to: brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, świerk, sosna zwyczajna, olsza czarna, modrzew i buk. Drzewostany dębowe na terenie powiatu bartoszyckiego charakteryzują się dobrą jakością techniczną. Najbardziej wartościowe drzewostany występują na siedliskach lasu świeżego i lasu mieszanego świeżego, często tworząc strukturę dwupiętrową, wielogatunkową, z bogatym podszytem. Duży udział w powierzchni zalesionej ma brzoza, którą charakteryzuje się na terenach powiatu znaczną ekspansywnością i dobrą jakością. Również świerk charakteryzuje się dobrą jakością techniczną. Bonitacja i jakość techniczna modrzewia i jesionu odznaczają się wysokimi parametrami. Dobra jakość na tym obszarze cechuje również lipę drobnolistną. Wszystkie lasy w powiecie bartoszyckim wchodzi w skład mikroregionu matecznego dla lipy drobnolistnej (w takim regionie nie wolno wprowadzać lipy drobnolistnej innego pochodzenia niż z tego regionu).

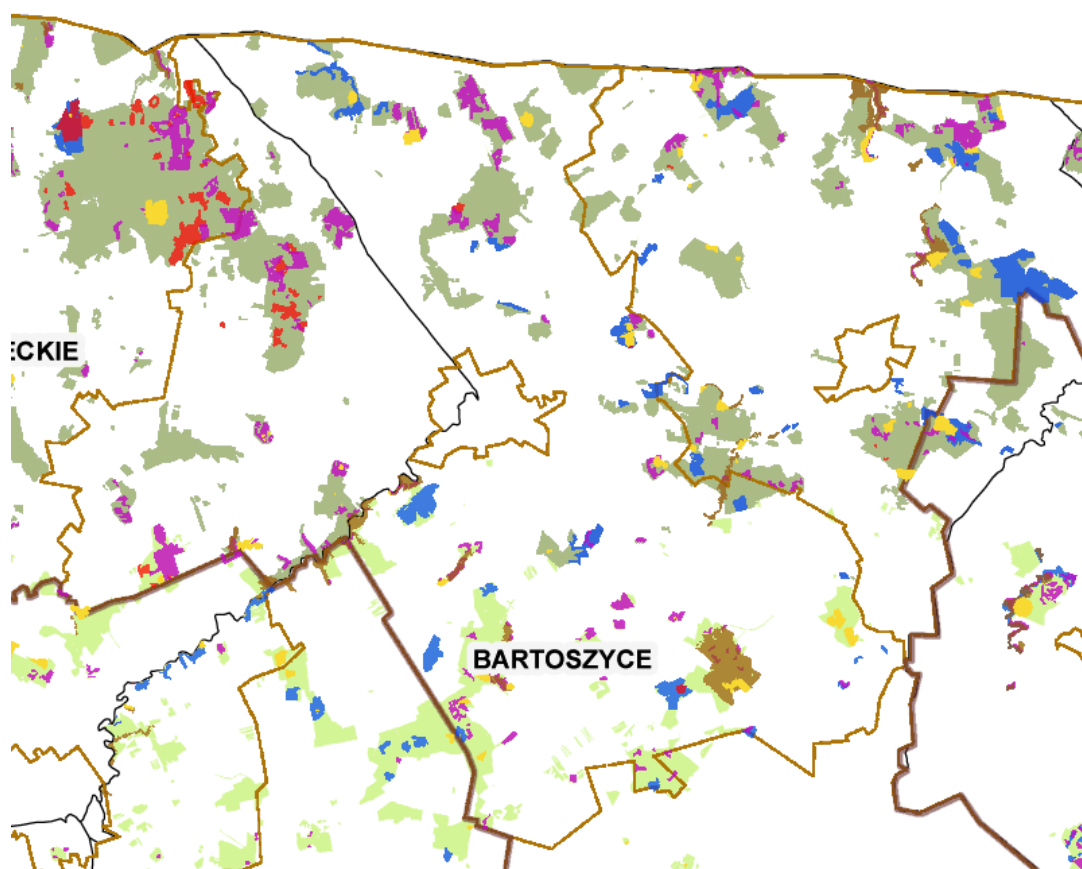
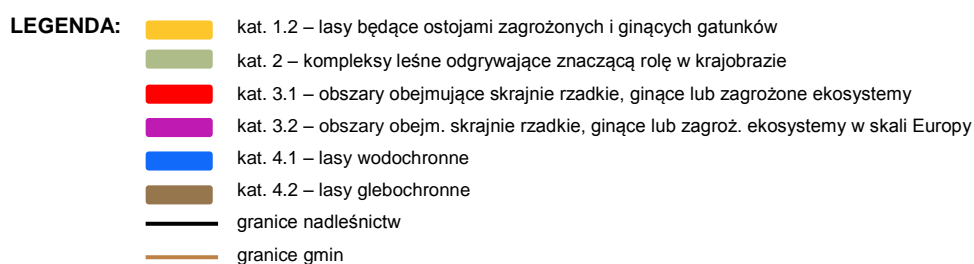
Lasy w Gminie Bartoszyce są w dobrej kondycji. Oceny kondycji lasów dokonuje się w ramach monitoringu lasu, funkcjonującego w systemie Krajowego Monitoringu Środowiska. W ramach monitoringu bada się drzewostany skupione na tzw. stałych powierzchniach obserwacyjnych. W Gminie Bartoszyce zlokalizowana jest 1 stała powierzchnia obserwacyjna na terenie Nadleśnictwa Górowo Iławeckie (obręb Borki). Na podstawie prowadzonych obserwacji można stwierdzić, że lasy na terenie gminy są w dobrej kondycji.

Ponadto, w Gminie Bartoszyce ustanowiono kompleksy lasów o szczególnych walorach przyrodniczych:

- kategoria 1.2 – lasy będące ostojami zagrożonych i ginących gatunków – strefy ochrony ścisłej ptaków: orlika krzykliwego, bielika, kani czarnej, bociana czarnego, innych chronionych zwierząt, użytki ekologiczne;
- kategoria 2 – kompleksy leśne odgrywające znaczącą rolę w krajobrazie;
- kategoria 3.1 – obszary obejmujące skrajnie rzadkie, ginące lub zagrożone ekosystemy: bór bagienny sosnowy, brzezina bagienna, borealna świerczyna na torfie;
- kategoria 3.2 – obszary obejmujące skrajnie rzadkie, ginące lub zagrożone ekosystemy w skali Europy: żyzna buczyna, grąd subatlantycki, grąd subkontynentalny, łągi.

- kategoria 4.1 – lasy wodochronne, utworzone w celu ochrony siedlisk wilgotnych i zachowania ich zdolności retencyjnych;
- kategoria 4.2 – lasy glebochronne, utworzone w celu zabezpieczenia przed erozją terenów leśnych położonych na skarpach;
- kategoria 6 – lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności: grodziska wczesnośredniowieczne, kurhany, mogiły, cmentarze, miejsca pamięci śmierci.

Rozmieszczenie kompleksów lasów o szczególnych walorach przyrodniczych przedstawia Rys. 6.

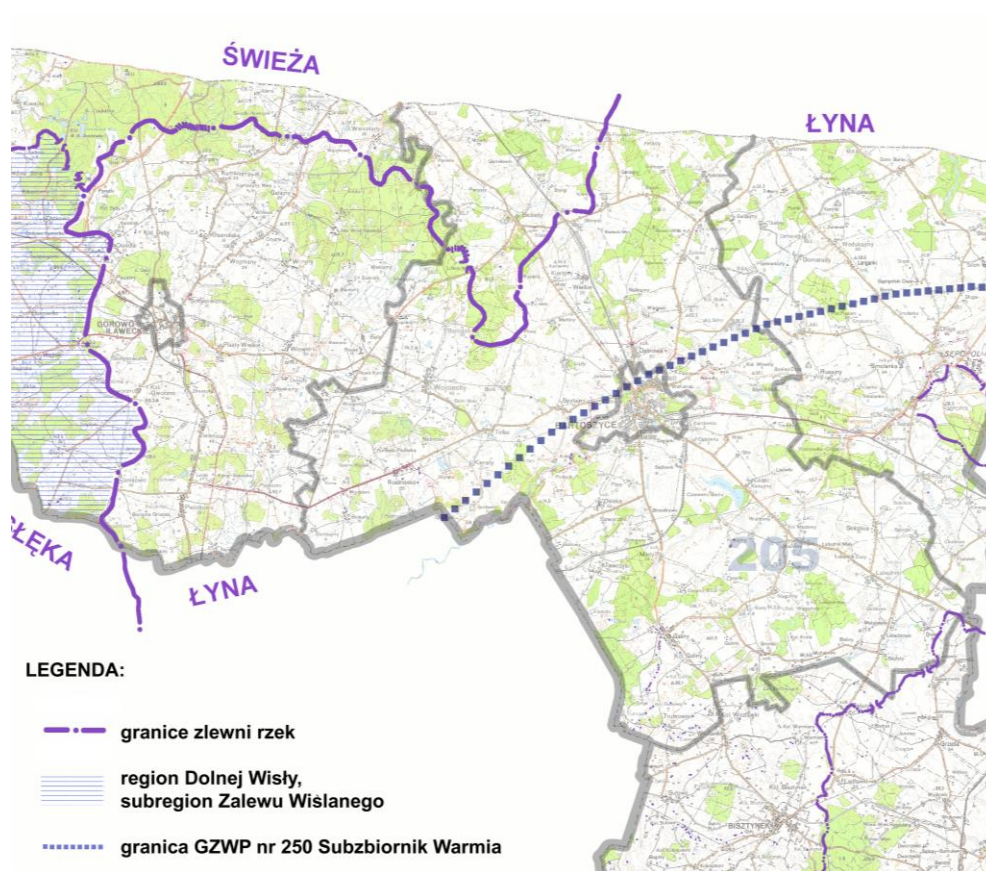
Źródło: : www.olsztyn.lasy.gov.pl, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 6. Rozmieszczenie kompleksów lasów o szczególnych walorach przyrodniczych

3.1.3. Zasoby wodne i ich ochrona

3.1.3.1 Wody podziemne

Wg „Hydrologii regionalnej Polski” (pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007) gmina Bartoszyce leży w granicach jednego regionu hydrogeologicznego (w Prowincji Wisły) (Rys. 7): w regionie Narwi, Pregoly i Niemna.

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 7. Zlewnie i regiony hydrogeologiczne na terenie Gminy Bartoszyce.

Region Narwi, Pregoly i Niemna stanowi częściowo sztucznie wydzielony obszar, którego granice od południa i zachodu wyznaczają wododziały: Narwi i Bugu, Orzyca i Wkry oraz Łyny i Pasłęki, natomiast od północy i wschodu obszar ten zamyka granica państwa. Powierzchnia całego regionu wynosi 37 481,3 km². Region został podzielony na 7 obszarów bilansowych (zlewni bilansowych). Dla zlewni tych oszacowano zasoby perspektywiczne, rozumiane jako zasoby użytkowych pięter/poziomów wodonośnych możliwych do zagospodarowania z uwzględnieniem potrzeby zachowania określonego stanu ekosystemów

od nich zależnych. Równocześnie, zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej, w obrębie regionu wydzielono 10 jednolitych części wód podziemnych. Część dorzecza Pregoly w granicach Polski zajmuje powierzchnię 8 417,7 km² i obejmuje trzy jednolite części wód podziemnych (JCWPd): m. in. nr 20 zlewnia Łyny, w granicach której znajduje się powiat bartoszycki. Teren JCWPd nr 20 znajduje się w zarządzie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie. Zasoby perspektywiczne JCWPd nr 20 są szacowane na 1 048 tys. m³/d, a zasoby odnawialne na 1 879 tys. m³/d.

(źródło wszystkich powyższych informacji tego rozdziału: „Hydrologia regionalna Polski” pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007).

Na całym terenie gminy występują poziomy wodonośne czwartorzędowe i trzeciorzędowe. Zróżnicowana jest głębokość występowania warstw wodonośnych (od kilkunastu do ponad 170 m) i ich miąższość (kilka – kilkanaście metrów). Teren gminy jest objęty zasięgiem Głównego Zbiornika Wód Podziemnych oznaczonego numerem 205 (Subzbiornik Warmia), o powierzchni ogólnej 2095 km² i szacunkowych zasobach dyspozycyjnych wynoszących 60 tys. m³/d. Wody tego zbiornika są w naturalny sposób chronione od powierzchni terenu.

Należy podkreślić, że na terenie gminy warstwy wodonośne są stosunkowo dobrze izolowane osadami o słabej przepuszczalności i jakość wód wgłębnych nie jest zagrożona (zagrożenie średnie i niskie).

Poszczególne ujęcia (jednak nie wszystkie) są chronione przed zanieczyszczeniem poprzez ustanowienie stref ochronnych. Zagrożone zanieczyszczeniem mogą być natomiast indywidualne ujęcia wody (studnie wiercone i kopane), poprzez prowadzenie niewłaściwej gospodarki ściekowej. Niewłaściwa gospodarka ściekowa stanowi też zagrożenie dla wód gruntowych. Wg „Oceny stanu sanitarno-higienicznym Gminy Bartoszyce za 2011 rok” sporządzonego przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Bartoszycach, na terenie gminy nie występowały problemy z utrzymaniem właściwych parametrów mikrobiologicznych. Zlikwidowano wodociągi w Solnie, Rodnowie, Wyrębie i Falczewie. Wystawiono 1 decyzję nakazującą dostosowanie jakości produkowanej wody do obowiązujących wymagań (wodociąg Wojciechy – przekroczenie stężenia manganu). Wyegzekwowano poprawę stanu sanitarno-technicznego w Stacjach Uzdatniania Wody w Sokolicy i Łabędniku. Na koniec 2011 r. oceniono, że woda z wodociągów gm. Bartoszyce odpowiada obowiązującym wymaganiom i oceniona jest jako przydatna do spożycia.

W Gminie Bartoszyce w 2010 r. pobrano ok. 361,5 tys. m³ wody. Woda jest poddawana uzdatnianiu, sporadycznie nie spełnia norm dla wody pitnej nawet po uzdatnieniu (przede wszystkim ze względu na zawartość żelaza i manganu).

Zakładanie wodociągów sprzyja ochronie wód podziemnych, ponieważ prowadzi do likwidacji indywidualnych studni i ujęć wody, które są bardziej narażone na zanieczyszczenie. Gmina Bartoszyce jest w znacznym stopniu zwodociągowana. Sieć wodociągowa ma długość 291,1 km, co daje gęstość sieci 68,0 km / 100 km². Z wodociągów korzysta 9 342 mieszkańców gminy, czyli 87,0% mieszkańców.

Zestawienie danych dotyczących zwodociągowania Gminy Bartoszyce przedstawia Tabela 9 (dane za 2010 r.).

Tabela 9 Zestawienie danych dotyczących wodociągów					
Jednostka terytorialna	Mieszkańcy korzystający z wodociągów		Długość sieci wodociągowej [km]	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	Gęstość sieci wodociągowej [km/100 km ²]
	osoby	odsetek			
Gmina Bartoszyce	9342	87,0	291,1	1749	68,0
[%]					[km/100 km ²]
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętna wartość w powiecie	17,5	*89,4	37,0	25,3	*60,2

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

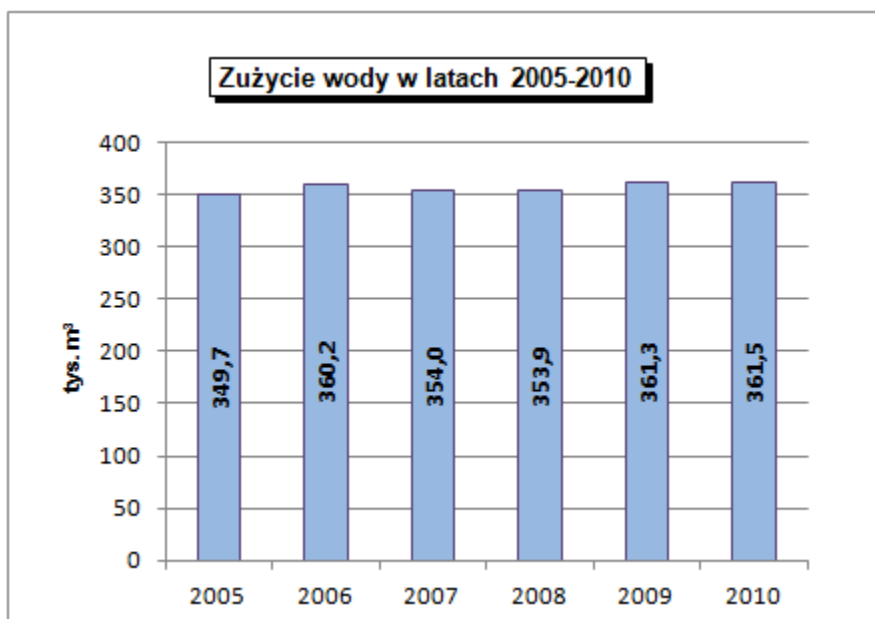
W Gminie Bartoszyce w latach 2008-2010 pobierano ok. 354-361 tys. m³ wody rocznie, z czego na potrzeby gospodarstw domowych ok. 279-280 tys. m³. Średnie jednostkowe zużycie wody jest niskie, średnio w gminie 82 litry na mieszkańca w ciągu doby.

W tabeli (Tabela 10) przedstawiono pobór wody w Gminie Bartoszyce i zużycie w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 10 Zużycie wody w Gminie Bartoszyce w 2010 r.						
Gmina	Pobór wody ogółem [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na potrzeby przemysłu [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na potrzeby rolnictwa i leśnictwa [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na eksploatację sieci wodociągowej [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na potrzeby gospodarstw domowych [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na 1 korzystającego mieszkańca [l/Mk/d]
Gmina Bartoszyce	361,5	0	0	361,5	278,7	81,6
[%]						[l/Mk/d]
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętne zużycie w powiecie	4,6	0	0	15,9	15,6	*91,5

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 8 przedstawia zużycie wody w Gminie Bartoszyce w latach 2005-2010.

Rys. 8.

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.1.3.2 Wody powierzchniowe

Cały obszar Gminy Bartoszyce leży w zlewisku Zalewu Wiślanego. Przeważająca część gminy leży w dorzeczu Pregoly, północna część gminy – w dorzeczu Prochładnej (Świeżej).

Na terenie gminy można wyróżnić następujące zlewnie mniejszego rzędu (Rys. 7):

DORZECZE: PREGOŁA

1. zlewnia Łyny:
 - a) zlewnia rzeki Elmy:
 - zlewnia Kamiennej-Młynówki (Górowskiej Młynówki),
 - b) zlewnia Pisy Północnej:
 - zlewnia Bajdyckiej Młynówki,
 - c) zlewnia rzeki Guber:
 - zlewnia Sajny.

DORZECZE: PROCHŁADNA (ŚWIEŻA)

1. zlewnia rzeki Riezwaja:
 - a) zlewnia rzeki Bezledy.

Sieć hydrograficzna w gminie jest dobrze rozwinięta. Główną rzeką, płynącą z południowo-zachodniej części gminy na północny zachód jest II-rzędowa rzeka Łyna, będąca dopływem Pregoly (Łyna wpada do Pregoly na terenie Obwodu Kaliningradzkiego). Łyna jest największą rzeką województwa warmińsko-mazurskiego (długość całkowita 263,7 km) i najdłuższą rzeką powiatu. Przepływa przez gminy: Gmina Miejska Bartoszyce, Gmina Bartoszyce oraz Miasto i Gmina Sępól. Nad Łyną leży stolica powiatu – Bartoszyce.

Prawobrzeżnym dopływem Łyny jest Pisa Północna (całkowita długość 35 km). Pisa Północna płynie generalnie z południa na północ, przepływając przez gminy: Bisztynek, Bartoszyce i Sępapol. Uchodzi do Łyny na terenie gminy Sępapol w miejscowości Rygarby. Rzeka bifurkuje (rozwidła się) do jeziora Kinkajmskiego (gmina Bartoszyce). Największym prawobrzeżnym dopływem Pisy jest Bajdycka Młynówka, przepływająca przez gminy Bartoszyce i Sępapol.

Rzeka Bezleda jest rzeką trzeciorzędową, prawobrzeżnym dopływem Riezwej (rzeki płynącej na terenie obwodu Kaliningradzkiego). Płynie przez północną część gminy Bartoszyce z południa na północ.

Podstawowe dane większych rzek przedstawia Tabela 11.

Tabela 11 Podstawowe dane większych rzek						
Rzeka	Długość całkowita [km]	Powierzchnia zlewni [km ²]	Wodowskaz	Przepływy charakterystyczne [m ³ /s]		
				SWQ	SSQ	SNQ
Łyna	263,7	5700	Stopki	155,00	34,90	10,40
Pisa Północna	35,0	324	Rygarby	115,8	1,97	0,78

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Na terenie gminy znajduje się jedno większe jezioro. Jego podstawowe parametry przedstawia Tabela 12.

Tabela 12 Parametry jeziora Kinkajmskiego					
Gmina	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Średnia głębokość [m]	Objętość [tys. m ³]	Uwagi
Gmina Bartoszyce	Kinkajmskie	95,5	0,9	902,1	zlewnia Pisy Północnej

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Powodzie i podtopienia

Prognozowane zmiany klimatyczne mogą spowodować wzrost częstości i zasięgu występowania opadów o dużej intensywności, podtopień i powodzi. Zjawiska te powodują znaczne straty gospodarcze oraz niekorzystne zmiany w środowisku przyrodniczym.

Na terenie Gminy Bartoszyce nie występują obszary zagrożone podtopieniem (dane Centralnej Bazy Danych Geologicznych PIB).

3.1.4. Powierzchnia ziemi – stan i ochrona

Na terenie Gminy Bartoszyce przeważają gleby brunatne właściwe i kwaśne morfologicznie. Kolejnym typem gleby występującym na większych połaciach (w dolinach rzek) są mady czarnoziemne i brunatne. Stosunkowo niewielką powierzchnię zajmują gleby hydrogeniczne (torfowe, murszowo-torfowe i murszowate) i biellicowe.

Pod względem urodzajności gleb gmina Bartoszyce plasuje się na drugim miejscu w powiecie bartoszyckim. Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej gleb wynosi 60,3 pkt (średnia wojewódzka wynosi 50,1 pkt). Najwięcej gleb należy do III klasy bonitacji zajmując 45% powierzchni gruntów rolnych i 46% wszystkich użytków rolnych. Najsłabsze gleby występują wzdłuż rzek Łyny i Pisy: V i VI klasa bonitacji. Są to utwory w większości powstałe na piaskach, co wyjaśnia ich niską bonitację.

Na terenie Gminy Bartoszyce nie prowadzono badań czystości gleb. W ramach monitoringu chemizmu gleb ornych (jeden z komponentów Państwowego Monitoringu Środowiska) IUNG w Puławach prowadził badania na terenie powiatu bartoszyckiego, w punkcie pomiarowym w Dzikowie (Gmina Górowo Iławeckie). Wydaje się, że ze względu na podobne uwarunkowania, wyniki tych badań można zastosować również do gleb w Gminie Bartoszyce.

Badania prowadzone przez IUNG w Puławach w ramach monitoringu chemizmu gleb ornych w latach 1995-2005 (jeden z komponentów Państwowego Monitoringu Środowiska) wykazały, że na w punkcie pomiarowym w Dzikowie gleby zawierają:

- od 1,32% do 1,50% próchnicy,
- od 0,76% do 0,87% węgla organicznego,
- od 0,071% do 0,081% azotu,
- od 0,051% do 0,064% fosforu,
- od 0,28% do 0,31% potasu,
- odczyn w roztworze wodnym wahał się od 5,4 do 6,0 pH (gleby kwaśne i słabo kwaśne).

Gleby w punkcie pomiarowym w Dzikowie wykazywały następującą zawartość metali:

- kadmu: 0,18-0,24 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- miedzi: 0,7-0,9 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- niklu: 10,0-12,3 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- ołowiu: 8,9-12,0 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona;
- cynku: 38,3-41,1 mg/kg gleby – klasyfikacja: gleba nie zanieczyszczona.

Podobna sytuacja występuje w przypadku zawartości siarki siarczanowej – gleba zawiera niską, naturalną ilość tego zanieczyszczenia (0,88-1,00 mg/100 g gleby). Natomiast w przypadku węglowodorów aromatycznych (WWA) jedynie w 1995 r. stwierdzono ich podwyższoną zawartość (stopień zanieczyszczenia 1 w skali od 0 do 4). W latach 2000 i 2005 zawartość WWA wynosiła 125-161 µg/kg gleby, co oznacza glebę niezanieczyszczoną.

Gleby kwaśne stanowią łącznie 77% powierzchni użytków rolnych, z czego bardzo kwaśne (pH do 4,5) i kwaśne (pH 4,6-5,5) stanowią odpowiednio 10 i 30%. Gleby te wymagają wapnowania.

Na przeważającej powierzchni Gminy Bartoszyce zagrożenie erozją jest słabe. Średnie zagrożenie erozyjne występuje jedynie na stromych zboczach doliny Łyny, gdzie gleby są zagrożone erozją wodną wąwozową.

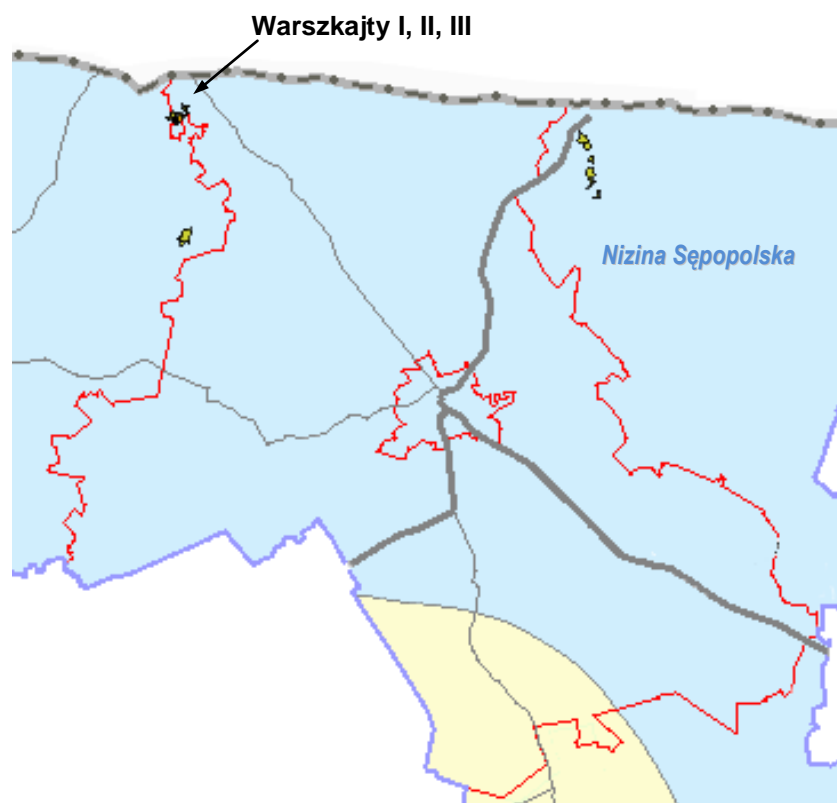
3.1.5. Zasoby geologiczne i ich ochrona

Gmina Bartoszyce nie jest zasobna w kopaliny. Udokumentowane złoża znajdują się na granicy z gminą Górowo Iławeckie. Eksploatowane są tylko 2 złoża: Warszawkajty I i II. Zestawienie udokumentowanych złóż kopalin przedstawia Tabela 13, a rozmieszczenie złóż Rys. 9.

Tabela 13 **Ważniejsze udokumentowane złoża kopalin w gminie Bartoszyce**

Gmina	Nazwa złoża	Rodzaj	Zasoby	Eksploatacja
Górowo Iławeckie / Bartoszyce	Warszkajty I i II	piaski i żwiry	2 434 tys. ton	AGROPOL sp. z o.o., Piersele
	Warszkajty III	piaski i żwiry	464 tys. ton	złoże nie eksploatowane

źródło: „Bilans Zasobów Kopalin i Wód Podziemnych w Polsce” wg stanu na dzień 31-12-2010, Państwowy Instytut Geologiczny, dane gmin, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 9. Rozmieszczenie złóż kopalin w ewidencji PIG na terenie Gminy Bartoszyce na tle krain fizycznogeograficznych.

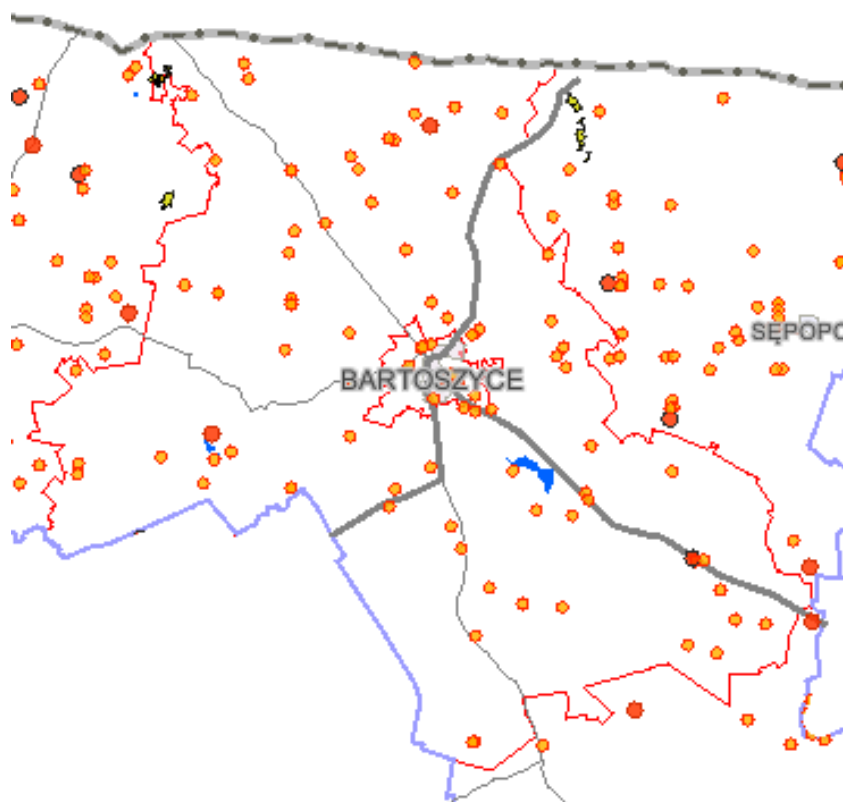
Na terenie gminy wykonano 80 otworów wiertniczych (badawczych, surowcowych, hydrogeologicznych). Zestawienie liczby otworów przedstawia Tabela 14, a rozmieszczenie otworów Rys. 10.

Tabela 14 Liczba otworów wiertniczych na terenie Gminy Bartoszyce.

L.p.	Nazwa	Głębokość [m]	Stratygrafia na dzień	Cel wiercenia	Rzędna [m n.p.m.]	Miejscowość
1	ARDAPY	3,2	czwartorzęd	badawczy	48	Ardapy
2	BAJDYTY	35,4	czwartorzęd	hydrogeologiczny	73	Bajdyty
3	BARCISZEWO	74,3	czwartorzęd	hydrogeologiczny	110	Barciszewo
4	BARCISZEWO	3,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	119	Barciszewo
5	BĄSZE 1	2451,6	prekamb	badawczy	95	Bąsze
6	BEZLEDY	74,2	czwartorzęd	hydrogeologiczny	95	Bezledy
7	BEZLEDY 3	74,7	czwartorzęd	hydrogeologiczny	96,5	Bezledy
8	BIELINY	43	czwartorzęd	hydrogeologiczny	70	Bieliny
9	BORKI	65	czwartorzęd	hydrogeologiczny	90	Borki
10	CEGLARKI	45	czwartorzęd	hydrogeologiczny	53	Ceglarki
11	CIEMNA WOLA	55,8	czwartorzęd	hydrogeologiczny	95	Ciemna Wola
12	CZERWONA GÓRKA	89	czwartorzęd	hydrogeologiczny	60	Czerwona Góra
13	DĄBROWA	85,6	czwartorzęd	hydrogeologiczny	60	Dąbrowa
14	DRAWA	35	czwartorzęd	hydrogeologiczny	75	Drawa
15	FALCZEWO	46	czwartorzęd	hydrogeologiczny	65	Falczewo
16	FALCZEWO	42	czwartorzęd	hydrogeologiczny	60	Falczewo
17	FALCZEWO 2	53	czwartorzęd	hydrogeologiczny	64	Falczewo
18	GALINY	63,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	100	Galiny
19	GANITAJNY	89	czwartorzęd	hydrogeologiczny	95	Ganitajny
20	GIERCZYN	31,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	100	Bąsze
21	GLITAJNY	43,7	czwartorzęd	hydrogeologiczny	60	Glitajny
22	GŁOMNO	36	czwartorzęd	b.d.	93	Głomno
23	GŁOMNO	35	czwartorzęd	hydrogeologiczny	90,7	Głomno
24	GRUDA	37	czwartorzęd	hydrogeologiczny	40	Gruda
25	GRUSZYNKI	2,8	czwartorzęd	b.d.	120	Gruszyнки
26	KAROLINKI 2	53	holocen	hydrogeologiczny	114,2	Karolewko
27	KICINA	3	czwartorzęd	badawczy	80	Kicina
28	KICINA	85,3	czwartorzęd	hydrogeologiczny	111	Kicina
29	KIERTYNY	25	czwartorzęd	hydrogeologiczny	90	Kiertyny Wielkie
30	KOSY	105	czwartorzęd	hydrogeologiczny	100	Kosy
31	KROMARKI	45	czwartorzęd	hydrogeologiczny	89	Kromarki
32	KROMARKI	54	czwartorzęd	hydrogeologiczny	88	Kromarki
33	LISÓWKA	89	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	50	Lisówka
34	LUSINY	56,2	czwartorzęd	hydrogeologiczny	60	Lusiny
35	ŁABĘDNIK	5,2	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	64	Łabędnik
36	ŁABĘDNIK	35,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	71,75	Łabędnik
37	ŁABĘDNIK	38	czwartorzęd	hydrogeologiczny	70	Łabędnik
38	ŁĘG 2	5,4	czwartorzęd	badawczy	82	-
39	ŁÓJDY	100	czwartorzęd	hydrogeologiczny	70	Łojdy
40	ŁOSKAJMY	37	czwartorzęd	hydrogeologiczny	80	Łoskajmy
41	MATYJASZKI	155	czwartorzęd	hydrogeologiczny	70	Matyjaszki
42	MĘKINY	5,2	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	47	Szylina Mała
43	MĘKINY	4	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	44	Szylina Mała
44	MĘKINY	4,8	czwartorzęd	surowcowy (poszukiwawczy)	45	Szylina Mała
45	MINTY	36,5	czwartorzęd	badawczy	57	Minty
46	MOLWITY	7	czwartorzęd	hydrogeologiczny	87	Molwity
47	MOLWITY	38	czwartorzęd	hydrogeologiczny	80	Molwity
48	NALIKAJMY	4	czwartorzęd	badawczy	82	Nalikajmy
49	OSIEKA	41,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	80	Osieka
50	OSIEKA K-4	112	miocen	kartograficzny	84,1	Osieka
51	PARKOSZEWO	37	czwartorzęd	hydrogeologiczny	85	Parkoszewo
52	PIERSELE	55	czwartorzęd	hydrogeologiczny	120	Piersele
53	PILWA	60	czwartorzęd	hydrogeologiczny	120	Pilwa
54	PILWA	4,2	czwartorzęd	badawczy	120	Pilwa
55	PILWA	57,7	czwartorzęd	hydrogeologiczny	110	Pilwa
56	PILWA	57,7	czwartorzęd	hydrogeologiczny	110	Pilwa
57	PLĘSY	55	czwartorzęd	badawczy	55	Plęsy
58	POŚLUSZE	122	czwartorzęd	hydrogeologiczny	105	Postusze
59	RODNOWO	132	czwartorzęd	hydrogeologiczny	105	Rodnowo
60	SĘDLAWKI	110	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	57	Sędławki

L.p.	Nazwa	Głębokość [m]	Stratygrafia na dzień	Cel wiercenia	Rzędna [m n.p.m.]	Miejscowość
61	SKITNO	75	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	58	Skitno
62	SOKOLICA-1	2055	prekambr	badawczy	70	Łabędnik
63	SOLNO	47	czwartorzęd	hydrogeologiczny	105,5	Solno
64	SPURŁAWKI 5	183	trzeciorzęd	badawczy	88	-
65	SPYTAJNY	4,6	czwartorzęd	badawczy	63	Spytajny
66	SZCZECINY	4	czwartorzęd	badawczy	98	Szczeciny
67	SZWARUNY	6	czwartorzęd	badawczy	70	Szwaruny
68	TOPILKAJNY	7,3	czwartorzęd	badawczy	103	Tapilkajmy
69	TRUTNOWO	18,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	98	Trutnowo
70	TRUTNOWO	18,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	138	Trutnowo
71	TRUTNOWO	39,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	138	Trutnowo
72	WARDOMY	61	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50	Wardomy
73	WARDOMY	40	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50,64	Wardomy
74	WIRWILTY K-3	181	oligocen	kartograficzny	66,8	Wirwilty
75	WYRĘBA	138,3	czwartorzęd	hydrogeologiczny	85	Wyłęba
76	WYRĘBA	101	czwartorzęd	hydrogeologiczny	85	Wyłęba
77	WYRĘBA-2	2290	prekambr	surowcowy (poszukiwawczy)	100	Wyłęba
78	WYSIEKA	52	plejstocen	hydrogeologiczny	110,6	Wysieka
79	WYSIEKA	74	czwartorzęd	hydrogeologiczny	112	Wysieka
80	ŻYDOWO K-1	162	oligocen	kartograficzny	95,8	Żydowo

źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 10. Rozmieszczenie otworów wiertniczych na terenie Gminy Bartoszyce.

3.2. Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne – stan aktualny

3.2.1. Środowisko a zdrowie

Jakość środowiska w znacznym stopniu wpływa na stan zdrowia społeczeństwa. Dotyczy to zarówno długotrwałej jakości poszczególnych komponentów środowiska (powietrza, wód, gleb, środowiska akustycznego), jak i zdarzeń krótkotrwałych.

Na terenie Gminy Bartoszyce jakość środowiska była wysoka w porównaniu z najbardziej zanieczyszczonymi regionami w kraju, co przedstawiono w kolejnych rozdziałach. Pieczę nad aspektami zdrowotnymi środowiska sprawowała przede wszystkim Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bartoszycach. PSSE sporządza coroczny „Raport o stanie sanitarno-higienicznym powiatu bartoszyckiego” oraz ocenę stanu sanitarno-higienicznego gminy Bartoszyce.

W zagadnieniu środowiska w kontekście zdrowia ludzi istotne znaczenie ma przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym, gdyż każda taka awaria stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i życia okolicznych mieszkańców. W Polsce istnieje system nadzoru nad instalacjami mogącymi stworzyć zagrożenie poważnych awarii dla środowiska, sprawowany przez służby Inspekcji Ochrony Środowiska, w przypadku Gminy Bartoszyce: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie. Na terenie Gminy Bartoszyce nie występują zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku awarii przemysłowej. W latach 2007-2010 na terenie Gminy Bartoszyce nie wystąpiły zdarzenia o charakterze poważnej awarii.

3.2.2. Powietrze

3.2.2.1 Jakość powietrza

Jakość powietrza atmosferycznego w Gminie Bartoszyce jest zadowalająca. Taką ocenę można przedstawić na podstawie klasyfikacji terenów województwa ze względu na stan czystości powietrza, która została przedstawiona przez WIOŚ (dane za 2009 r.). Klasyfikacji poddano poszczególne strefy województwa. Cały powiat bartoszycki (w tym Gmina Bartoszyce) został zaklasyfikowany do strefy bartoszycko-lidzbarskiej. Klasyfikacji dla tej strefy dokonano w oparciu o badania m.in. ze stacji pomiarowej zlokalizowanej w Bartoszycach. Klasyfikację przeprowadzono stosując dwa kryteria:

- ochronę zdrowia ludzi (uwzględniano stężenia następujących zanieczyszczeń: pył drobny PM 10, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, ołów w pyle zawieszonym, benzen),
- ochronę roślin (uwzględniano stężenia następujących zanieczyszczeń: dwutlenek azotu, dwutlenek siarki).

W klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia strefę bartoszycko-lidzbarską zaliczono do klasy A (najkorzystniejszej) – stężenia wszystkich zanieczyszczeń na terenie strefy nie

przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych. Klasyfikacja strefy bartoszycko-lidzbarskiej jest zgodna z klasyfikacją wszystkich stref dla całego województwa. Należy przy tym pamiętać, że województwo warmińsko-mazurskie w skali całego kraju pod względem jakości powietrza atmosferycznego należy do czołówki.

W klasyfikacji ze względu na ochronę roślin strefę bartoszycko-lidzbarską zaliczono również do klasy A.

Należy zaznaczyć, że stężenia większości zanieczyszczeń nie przekraczają poziomu wartości dopuszczalnych i docelowych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

3.2.2.2 Źródła i wielkości emisji

Źródła punktowe

Główne źródło punktowych zanieczyszczeń powietrza w Gminie Bartoszyce to energetyczne spalanie paliw, w wyniku którego do powietrza przedostają się: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył (w tym pył drobny), tlenek węgla. W Gminie Bartoszyce znajduje się kilkanaście mniejszych kotłowni grzewczych.

Głównym paliwem pozostaje nadal węgiel kamienny, chociaż coraz więcej kotłowni jest dostosowywanych (modernizowanych) do spalania biomasy (np. zrębków drewna).

Wielkość emisji zanieczyszczeń z procesów spalania można szacować na podstawie sprawozdań statystycznych sporządzanych przez większe zakłady (kotłownie) – jedynie na poziomie całego powiatu. Wielkość ta nie oddaje całości emisji, ponieważ sprawozdawczością statystyczną nie są objęte małe źródła zanieczyszczeń. Tabela 15 przedstawia emisję głównych zanieczyszczeń w latach 2008-2010 (dane dla całego powiatu).

Tabela 15 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych

Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń pyłowych		Emisja zanieczyszczeń gazowych					Zanieczyszcz. pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do red. zanieczyszczeń
	ogółem	ze spalania paliw	ogółem	dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla	
	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	
Powiat bartoszycki ogółem	2008							
	50	50	26 083	67	51	190	25 775	40
	2009							
	57	57	26 297	89	52	191	25 965	40
	2010							
	57	57	33 134	105	62	160	32 807	40

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Na terenie gminy emitowane są także zanieczyszczenia technologiczne (gazowe i pyłowe). Zestawienie źródeł emisji zanieczyszczeń technologicznych przedstawia Tabela 16.

Tabela 16 Zestawienie głównych źródeł emisji z procesów technologicznych			
Gmina	Miejscowość	Lokalizacja	Rodzaj zanieczyszczeń
Gmina Bartoszyce	Dąbrowa	Zakład Odlewniczy Żeliwa (suszarka rdzeni, oczyszczanie i szlifowanie odlewów)	pył całkowity, pył zawieszony, SO ₂ , NO ₂ , CO, krzemionka, żelazo, mangan, fenol, formaldehyd, amoniak

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Źródła powierzchniowe

Znaczącym źródłem emisji są na terenie gminy pozostają indywidualne źródła ogrzewania (paleniska domowe). Paleniska indywidualne mogą być lokalnie bardzo uciążliwe, szczególnie w niekorzystnych warunkach meteorologicznych oraz przy spalaniu niewłaściwego paliwa (np. odpadów, szczególnie z tworzyw sztucznych, opon, polakierowanego drewna). Taka uciążliwość jest odnotowywana lokalnie na terenie gminy – w miejscach o gęściejszej zabudowie. Zaledwie 1,9% mieszkańców gminy korzysta z sieci gazowej, gaz jest wykorzystywany głównie w celach grzewczych. Blisko 70% zużytego gazu (dane za 2010 r.) zostało wykorzystane do ogrzewania mieszkań.

Źródła liniowe

Emisja liniowa na terenie Gminy Bartoszyce jest związana przede wszystkim ze środkami transportu. Choć jest ona znacznie niższa od emisji ze źródeł punktowych, pozostaje szczególnie istotna ze względu na niskie źródło emisji, prowadzące często do powstania wysokich stężeń w strefie przebywania ludzi.

Źródłem emisji liniowej w gminie jest transport samochodowy. Substancje emitowane z silników pojazdów wpływają na jakość powietrza, szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością.

3.2.2.3 Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

Do odnawialnych źródeł energii zalicza się energię wody (hydroenergetyka), wiatru, słońca, energie geotermalną oraz biomasy (drewno, słoma, biogaz).

Potencjalnie na terenie Gminy Bartoszyce można korzystać prawie ze wszystkich wyżej wymienionych źródeł energii. Najlepsze potencjalne warunki rozwoju występują w przypadku hydroenergetyki (rzeka Łyna) oraz biomasy – szczególnie w przypadku wykorzystania drewna i słomy jako biopaliwa.

Dosyć dobre warunki rozwoju występują w przypadku energetyki wiatrowej (średni potencjał energii wiatrowej na terenie całego powiatu) oraz energetyki słonecznej (średni potencjał na terenie całego powiatu).

Wydaje się, że możliwości wykorzystania energii geotermalnej są niewielkie, gdyż wody geotermalne na głębokościach możliwych do eksploatacji mają zbyt niską temperaturę. Do ogrzewania pomieszczeń ekonomicznie uzasadnione jest wykorzystanie wód o temperaturze powyżej 80°C. Natomiast na terenie powiatu bartoszyckiego rozpoznano zaleganie wód o temperaturze 30-45°C (na głębokościach 2000-2500 m). Takie wody ze względów opłacalności ekonomicznej mogą być wykorzystywane do hodowli ryb i celów rekreacyjnych (baseny, pływalnie). Wykorzystanie ich do celów grzewczych i ciepłej wody użytkowej wymagałoby dodatkowego podgrzania. Natomiast istnieje możliwość korzystania z energii geotermalnej za pośrednictwem pomp ciepła – zarówno w zabudowie jednorodzinnej, jak i w obiektach użyteczności publicznej.

Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii prowadzi przede wszystkim do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych – źródła energii, którego zasoby są określone i możliwe do wyczerpania. Ponadto stosowanie OZE (poza biopaliwami) wpływa na zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza substancjami gazowymi i pyłowymi, ponieważ energia nie jest uzyskiwana w wyniku spalania.

W roku 2010 na terenie Gminy Bartoszyce korzystano z następujących instalacji wykorzystujących OZE:

1. Kotłownie/kotły na biomasę.
 - Budynki mieszkalne jednorodzinne należące do osób fizycznych.
2. Kolektory słoneczne.
 - Budynki mieszkalne jednorodzinne należące do osób fizycznych.

3.2.2.4 Przeciwdziałanie zmianom klimatu

Główną przyczyną zmian klimatycznych jest emisja tzw. gazów cieplarnianych: dwutlenku węgla, metanu, ozonu, freonów, podtlenku azotu i halonów.

Najważniejszym źródłem emisji dwutlenku węgla jest energetyka. Do istotnych źródeł emisji gazów cieplarnianych należą również: przemysł, sektor komunalny i transport. Emisja metanu stanowi ok. 15% całkowitej emisji gazów cieplarnianych. Najważniejsze źródła emisji metanu to lotna emisja powstająca przy użytkowaniu paliw, emisja z wysypisk odpadów i emisja z sektora rolniczego (fermentacja).

Zatem wszystkie działania mające na celu ograniczenie spalania paliw przeciwdziałają zmianom klimatu. Do działań tych należy m.in. ograniczenie zużycia energii poprzez termomodernizację budynków. Termomodernizacja wpływa na zmniejszenie strat ciepła przy ogrzewaniu budynków, a tym samym zmniejszenie zużycia paliw energetycznych oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń energetycznych.

Pomimo przeprowadzenia w latach 2004-2011 wielu prac mających na celu poprawę parametrów termoizolacyjnych, w dalszym ciągu znaczna liczba starych budynków na terenie

Gminy Bartoszyce wymaga przeprowadzenia zabiegów termomodernizacyjnych – wymiany stolarki okiennej, docieplenia ścian, modernizacji instalacji grzewczej.

Istotne działania zapobiegające emisji gazów cieplarnianych to także zastępowanie źródeł energii wykorzystujących spalanie paliw źródłami wykorzystującymi energię słońca, wiatru i wody. Zagadnienia związane z wykorzystaniem tych OZE przedstawiono w poprzednim rozdziale.

Nie bez znaczenia dla zmian klimatu są także wszelkie przedsięwzięcia mające na celu zmniejszenie zużycia energii w procesach technologicznych i innych. Dlatego tak ważna jest modernizacja wszelkich obiektów i urządzeń, w wyniku której uzyskuje się zmniejszenie zużycia energii ogółem lub na jednostkę produkcji. Stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) jest w przypadku przeprowadzania modernizacji wymogiem koniecznym.

3.2.3. Wody

3.2.3.1 Jakość wód powierzchniowych

Badania jakości wód powierzchniowych na terenie Gminy Bartoszyce wykonywano na rzekach: Łyna, Suszyca A (prawobrzeżny dopływ Łyny), Pisa Północna, Bezleda i jeziorze Kinkajmskim.

Badania rzek wykonywano:

- W latach 2005-2007 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód. Rozporządzenie wprowadziło 5 klas jakości wód: I – wody bardzo dobrej jakości, II – dobrej jakości, III – zadowalającej jakości, IV – niezadowalającej jakości, V – złej jakości.
- W latach 2008-2010 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych. Rozporządzenie wprowadziło ocenę ogólną stanu wód, na podstawie oceny stanu ekologicznego i stanu chemicznego. Stan ekologiczny jest określany na podstawie parametrów biologicznych i fizykochemicznych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Na tej podstawie stan ekologiczny określa się jako: bardzo dobry (I klasa), dobry (II klasa), umiarkowany (III klasa), słaby (IV klasa), zły (V klasa).

Badania jeziora wykonywano wg systemu oceny jakości jezior (SOJJ). Jezioro Kinkajmskie badano w 1997 r. oraz 2004 r. Jakość wód w tym jeziorze była zła – nie odpowiadała normom. Jezioro było silnie zeutrofizowane. Wszystkie wskaźniki fizykochemiczne, poza fosforanami i fosforem ogólnym nie odpowiadały normom. Przyczyną może być silna podatność jeziora Kinkajmskiego na degradację.

Tabela 17 przedstawia wyniki badań jakości rzek w Gminie Bartoszyce w latach 2004-2010 (graficzny obraz stanu czystości wód powierzchniowych przedstawia Rys. 14 na str. 41). Przedstawiono także ogólną ocenę eutrofizacji wód w punkcie pomiarowym, dokonaną przez WIOŚ na podstawie wyników badań 2007-2009. Ocena „TAK” oznacza wody zeutrofizowane. Zgodnie z definicją podaną w ustawie – *Prawo wodne*, **eutrofizacja** oznacza „wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód”.

Tabela 17 Jakość wód powierzchniowych w Gminie Bartoszyce

Rzeka	Lokalizacja przekroju	Gmina	Km rzeki	Rok	Wskaźniki decydujące o ocenie	Klasa jakości/ stan ekologiczny	Ogólna ocena eutrofizacji
Łyna	pow. Bartoszyce	Bm	112,5	2006	ChZT	IV	NIE
				2007	Z, BZT ₅	IV	
				2008	OWO	III	
Pisa Północna	Galiny	B	18,7	2006	OWO, Nk, NO ₃ , Nog, PO ₄ , Pog	IV	-
Bezleda	Lejdy	B	4,0	2008	Z, OWO, Nk	III	TAK
				2009	OWO	III	
Suszycza A	Bartoszyce	B	2,2	2008	Z, O ₂ , OWO, Nk,	III	TAK

Źródło: WIOŚ w Olsztynie, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Objaśnienia:

Gminy: Bm – Gmina Miejska Bartoszyce,
B – Gmina Bartoszyce,

Wskaźniki: NO₂ – azotyny,
NO₃ – azotany,
NH₄ – azot amonowy,
Nk – azot Kjejdahla
Nog – azot ogólny
PO₄ – fosforany,
Pog – fosfor ogólny,
ChZT – chemiczne zapotrzebowanie tlenu,
BZT₅ – biochemiczne zapotrzebowanie tlenu
OWO – ogólny węgiel organiczny
Z – zawiesina ogólna

Na podstawie badań przeprowadzonych przez WIOŚ w Olsztynie można stwierdzić, że w przeważającej mierze jakość wód powierzchniowych w gminie jest w większości umiarkowana (wg poprzedniego nazewnictwa: zadowolająca).

Wody Łyny w latach 2006-2008 poprawiły swoją jakość – z wód słabej jakości (IV klasa) do wód umiarkowanej jakości (III klasa).

Niestety, wody większości rzek (poddanych ogólnej ocenie eutrofizacji) były zeutrofizowane. Jedynie wody Łyny w punkcie pomiarowym powyżej Bartoszyce nie wykazywały cech wód zeutrofizowanych.

3.2.3.2 Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Podstawowe źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych to:

- źródła punktowe: przede wszystkim ścieki sanitarne, oczyszczone lub nie, odprowadzane do wód bezpośrednio kolektorami,
- źródła rozproszone: ścieki sanitarne (np. z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) lub ścieki rolnicze (np. z hodowli zwierząt – z nieszczelnych płyt gnojowych, zbiorników na gnojowicę) wprowadzane do wód z terenów nieskanalizowanych; zagrożenie zanieczyszczeniem z takich źródeł jest większe na tych terenach gminy, gdzie uzbrojeniu w wodociąg nie towarzyszy uzbrojenie w kanalizację;
- źródła przestrzenne (obszarowe): ścieki sanitarne lub rolnicze (odchody zwierząt z pastwisk, nawożenie nawozami naturalnymi i sztucznymi) przedostające się do wód w wyniku infiltracji, spływu powierzchniowego lub erozji;
- źródła liniowe: odpływ zanieczyszczeń z dróg, linii kolejowych, itp.; w gminie bez większego znaczenia.

Z tych źródeł do wód powierzchniowych przedostają się substancje organiczne i biogeny, które przyczyniają się do eutrofizacji, a w efekcie pogorszenia jakości wód. Rolnictwo może być także źródłem zanieczyszczeń toksycznych pochodzących ze środków ochrony roślin. Przedostanie się takich zanieczyszczeń do wód może spowodować całkowite wyginięcie organizmów wodnych.

Zarówno ścieki sanitarne, jak i zanieczyszczenia rolnicze mogą stanowić zagrożenie również dla wód podziemnych (gruntowych oraz – po przedostaniu się przez izolujące warstwy nieprzepuszczalne – wgłębnych).

Ścieki sanitarne są odprowadzane do wód powierzchniowych poprzez:

- wyloty z oczyszczalni ścieków – **ścieki oczyszczone**,
- przelewy ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które są za pośrednictwem rur odprowadzane do wód powierzchniowych – droga niezgodna z prawem,
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe (szamba) poprzez infiltrację do wód gruntowych, a następnie powierzchniowych – droga niezgodna z prawem.

Zanieczyszczenia rolnicze przedostają się do wód powierzchniowych w wyniku stosowania niewłaściwych praktyk rolniczych i przekształcenia naturalnego krajobrazu w wyniku intensyfikacji rolnictwa (nieprzestrzegania terminów i dawek nawożenia, niewłaściwego wykorzystania użytków rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych, uprawianie użytków rolnych do samej linii wody, bez stosowania barier ochronnych).

Wśród innych źródeł można wymienić:

- opady atmosferyczne – są źródłem azotu i fosforu wyplukiwanego z zanieczyszczonego powietrza, w przypadku Gminy Bartoszyce: źródło bez większego znaczenia,
- odcieki ze składowisk odpadów:
 - gmina Bartoszyce: składowisko odpadów w Wysiecu posiada zabezpieczenie przed skażeniem wód, nie stanowi zagrożenia dla wód.
 - „dzikie” składowiska odpadów mogą stanowić zagrożenie dla wód.

3.2.3.3 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

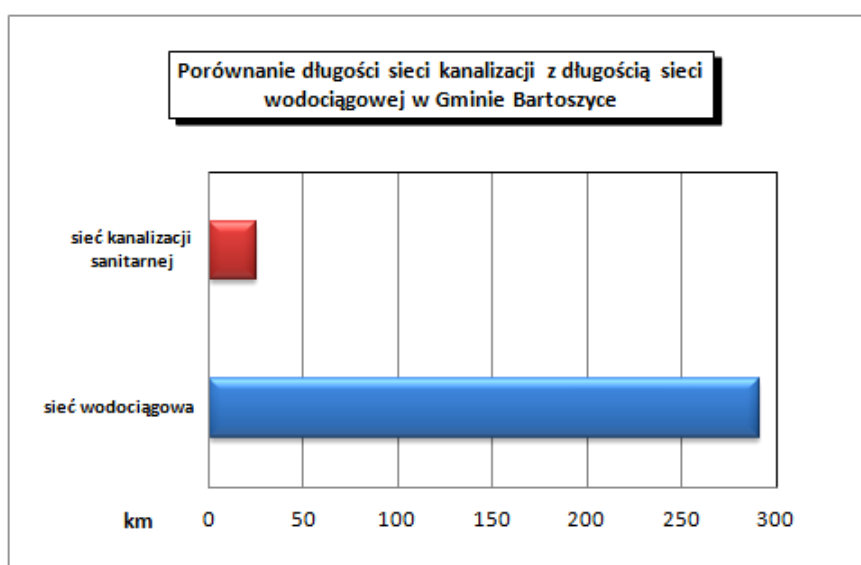
Aby zminimalizować ilości zanieczyszczeń wprowadzane do wód, ścieki sanitarne są oczyszczane w oczyszczalniach ścieków. Ścieki do oczyszczalni trafiają za pośrednictwem kolektorów kanalizacji sanitarnej lub poprzez transport samochodami asenizacyjnymi (ścieki z szamb).

Stopień skanalizowania Gminy Bartoszyce jest znacznie niższy niż stopień zwodociągowania. Długość kolektorów ogółem wynosi 25 km. Z kanalizacji korzysta ok. 2 600 osób, a więc 23,9% mieszkańców gminy. Zestawienie danych dotyczących kanalizacji (za 2010 r.) przedstawia Tabela 18.

Tabela 18 Zestawienie danych dotyczących kanalizacji					
Gmina	Mieszkańcy korzystający z kanalizacji		Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych [odsetek]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Sieć kanalizacyjna na 100 km ² [km/100 km ²]
	liczba	odsetek			
Bartoszyce	2 570	23,9	206	25,0	5,8
[%]					km/100 km ²
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętna wartość w powiecie	6,5	*66,1	6,3	18,9	*10,1

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Długość kanalizacji jest znacznie niższa niż długość wodociągów (Rys. 11). Taka sytuacja jest niekorzystna z punktu widzenia ochrony środowiska. Dostęp do bieżącej wody powoduje, że zużycie wody wzrasta. Rosnącemu zużyciu wody towarzyszy rosnąca produkcja ścieków. Brak systemu kanalizacyjnego i uciążliwości związane z wywozem ścieków za pomocą samochodów asenizacyjnych sprzyjają rozwiązywaniu problemu ścieków w sposób zagrażający środowisku (nieszczelne szamba, odprowadzanie ścieków wprost do środowiska).

Rys. 11.

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

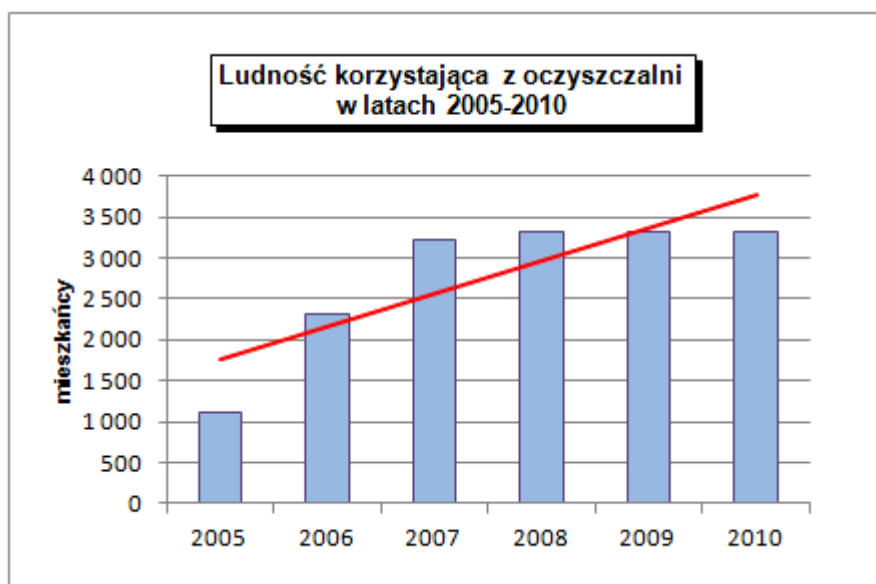
Mieszkańcy nieskanalizowanych miejscowości korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które powinny być opróżniane za pomocą taboru asenizacyjnego, a ścieki powinny trafiać do oczyszczalni ścieków. Urządzenia te często nie są eksploatowane właściwie (są nieszczelne lub są zaopatrzone w przelewy). Dokładna liczba szamb na terenie gminy nie jest znana.

Na terenie gminy znajduje się 8 oczyszczalni ścieków, w tym 7 oczyszczalni komunalnych oraz kilkadziesiąt oczyszczalni przydomowych. Wszystkie oczyszczalnie komunalne to oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne lub biologiczne. W latach 2007-2011 wybudowano 46 nowych oczyszczalni przydomowych (w miejscowościach Wojciechy, Kiertyny Małe, Galiny, Połęczce, Sokolica, Spytajny, Osieka, Dąbrowa, Barciszewo, Skitno, Łapkiejmy). Łącznie oczyszczalnie w Gminie Bartoszyce oczyszczają blisko 400 m³ ścieków w ciągu doby, w 2010 r. oczyściły 69 tys. m³ ścieków.

Ładunek zanieczyszczeń odprowadzony do wód z oczyszczalni ścieków wyniósł w 2010 r.:

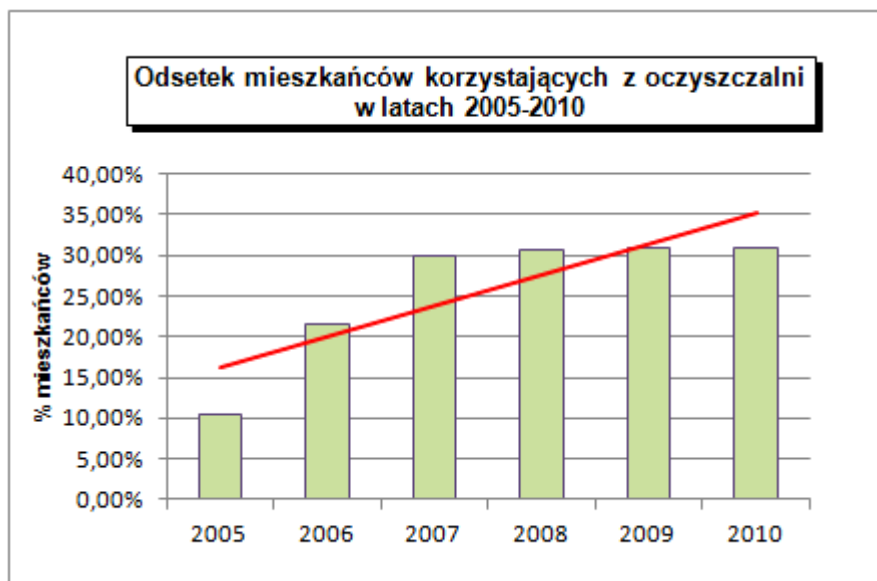
- 3,381 t BZT,
- 11,499 t ChZT,
- 3,178 t zawiesiny ogólnej.

W latach 2005-2010 na terenie Gminy Bartoszyce rosła liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków (Rys. 12, Rys. 13). Odsetek korzystających z oczyszczalni ścieków w 2010 r. był równy 30,9%.

Rys. 12.

źródło GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 13.

źródło GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Zestawienie oczyszczalni ścieków w Gminie Bartoszyce przedstawia Tabela 19. Na rysunku (Rys. 14) przedstawiono lokalizację oczyszczalni ścieków (miejsca punktowego zrzutu zanieczyszczeń) oraz jakość wód powierzchniowych w badanych przekrojach.

Tabela 19 Charakterystyka oczyszczalni ścieków w Gminie Bartoszyce

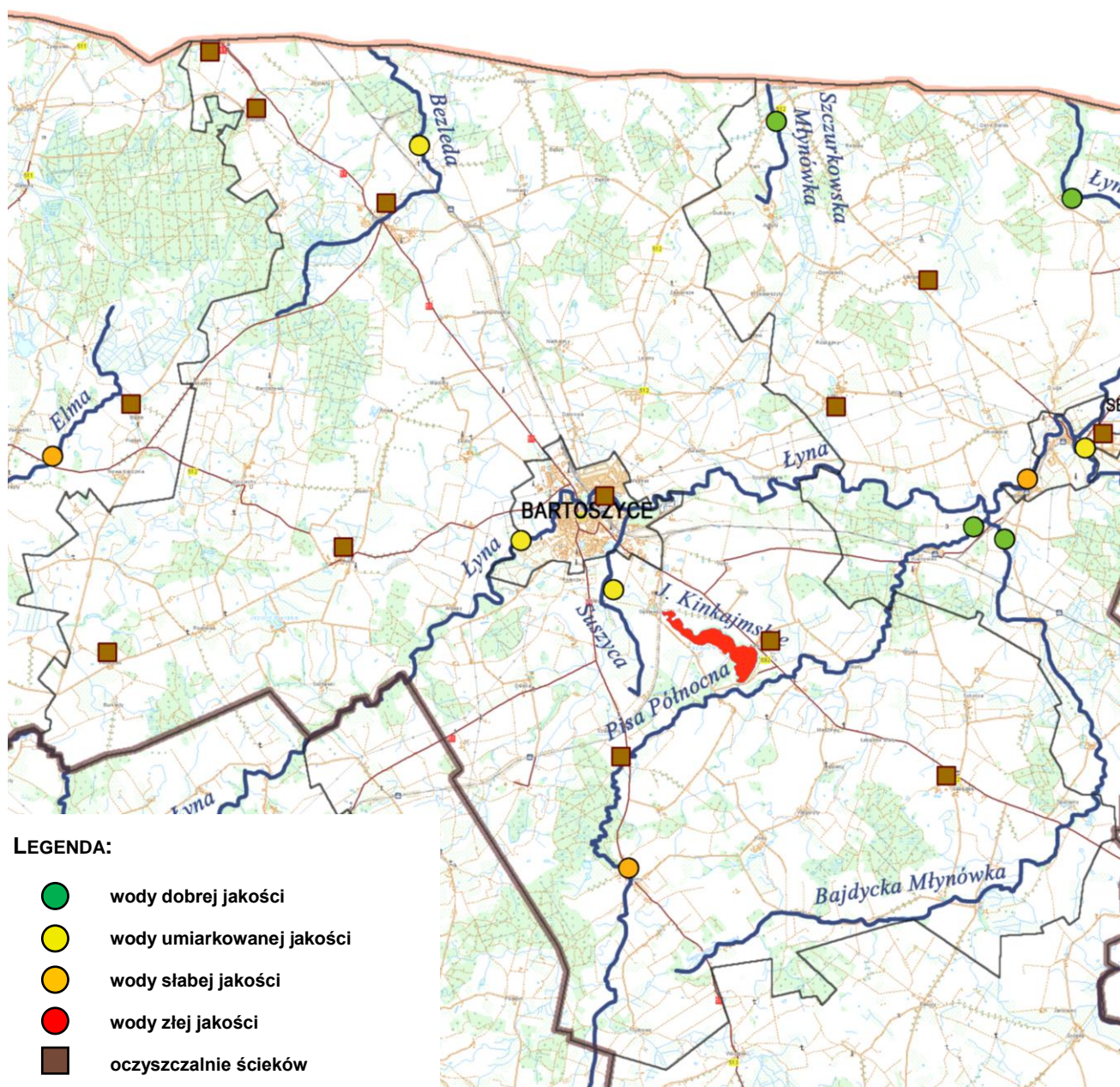
Gmina	Lp.	Lokalizacja	Typ	Ilość oczyszczanych ścieków [m ³ /d]	Liczba obsługiwanych mieszkańców	Rok budowy/modernizacji	Stan techniczny	Odbiornik ścieków	Podmiot zarządzający
Bartoszyce	1.	Bezledy	MB ↑ biogeny	90,0	950	1981 1999	dobry	Bezleda	ZBGKiM
	2.	Tolko	MB	70,0	600	1980 1998	dobry	rów melioracyjny	ZBGKiM
	3.	Łabędnik	MB	55,0	510	1974	dostateczny	rów melioracyjny	ZBGKiM
	4.	Piersele	BCh	7,4	110	2003	b. dobry	rów, Bezleda	ZBGKiM
	5.	Wojtkowo	BCh	14,5	216	2003	b. dobry	rów, Powarszynka	ZBGKiM
	6.	Kinkajmy	MB	46,7	381	2005	b. dobry	Pisa Północna	ZBGKiM
	7.	Minty	MB	5,9	74	b.d.	b.d.	Pisa Północna	ZBGKiM
	8.	Bezledy, przejście graniczne	MB	105,0	b.d.	b.d.	dobry	rów melioracyjny	Wojewoda
Razem				394,5	2841				

MB – mechaniczno-biologiczna

BCh – biologiczno-chemiczna

↑ biogeny – z podwyższonym usuwaniem biogenów

źródło: GUS, dane z gminy, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 14. Lokalizacja oczyszczalni ścieków i jakość wód powierzchniowych

3.2.3.4 Ścieki przemysłowe

W gminie Bartoszyce jest znikoma liczba zakładów, które wytwarzają ścieki pochodzące z procesów technologicznych. Do takich zakładów należą przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa spożywczego. Pozostałe podmioty wytwarzają przede wszystkim ścieki bytowe, które za pośrednictwem kanalizacji lub transportem asenizacyjnym są dostarczane do komunalnych oczyszczalni ścieków.

Część podmiotów posiada urządzenia do podczyszczania ścieków opadowych przed ich odprowadzeniem do odbiorników (zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, Dz.U. Nr 137, poz. 984). Stosowanie takich urządzeń jest wymagane w przypadku, gdy wody opadowe są ujęte w systemy kanalizacyjne (otwarte lub zamknięte) oraz w przypadku:

- szczelnych powierzchni terenów przemysłowych, składowych, baz transportowych, miast, budowli kolejowych, dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych klasy G, parkingów o powierzchni pow. 0,1 ha, gdy natężenie odpływu przekracza co najmniej 15 l/s/ha szczelnej powierzchni,
- z zanieczyszczonej powierzchni szczelnej obiektów magazynowania i dystrybucji paliw.

Urządzenia do podczyszczania wód opadowych posiada stacja benzynowa „Pami” z Połęczu.

3.2.3.5 Aglomeracja Bartoszyce

Rozporządzenie Nr 59 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 7 grudnia 2005 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Bartoszyce ustanawia na terenie województwa aglomerację Bartoszyce o równoważnej liczbie mieszkańców 28 500 z oczyszczalnią ścieków w Gminie Miejskiej Bartoszyce. W skład aglomeracji weszły miejscowości z terenu Gminy Bartoszyce (Nalikajmy, Leginy, Wiplawki, Łojdy, Dąbrowa, Skitno, Jarkowo, Falczewo, Wirwilty, Wiatrak, Spytajny, Ceglarki, Sędławki, Wawrzyny, Połęczu, Płęsy, Osieka, Bukowo, Krawczyki, Szwaruny, Minty, Ciemna Wola, Galiny).

Szóstego sierpnia 2008 r. Rozporządzeniem Nr 55 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego zmieniającym rozporządzenie w sprawie wyznaczenia aglomeracji Bartoszyce włączono do aglomeracji oprócz w/w następujące miejscowości: Okopa, Karolewo, Dębówko, Witki, Gile. Rozporządzenie otrzymało brzmienie:

„Wyznacza się na terenie województwa warmińsko - mazurskiego aglomerację Bartoszyce o równoważnej liczbie mieszkańców 26 271, z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Bartoszyce, obejmującą obszar miasta Bartoszyce oraz miejscowości z terenu gminy Bartoszyce: Nalikajmy, Leginy, Wiplawki, Łojdy, Dąbrowa, Skitno, Jarkowo, Falczewo, Wirwilty, Wiatrak, Spytajny, Ceglarki, Sędławki, Wawrzyny, Połęczu, Płęsy, Osieka, Bukowo, Krawczyki, Szwaruny, Minty, Ciemna Wola, Galiny, Okopa, Karolewko, Dębówko, Witki, Gile”.

W chwili obecnej jedynie dwie miejscowości z terenu gminy Bartoszyce (Łojdy i Dąbrowa Kolonia) są podłączone do kanalizacji sanitarnej w ramach aglomeracji Bartoszyce. Aglomeracja została umieszczona w Załączniku 1 (Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego) Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych pod numerem PLWM013.

Pod koniec 2011 r. Wójt Gminy Bartoszyce zawiadomił o rezygnacji z wyznaczonej Rozporządzeniem Nr 55 Wojewody Warmińsko Mazurskiego z dnia 6 sierpnia 2008 r.

aglomeracji. W związku z powyższym Burmistrz Miasta Bartoszyce pismem z dnia 15-12-2011 r. (znak: TI.VIII.603.5.2011) wystąpił o zmianę granic i zasięgu aglomeracji, w ten sposób, aby objęła ona jedynie obszar znajdujący się w granicach administracyjnych Gminy Miejskiej Bartoszyce. Procedura zmiany granic aglomeracji jest w toku.

Po zmianie granic aglomeracja Bartoszyce będzie w całości spełniać wymogi Dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. W chwili obecnej spełnione są wymogi co do jakości ścieków oczyszczonych.

W przypadku, gdy procedura zmiany granic aglomeracji zakończy się niepowodzeniem, konieczne będzie, w terminie do 31-12-2015 r., zapewnienie wszystkim mieszkańcom aglomeracji odbioru i oczyszczania ścieków zgodnego z wymogami prawa (m.in. Dyrektywy Rady 91/271/EWG), tzn.:

- w przypadku, gdy gęstość zaludnienia umożliwi osiągnięcie wskaźnika koncentracji 120 osób na 1 km sieci kanalizacyjnej – podłączenia do systemu kanalizacji zbiorczej,
- w przypadku, gdy budowa kanalizacji zbiorczej jest nieuzasadniona ekonomicznie (wskaźnik koncentracji poniżej 120 osób/km) – wyposażenia w biologiczne przydomowe oczyszczalnie ścieków lub szczelne, regularnie opróżniane szamba.

3.2.4. Gospodarka odpadami

3.2.4.1 Odpady komunalne

Odpady komunalne na terenie Gminy Bartoszyce są zbierane głównie w oparciu o system pojemnikowy (w większości pojemniki 110 l, 1100 l, 7 m³) oraz pojemnikowo-workowy.

Mieszkańcy i podmioty gospodarcze zawierają umowy z firmami świadczącymi usługi. Firmy świadczące usługi posiadają stosowne zezwolenia na zbieranie i transport odpadów. Opłaty za usługę (od mieszkańców i podmiotów) są pobierane przez firmy świadczące usługi. Na terenie Gminy Bartoszyce w 2010 r. działało 5 podmiotów zajmujących się zbieraniem i transportem odpadów komunalnych.

Na terenie Gminy Bartoszyce funkcjonuje również selektywna zbiórka odpadów. System jest obsługiwany przez firmy zajmujące się zbieraniem odpadów. Użytkownicy nie ponoszą odrębnych opłat za selektywną zbiórkę odpadów. Selektywne gromadzenie dotyczy przede wszystkim odpadów z tworzyw sztucznych i metali, szkła oraz papieru i kartonu, jak również odpadów niebezpiecznych (baterii, przeterminowanych leków, środków ochrony roślin) – głównie w punktach sprzedaży tych artykułów.

W 2010 r. zebrano na terenie Gminy Bartoszyce 1 156,57 ton odpadów komunalnych, z czego 884,2 t pochodziło z gospodarstw domowych.

Tabela 20 przedstawia dane dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi.

Tabela 20 Gospodarka odpadami komunalnymi w Gminie Bartoszyce

Jednostka terytorialna	Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem	Zmieszane odpady komunalne z gospodarstw domowych	Liczba budynków mieszkalnych objętych zbieraniem odpadów	Liczba przedsiębiorstw odbierających odpady
	[t]	[t]	[szt]	[szt]
Gmina Bartoszyce	1 156,57	884,20	1 163	5
[%]				
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	10,3	10,3	22,3	-

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Odpady komunalne są unieszkodliwiane głównie poprzez składowanie. Na terenie Gminy Bartoszyce funkcjonuje jedna instalacja gospodarki odpadami: Zakład Zagospodarowania Odpadów Wysieka.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego Gmina Bartoszyce wchodzi w skład rejonu N. Zakład Zagospodarowania Odpadów Wysieka stanowi instalację zagospodarowania odpadów dla rejonu N (wchodzącego w skład rejonu C). Składowisko odpadów w Wysiece jest zlokalizowane ok. 6 km w linii prostej na północny-zachód od granicy miasta Bartoszyce. Składowisko zostało zlokalizowane w gminie Bartoszyce. Obiekt jest zarządzany przez Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o. o. w Bartoszycach, należący w 100% do Gminy Miejskiej Bartoszyce.

Obiekt spełnia wymogi środowiskowe i ma uregulowany stan formalno-prawny. Do końca roku 2010 na składowisku nagromadzono 170 454 t odpadów komunalnych.

W 2010 r. rozpoczęto rozbudowę składowiska odpadów w Wysiece. Inwestycja objęła budowę m.in. następujących obiektów:

- Kwatera o pojemności 388 tys. m³.
- Kompostownia odpadów zielonych o powierzchni 2400 m².
- Elementy infrastruktury towarzyszącej tj. zbiornik odcieków, zbiornik ppoż., waga samochodowa, drogi i place manewrowe oraz remont 2,2 km drogi dojazdowej do składowiska.

Ostatecznie obiekty oddano do użytkowania w sierpniu 2011 r.

3.2.4.2 Odpady zawierające azbest

Na terenie gminy Bartoszyce występuje jedynie jeden rodzaj wyrobów zawierających azbest: płyty azbestowo-cementowe.

Łącznie na terenie gminy znajduje się 152 042 m² płyt azbestowo-cementowych, co daje ogólną masę 1 672,5 Mg wyrobów zawierających azbest. Z ogólnej powierzchni płyt azbestowo-cementowych 95 868 m² przypada na budynki należące do osób fizycznych a 56 174 m² na budynki należące do osób instytucjonalnych – do takich zakwalifikowano

również gospodarstwa rolne zarejestrowane w systemie REGON. Największym instytucjonalnym podmiotem władającym wyrobami zawierającym azbest na terenie gminy Bartoszyce jest „Polfer” Zakład Rolny zlokalizowany w Bezledach. Ilości wyrobów zawierających azbest przedstawia Tabela 21.

Tabela 21 Wyroby zawierające azbest na terenie Gminy Bartoszyce				
Gmina	Wyroby zawierające azbest			
	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [m ²]			Masa [Mg]
	we władaniu osób fizycznych	we władaniu osób instytucjonalnych	Razem	
Gmina Bartoszyce	95 868,00	56 174,00	152 042,00	1 672,5
[%]				
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	26,4	39,8	30,2	30,2

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

W 2011 r. opracowano „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu bartoszyckiego na lata 2011-2032” i przystąpiono do jego realizacji również na terenie Gminy Bartoszyce.

3.2.4.3 Pozostałe odpady

Odpady przemysłowe zgodnie z prawem są poddawane zagospodarowaniu przez wytwórców tych odpadów (bezpośrednio lub za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm). W 2010 r. na terenie całego powiatu bartoszyckiego (brak danych dla terenu gminy) wytworzono 6,6 tys. ton odpadów przemysłowych wg danych GUS, z czego 6,1 tys. ton (92,4%) poddano odzyskowi. Natomiast wg danych WIOŚ na terenie powiatu wytworzono 13,24 tys. ton odpadów przemysłowych.

Na terenie Gminy Bartoszyce nie funkcjonuje żadne składowisko odpadów przemysłowych lub niebezpiecznych, ani żadna spalarnia odpadów medycznych i weterynaryjnych. Według stanu na 31-06-2007 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego zostały zlikwidowane wszystkie zinwentaryzowane mogilniki i magazyny zawierające przeterminowane środki ochrony roślin – również z terenu Gminy Bartoszyce. Odpady te zostały unieszkodliwione poprzez spalenie w spalarni odpadów niebezpiecznych w Dąbrowie Górniczej.

Na terenie gminy brak stacji demontażu pojazdów. Najbliższe 2 stacje działają w Bartoszycach, są prowadzone przez:

- Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Bartoszycach, ul. Kętrzyńska 64, Bartoszyce, adres stacji: ul. Kętrzyńska 64,
- Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Import-Export, Hurt-Detal, Edward Jasiak, ul. Mrongowiusza 40, Bartoszyce, adres stacji: ul. Bema 40b.

3.2.5. Hałas i pola elektromagnetyczne

3.2.5.1 Hałas

Można wyróżnić dwa podstawowe źródła hałasu pochodzenia antropogenicznego:

- hałas komunikacyjny,
- hałas przemysłowy (instalacyjny).

W Gminie Bartoszyce w latach 2004-2011 przeprowadzono tylko jeden pomiar hałasu na ciągu komunikacyjnym w rejonie przejścia granicznego Bezledy w Bezledach w roku 2004. Zatem o poziomie hałasu komunikacyjnego na pozostałych drogach można wnioskować na podstawie natężenia ruchu.

Pomiar hałasu prowadzono na odcinku 1 km drogi nr 51 w okolicach gimnazjum w Bezledach. Średniodobowy poziom ekwiwalentny hałasu w tym punkcie wyniósł 67,1 dB, a średnie natężenie ruchu 158 pojazdów w ciągu godziny, w tym 23 ciężarowe.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. Nr 120, poz. 826) wartość dopuszczalną poziomu hałasu pochodzącego z dróg określa dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej na 60 dB, a dla terenów zabudowy jednorodzinnej na 55 dB. Tereny, na których poziom ten jest przekroczony zalicza się do kategorii terenów zagrożonych hałasem. Na podstawie wyników badań hałasu w Bezledach można przypuszczać, że ludzie mieszkający w zabudowie usytuowanej wzdłuż drogi nr 51 są zagrożeni nadmiernym hałasem.

Ruch komunikacyjny poza stolicą drogą krajową nr 51 jest średnio i mało nasilony, zatem hałas komunikacyjny jest mniejszy niż na drodze nr 51. Wydaje się, że w przypadku pozostałych dróg Gminy Bartoszyce nie ma zagrożenia przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu. Mogą występować pojedyncze przypadki nadmiernego natężenia hałasu (niesprawne pojazdy, itp.). Wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego może mieć również zły stan dróg. Jednak fakt braku zagrożenia mogą potwierdzić jedynie stosowne badania.

Hałas przemysłowy w Gminie Bartoszyce nie występuje.

3.2.5.2 Pola elektromagnetyczne

Podstawowe źródła pól elektromagnetycznych to:

- przewody linii elektrycznych wysokiego napięcia,
- przewody trakcji elektrycznej pociągów,
- stacje transformatorowe, maszyny i urządzenia zasilane prądem stałym i zmiennym, magnesy stałe, elektromagnesy, iskrowniki.
- obiekty radiokomunikacyjne w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej.

Przez teren Gminy Bartoszyce przebiegają następujące linie wysokiego napięcia 110 kV:

- Lidzbark Warmiński-Bartoszyce,
- Bartoszyce-Korsze.

Maksymalne natężenie pola elektromagnetycznego w otoczeniu tych linii wynosi 3,2 kV/m (konieczność zachowania strefy ochronnej drugiego stopnia – dopuszcza się okresowe przebywanie ludzi, lecz zabronione jest lokalizowanie budynków mieszkalnych).

Ponadto, na terenie gminy są zlokalizowane stacje bazowe telefonii komórkowej. Stacje bazowe telefonii komórkowej emitują pole elektromagnetyczne o największym natężeniu w kierunku pionowym w górę i zazwyczaj nie stanowią żadnego zagrożenia dla ludzi. Tabela 22 przedstawia listę stacji bazowych wg listy pozwoleń z wykazu UKE (lista nie musi być tożsama z rzeczywistością istniejącymi w chwili obecnej bazami).

Tabela 22 Stacje bazowe telefonii komórkowej w Gminie Bartoszyce (wg listy pozwoleń z wykazu UKE)

L.p.	Miejscowość	Lokalizacja geograficzna		Adres
		długość	szerokość	
1	Bezledy	20E39'45"	54N22'15"	przejście graniczne
2	Bezledy	20E43'38"	54N19'22"	Dz. Nr 12/13
3	Bezledy	20E43'38"	54N19'21"	Dz. Nr 12/13
4	Bezledy	20E39'53"	54N22'11"	przejście graniczne
5	Pilwa	20E43'44"	54N16'44"	Pilwa, Dz. Nr 4/11
6	Łabędnik	20E57'55"	54N11'19"	nr działki 70/2
7	Węgoryty	20E55'02"	54N10'21"	nr działki 97/4

źródło: Urząd Komunikacji Elektronicznej, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Badania poziomu pól elektromagnetycznych na terenie Gminy Bartoszyce przeprowadzono w 2009 r. w Bezledach. Promieniowanie wynosiło 0,24 V/m dla częstotliwości 0,1 MHz – 1 GHz. Wartość dopuszczalna określona w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów wynosi 7 V/m, a zatem znacznie przekracza poziom zmierzony w Bezledach. Należy dodać, że w żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziomu pól elektromagnetycznych na terenie województwa w latach 2004-2010 nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych. Wszystkie zmierzone wartości składowej elektrycznej pól elektromagnetycznych kształtowały się na niskim poziomie.

Można zatem stwierdzić, że występujący w Gminie Bartoszyce poziom pól elektromagnetycznych nie stwarza zagrożenia dla ludzi i środowiska.

3.2.6. Substancje chemiczne w środowisku

Na terenie Gminy Bartoszyce nie ma żadnych obiektów mogących zagrażać bezpieczeństwu biologicznemu lub chemicznemu. Nie ma też zakładów, które mogą być sprawcą nadzwyczajnego zagrożenia środowiska w myśl przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) – zarówno zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, jak i zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii.

3.3. Dotychczasowe działania w ochronie środowiska

3.3.1. Działania systemowe

3.3.1.1 Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Kryteria rozwoju zrównoważonego powinny być uwzględnione we wszystkich dokumentach strategicznych przygotowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Dokumenty te, zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. – o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), powinny być poddawane tzw. strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko w celu sprawdzenia, czy rozwiązania w nich zawarte nie przyniosą zagrożenia dla środowiska w chwili obecnej i w przyszłości. Zapisy art. 46 ustawy zobowiązują organy opracowujące projekty polityk, strategii, planów lub programów do przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów.

Do chwili obecnej jedynym dokumentem strategicznym, który został poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bartoszyce”, przyjęte uchwałą Nr X/52/2011 z dnia 17 czerwca 2011 roku Rady Gminy Bartoszyce. Studium zostało opracowane w 2011 r., a dla projektu tego dokumentu sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko. Przeprowadzono postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tego dokumentu, a po uzyskaniu opinii stosownych organów uchwalono „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bartoszyce”.

Zasady ochrony środowiska – zgodnie z obowiązującym prawem – są uwzględniane w procesie inwestycyjnym. Organy gminy stosują procedurę oceny oddziaływania na środowisko przy wydawaniu decyzji o oddziaływaniu na środowisko dla poszczególnych przedsięwzięć.

3.3.1.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska polega przede wszystkim na stymulacji działań pożądaných ze społecznego lub ekonomicznego punktu widzenia, w celu realizowania konstytucyjnej zasady rozwoju zrównoważonego. Wprowadzanie mechanizmów promujących zarówno proekologiczne zachowanie konsumentów, jak i produkty mniej obciążające środowisko jest możliwe przede wszystkim na szczeblu krajowym.

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska na terenie Gminy Bartoszyce odbywa się przede wszystkim poprzez akcje edukacyjne propagujące zachowania proekologiczne.

Na terenie Gminy Bartoszyce edukacja ekologiczna jest prowadzona przede wszystkim w placówkach oświatowych (szkolach podstawowych, gimnazjach). Dzieci i młodzież

uczestniczą w rozmaitych formach i programach edukacji ekologicznej prowadzonych w szkołach, jak również w szerszych akcjach typu: Sprzątanie Świata, Wiosenne Sprzątanie Warmii i Mazur, Dzień Ziemi, itp.

Nauczyciele prowadzący programy edukacyjne, w ramach podnoszenia kwalifikacji zdobywają odpowiednie przygotowanie poprzez uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez Centra Edukacji Ekologicznej i inne placówki.

Tabela 23 prezentuje zestawienie programów edukacyjnych zrealizowanych w Gminie Bartoszyce w ostatnich latach.

Tabela 23 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska – edukacja ekologiczna			
L.p	Rodzaj działania	Rok	Finansowanie
1	Program ekologiczny „SOS-woła Ziemia”	2007/2008	Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej
2	Program ekologiczny „Ekookolica – nasza Sokolica”	2008/2009	Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej
3	Program ekologiczny „W OBRONIE LASU I ZIEMI”	2009/2010	Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej
4	Ogólnopolski program ekologiczny „Jestem eco”	2010/2011	Pronteco Sp. z o. o. Kraków
5	Zbiórka zużytych tuszy i tonerów „Praktyczne sposoby ochrony klimatu – odnawialne źródła energii”	2010/2011	Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej
6	Ogólnopolska akcja „Święto Drzewa” „Bądź po stronie natury” – ogólnopolski konkurs ekologiczny	2007-2011	Klub GAJA
7	Ogólnopolski program ekologiczny „Ratujmy kasztanowce”	2009-2011	Grupa „Żywiec”
8	Program „Lasy to życie – chrońmy je”	2011/2012	Nadleśnictwo Bartoszyce Lasy Państwowe
9	Gminny Quiz ekologiczny	2007-2011	-
10	Ogólnopolski Program Edukacji Ekologicznej „Źródła pozytywnej energii wokół nas”	2010-2012	-
11	Akcje cykliczne: zbiórki elektrośmieci, baterii, makulatury, itp.	2007-2012	-

źródło: dane gminy, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.3.1.3 Zarządzanie środowiskowe

Systemy zarządzania środowiskowego (SZŚ) są dobrowolnym zobowiązaniem przyjmowanym przez przedsiębiorstwa i instytucje do podejmowania konkretnych działań technicznych i organizacyjnych w celu zmniejszenia ich oddziaływania na środowisko.

Obecnie obowiązuje ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS) (Dz.U. Nr 178, poz. 1060), która definiuje ramy organizacyjne systemu EMAS w Polsce.

System Ekozarządzania i Audytu EMAS (ang. *Eco Management and Audit Scheme*) jest unijnym instrumentem wprowadzonym w życie rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i

Rady, mającym na celu zachęcenie różnych organizacji (przedsiębiorstw, zakładów, **instytucji**) do ciągłego doskonalenia efektów działalności środowiskowej. EMAS koncentruje się na:

- identyfikowaniu obszarów, dla których należy opracować, poprawić i podnieść skuteczność systemu zarządzania środowiskowego,
- systematycznym poszukiwaniu możliwości praktycznego ograniczenia oddziaływania na środowisko i przyjmowaniu nowych celów w zakresie ochrony środowiska,
- systematycznym identyfikowaniu i eliminowaniu niezgodności z wewnętrznymi i zewnętrznymi wymaganiami,
- systematycznym identyfikowaniu aspektów środowiskowych wymagających nadzoru lub poprawy,
- szkoleniu personelu, w celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań środowiskowych,
- porównywaniu się z innymi firmami czy instytucjami działającymi w tej samej branży.

Krajowy system ekzarządzania i audytu tworzą:

- minister właściwy do spraw środowiska,
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
- Polskie Centrum Akredytacji.

Na dzień 17-02-2012 w krajowej bazie organizacji zarejestrowanych w systemie ekzarządzania i audytu EMAS nie występowały żadne podmioty z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

3.3.1.4 Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Na terenie gminy działają organizacje pozarządowe zajmujące się zagadnieniami ochrony środowiska (działania w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska to zazwyczaj jeden z celów statutowych tych organizacji). Tabela 24 przedstawia listę organizacji pozarządowych, zajmujących się problematyką ochrony środowiska.

Tabela 24 Organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką ochrony środowiska		
Nazwa	Siedziba	Rodzaj działalności
Stowarzyszenie „OŻYWIĆ ŁYNĘ”	Bartoszyce ul. Młynarska 2/2	- inicjowanie i wspieranie działań promujących rozwój rzeki Łyny i utrzymanie czystości - inicjowanie i wspieranie turystyki związanej z rzeką
Stowarzyszenie „WSPÓLNY DOM” Na rzecz mieszkańców Gm. Bartoszyce	Urząd Gminy w Bartoszycach.PI. Zwycięstwa 2	- działalność na rzecz gminy Bartoszyce oraz poprawa warunków życia jej mieszkańców, działalności edukacyjna również w zakresie ekologicznym
Bartoszyckie Stowarzyszenie „WARMIACY” BARTOSZYCE	Kiersyty 14 11-216 Wojciechy	- aktywizowanie członków do prac nad organizacją turystyki wiejskiej, - informacja agroturystyczna - promocja zdrowej (ekologicznej) żywności

źródło: Starostwo Powiatowe, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Należy również zaznaczyć, że udział społeczeństwa w postępowaniach związanych z ochroną środowiska jest zapewniony na terenie Gminy Bartoszyce zgodnie z ustawą z dnia 3

października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227, z późn. zm.). Zapewnienie udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji polega przede wszystkim na informowaniu społeczeństwa o czynnościach organu prowadzącego postępowanie z udziałem społeczeństwa oraz możliwości składania uwag i wniosków w takim postępowaniu. Zgodnie z polskim prawem dotyczącym ochrony środowiska udział społeczeństwa jest wymagany przed wydaniem:

- dowolnej decyzji, w której przeprowadzana jest procedura oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- dowolnej decyzji, w której przeprowadzana jest procedura oceny oddziaływania na obszar(y) sieci NATURA 2000 innych niż ww. przedsięwzięcia nie związane bezpośrednio z ochroną obszaru(ów) lub nie wynikające z tej ochrony lub przed zmianą takiej decyzji.
- decyzji, której przedmiotem jest GMO.

Dotyczy to również przypadków istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska zmian ww. decyzji.

We wszystkich przeprowadzonych i aktualnie prowadzonych postępowaniach obowiązek zapewnienia udziału społeczeństwa jest respektowany przez organy Gminy. Informacja o prowadzonych postępowaniach jest zamieszczana na stronach internetowych oraz tablicach ogłoszeń.

3.3.1.5 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP), zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r., jest podstawowym instrumentem kształtowania ładu przestrzennego, który umożliwia gminom prowadzenie racjonalnej gospodarki terenami. Poza planem miejscowym w systemie planowania przestrzennego występują instrumenty pomocnicze, w postaci decyzji lokalizacyjnych. Pomimo istnienia ustaw określających kompetencje w tym zakresie samorządów, znaczna powierzchnia Gminy nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Taka sytuacja powoduje wydawanie wielu decyzji lokalizacyjnych. Należy jednak stwierdzić, że w decyzjach lokalizacyjnych wydawanych na terenie Gminy Bartoszyce zasady ochrony środowiska są uwzględniane.

Aspekty środowiskowe są także uwzględniane w opracowywanych i uchwalanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dane dotyczące miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na 31-12-2010) przedstawia Tabela 25. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalono zaledwie dla 0,58% powierzchni gminy. Należy także dodać, że plany te uchwalono zgodnie z ustawą z 1994 r.

Tabela 25 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Jednostka terytorialna	Liczba mpzp ogółem	Obowiązujące mpzp na podstawie ustawy z 2003 r.	Powierzchnia gminy objęta mpzp ogółem	Powierzchnia gminy objęta mpzp na podstawie ustawy z 2003 r.	Udział powierzchni gminy objętej mpzp w całkowitej powierzchni gminy
	[szt]	[szt]	[ha]	[ha]	[%]
Gmina Bartoszyce	7	0	250	0	0,58
[%]					
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*wartość dla całego powiatu	20,6	0	18,5	0	*1,03

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.3.2. Działania w zakresie infrastruktury ochrony środowiska

Tabela 26 przedstawia zestawienie ważniejszych działań inwestycyjnych (z wyłączeniem dokumentacji) w zakresie infrastruktury ochrony środowiska, zrealizowanych w Gminie Bartoszyce w latach 2009-2010.

Tabela 26 Zrealizowane zadania ochrony środowiska

Charakterystyka zadania	Jednostka odpowiedzialna	Wartość finansowa
2009		
Uzbrojenie terenu (wodociąg+kanalizacja Okopa II)	Gmina Bartoszyce	387 268,70
Sieć wodociągowa Bezledy, Lejdy Wawrzyny III	Gmina Bartoszyce	135 704,90
Uzbrojenie terenu (wodociąg+kanalizacja)	Gmina Bartoszyce	467 824,02
Uzbrojenie terenu (wodociąg+kanalizacja Okopa III)	Gmina Bartoszyce	380 612,15
Sieć wodociągowa do SUW Tolko	Gmina Bartoszyce	39 931,66
Sieć wodociągowa Kiersity, Wyręba , Rodnowo	Gmina Bartoszyce	8 545,26
Sieć wodociągowa Bezledy, Leginy, Falczewo,	Gmina Bartoszyce	12 163,71
Sieć wodociągowa Wiatrak, Wirwilty ,	Gmina Bartoszyce	2 562,00
Sieć wodociągowa Dąbrowa	Gmina Bartoszyce	1 236,00
Uzbrojenie terenu Wawrzyny I cz.II	Gmina Bartoszyce	21 260,13
Uzbrojenie terenu Wawrzyny	Gmina Bartoszyce	40 500,00
Zakup 2 pieców co Szkoła Podstawowa Krawczyki	Gmina Bartoszyce	28 804,69
Przebudowa kolektora sanitarnego Tolko	Gmina Bartoszyce	60 110,49
2010		
Sieć wodociągowa Kiersity, Wyręba, Rodnowo, Tolko	Gmina Bartoszyce	367 958,57
Sieć wodociągowa Bezledy, Leginy, Falczewo	Gmina Bartoszyce	448 595,24
Sieć wodociągowa Dąbrowa	Gmina Bartoszyce	43 640,67
Modernizacja SUW w Tolko z budową zbiorników wyrównawczych	Gmina Bartoszyce	55 065,67

Charakterystyka zadania	Jednostka odpowiedzialna	Wartość finansowa
Sieć wodociągowa Solno -Piersele, likwidacja hydroforni w Solnie	Gmina Bartoszyce	11 956,00
Połączenie wodociągu Borki-Wojciechy z wyłączeniem SUW w Wojciechach	Gmina Bartoszyce	10 492,00
Połączenie wodociągu Wojciechy- Wargielity z wyłączeniem SUW w Wajsnorach	Gmina Bartoszyce	14 640,00
Sieć wodociągowa Zawiersze	Gmina Bartoszyce	10 980,00
Budowa sieci wodociągowej Krawczyki kolonia	Gmina Bartoszyce	854,00
Zakup kotła co Szkoła Podstawowa Galiny	Gmina Bartoszyce	8 712,85
Kanalizacja sanitarna grawitacyjno -łoczna Kosy -Kinkajmy	Gmina Bartoszyce	17 690,00
Kanalizacja sanitarna grawitacyjno -łoczna Dąbrowa -Bartoszyce	Gmina Bartoszyce	21 472,00
Kanalizacja sanitarna grawitacyjno -łoczna Sędławki- Bartoszyce	Gmina Bartoszyce	10 797,00

źródło: dane z gminy, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Niektóre z działań były współfinansowanych ze środków programów Unii Europejskiej: RPO Warmia i Mazury, PROW, itp.

W okresie 2008-2010 lat gmina przeznaczyła na ochronę środowiska blisko 7,6 mln zł (z wyłączeniem gospodarki odpadami i gospodarki komunalnej). Największe wydatki poniesiono na zadania z zakresu gospodarki ściekowej i ochrony wód.

Tabela 27 przedstawia zestawienie nakładów poniesionych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną przez Gminę Bartoszyce (nakłady z budżetu gminy). W dziale rolnictwo i łowiectwo wyodrębniono nakłady na infrastrukturę wodociągową i sanitacyjną wsi.

Tabela 27 Nakłady z budżetu gminy na ochronę środowiska i gospodarkę wodną

Rok	Wydatki na:					
	infrastruktura wodociągowa i sanitacyjna wsi, wydatki inwestycyjne ogółem	gospodarka komunalna i ochrona środowiska, wydatki inwestycyjne ogółem	utrzymanie zieleni	ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka ściekowa i ochrona wód	gospodarka odpadami
	zł	zł	zł	zł	zł	zł
2008	4 596 282,38	47 141,42	1 256,00	0,00	11 956,00	35 000,00
2009	1 595 539,02	99 492,37	1 621,00	0,00	50 807,56	1 000,00
2010	1 077 578,57	330 194,84	32 330,66	0,00	209 999,43	43 610,00

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

4. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI

4.1. Instrumenty prawne

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej jedną z podstawowych funkcji państwa polskiego jest zapewnienie ochrony środowiska. U podstaw realizacji tej i innych funkcji leży zasada zrównoważonego rozwoju – takiego rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (art. 5).

Na potrzeby ochrony środowiska Konstytucja pozwala na wprowadzanie pewnych – określonych ustawami – ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw (art. 31) oraz zobowiązuje władze publiczne (art. 74) do:

- prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom,
- ochrony środowiska,
- wspierania działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Daje również prawo każdemu – każdej osobie fizycznej i prawnej, niezależnie od narodowości czy kraju pochodzenia do informacji o stanie i ochronie środowiska.

Równocześnie Konstytucja zobowiązuje każdego (art. 86) do:

- dbałości o stan środowiska,
- ponoszenia odpowiedzialności za spowodowane przez siebie pogorszenie stanu środowiska.

Instrumenty prawne realizacji programu to kompetencje i zadania władz gminy określone szczegółowymi przepisami prawa.

Najważniejsze akty prawne, które regulują realizację programu ochrony środowiska to:

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz.150 z późn.zm.)
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 62 poz. 628, z późn.zm.)
3. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 115 poz. 1229, z późn.zm.)
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 92, poz.880, z późn.zm.)
5. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. (tekst pierwotny Dz.U. z 1991 nr 101 poz. 444, z późn.zm.)
6. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach

- oddziaływania na środowisko (tekst pierwotny Dz.U. z 2008 nr 199 poz. 1227, z późn.zm.)
7. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst pierwotny Dz.U. z 1996 nr 132 poz. 622, z późn.zm.) wraz z ustawą z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw.
 8. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (tekst pierwotny Dz.U. z 2007 Nr 75, poz. 493, z późn.zm.)
 9. Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (tekst pierwotny Dz.U. 2009 nr 130 poz. 1070, z późn.zm.)
 10. Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 281, poz.2784, z późn.zm.)
 11. Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 11, poz.94, z późn.zm.)
 12. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst pierwotny Dz.U. z 1997 nr 111 poz. 724, z późn.zm.)
 13. Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (tekst pierwotny Dz.U. z 2009 nr 116 poz. 975, z późn.zm.)
 14. Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 76 poz. 811, z późn.zm.)
 15. Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (tekst pierwotny Dz.U. z 2001r. Nr 97, poz.1051, z późn.zm.)
 16. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (tekst pierwotny Dz.U. z 1994 nr 27 poz. 96, z późn.zm.)
 17. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 63 poz. 639, z późn.zm.)
 18. Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (tekst pierwotny Dz.U. z 2007r. Nr 124, poz.859, z późn.zm.)
 19. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (tekst pierwotny Dz.U. z 2005r. Nr 180, poz.1495, z późn.zm.)
 20. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (tekst pierwotny Dz.U. z 2009r. Nr 79, poz.666, z późn.zm.)
 21. Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (tekst pierwotny Dz.U. z 2005r. Nr 25, poz.202, z późn.zm.)
 22. Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (tekst pierwotny Dz.U. z 2008r. Nr 138, poz.865, z późn.zm.)
 23. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst pierwotny Dz.U. z 1997 nr 101 poz. 628, z późn.zm.)
 24. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (tekst pierwotny Dz.U. z 2001r. Nr 11, poz.84, z późn.zm.)
 25. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ek zarządzenia i audytu (EMAS) (tekst pierwotny Dz.U. z 2011r. Nr 178, poz.1060)

Ustawy te, wraz z aktami wykonawczymi – rozporządzeniami, stanowią instrument prawny, który zostanie wykorzystany przy realizacji programu ochrony środowiska.

4.2. Uwarunkowania zewnętrzne

4.2.1. Dokumenty szczebla krajowego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką ekologiczną państwa polskiego, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu uwzględniono następujący dokument szczebla krajowego:

- „Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016” przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie przyjęcia dokumentu.

„Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”, będąca średniookresowym programem działań na rzecz środowiska, stanowi aktualizację i uszczegółowienie „II Polityki ekologicznej państwa”. Dokument ten wyznacza priorytety polityki ekologicznej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016. Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Do najważniejszych wyzwań zalicza:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
- przystosowanie do zmian klimatu;
- ochronę różnorodności biologicznej.

Obszarami priorytetowymi w dziedzinie działań systemowych, ważnymi z punktu widzenia samorządów lokalnych, są:

1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych, w szczególności poddawanie wszystkich dokumentów strategicznych strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko,
2. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, szczególnie w obszarze zastosowanie systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego.
3. Rozpowszechnianie systemu zarządzania środowiskowego (SZŚ).
4. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.
5. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym – uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony środowiska i ochrony przyrody.

Niezmiernie ważna jest **ochrona zasobów naturalnych** dostępnych w Polsce, w szczególności:

1. Ochrona przyrody, w tym różnorodności biologicznej.
2. Ochrona zasobów leśnych.
3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.
4. Ochrona powierzchni ziemi – szczególnie gleb przed erozją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych przyrodniczo.

5. Racjonalne gospodarowanie bogactwami mineralnymi oraz zasobami wód podziemnych, w tym ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed nadmierną i nieuzasadnioną ich eksploatacją oraz przed zanieczyszczeniem z powierzchni terenu.

Kolejnym obszarem jest **poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego**, w tym:

1. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu.
2. Ochrona wód przed zanieczyszczeniem.
3. Gospodarka odpadami.
4. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.
5. Ochrona przed promieniowaniem jonizującym.
6. Gospodarka substancjami chemicznymi.

Zgodnie z „Wytycznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska, niniejszy program wykorzystuje w trojaki sposób cele i zadania ujęte w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2009-2012, z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016”:

1. jako punkt wyjścia do uszczegółowienia zadań szczebla powiatowego, z uwzględnieniem specyfiki i potrzeb powiatu,
2. jako analogię do sformułowania niektórych celów i wskaźników,
3. jako inspirację do sformułowania celów i zadań w programie gminnym.

4.2.2. Dokumenty szczebla wojewódzkiego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką wojewódzką, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce uwzględniono następujące dokumenty szczebla wojewódzkiego:

- „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”,
- „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”.

4.2.2.1 „Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”

Celem strategicznym „Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018” jest: *Ochrona zasobów naturalnych, poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.*

Dokument wyznacza następujące priorytety i kierunki działań:

- I. Doskonalenie działań systemowych
- II. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych
- III. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Priorytet I: Doskonalenie działań systemowych

Kierunki działań:

- I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategicznych programach rozwoju województwa;
- I.2. Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska;
- I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska:
Rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego, poprzez:
 - stosowanie systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych,
 - promocję tworzenia „zielonych miejsc pracy” z wykorzystaniem funduszy Unii Europejskiej,
 - promocję transferu najnowszych technologii służących ochronie środowiska,
 - przeprowadzenie kampanii społecznej kształtującej zrównoważone wzorce konsumpcji,
 - wprowadzanie etykiet informujących o produktach ekologicznych i ich promocja wśród społeczeństwa;
- I.4. Rozwój systemu ekozarządzania:
Stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego, w szczególności: systemu ekozarządzania i audytu (EMAS), osiągnięcia norm i certyfikatów ISO 14001 oraz świadectw CP - Przedsiębiorstw Czystszej Produkcji.
- I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska:
 - doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, a także inne podmioty powołane do wykonywania zadań publicznych dotyczących środowiska i jego ochrony,
 - utworzenie ogólnodostępnej, regionalnej bazy danych o przyrodzie i środowisku województwa warmińsko-mazurskiego,
 - wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska,
 - zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych w gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska,
 - rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie;
- I.6. Rozwój badań i postęp techniczny w dziedzinie ochrony środowiska
 - wspieranie wdrażania ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska,

- wspieranie badań dotyczących oceny stanu, zagrożeń i metod ochrony przyrody i środowiska, w tym doposażenia w nowoczesną aparaturę naukową instytutów, uczelni i instytucji realizujących zadania w ramach obowiązujących systemów (programów) monitoringu,
 - wspieranie wymiany naukowej, organizacji seminariów i konferencji naukowych;
- I.7. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku
- prowadzenie szkoleń na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku dla pracowników administracji, sądownictwa oraz podmiotów gospodarczych,
 - wzmocnienie kadrowe i aparaturowe organów inspekcyjnych, pozwalające na pełną realizację zadań kontrolnych;
- I.8. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym
- Przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego w województwie, w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, poprzez:
- uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów),
 - wdrażanie koncepcji korytarzy ekologicznych i zasad ochrony krajobrazu kulturowego,
 - uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem;
- I.9. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa
- I.9.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, poprzez:
- podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w regionie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych,
 - prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców,
 - organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych,
 - popularyzację wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet,
 - szkolenia metodyczne dla nauczycieli i animatorów edukacji ekologicznej,
 - propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich,
 - promocję proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia;
- I.9.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne, ekologiczne organizacje pozarządowe, grupy obywatelskie, Lasy Państwowe, parki krajobrazowe,
- I.9.3. Wspieranie istniejących oraz tworzenie nowych ośrodków edukacji i informacji ekologicznej o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym, w tym tzw. „zielonych szkół”,
- I.9.4. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców,
- I.9.5. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, muzeów przyrodniczych i izb edukacyjnych.

Priorytet II: Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych

Kierunki działań:

II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

II.1.1. Prowadzenie inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej:

- monitoring i uzupełnianie inwentaryzacji siedlisk i gatunków we wszystkich typach ekosystemów,
- dokonywanie oceny aktualnych i potencjalnych zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej,
- monitoring zmian zachodzących w biocenozach, ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotów ochrony na obszarach Natura 2000;

II.1.2. Rozwój form ochrony przyrody

- utrzymanie, po uprzedniej weryfikacji aktualnego stanu, form ochrony przyrody w województwie, w tym istniejących rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów,
- wspieranie powiększania i powoływania nowych form ochrony przyrody w uzgodnieniu z samorządami lokalnymi, w szczególności koncepcji utworzenia parków narodowych: Mazurskiego i Puszczy Rominckiej;

II.1.3. Opracowywanie i realizacja planów ochrony

- sukcesywne opracowywanie i realizacja planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000,
- aktualizacja i realizacja planów ochrony rezerwatów, parków krajobrazowych i programów ochrony przyrody w nadleśnictwach,
- wzmocnienie kadrowe i finansowe służby leśnej, służb ochrony przyrody, straży rybackiej i straży łowieckiej;

II.1.4. Zapewnienie integralności przyrodniczej województwa

- wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym,
- budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych,
- zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb,
- zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe;

II.1.5. Ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody

- opracowanie i wdrożenie programu eliminacji ekspansywnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla rodzimej przyrody,
- wspieranie działań mających na celu restytucję zanikłych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
- opracowanie i wdrożenie programu ograniczania liczebności zwierząt zagrażających funkcjonowaniu biocenoz oraz racjonalnemu użytkowaniu zasobów przyrodniczych,
- monitorowanie działań związanych z użytkowaniem organizmów modyfikowanych genetycznie oraz wspieranie badań naukowych w zakresie wpływu GMO na różnorodność biologiczną;

II.1.6. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym

- promocja i realizacja programów rolnośrodowiskowych, wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo-proekologicznych form gospodarowania,
- wspieranie gospodarowania na ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach,

- powstrzymywanie sukcesji i ograniczanie zalesień na obszarach nieleśnych o wysokiej wartości przyrodniczej,
 - zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych,
 - utrzymanie i tworzenie różnych form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego;
- II.1.7. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim
- zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych w miastach, jako obszarów rekreacji i ostoji przyrodniczych,
 - wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów przy stopniowej eliminacji gatunków obcych;
- II.1.8. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe poprzez wieloaspektową analizę potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji;
- II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej
- II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów;
- II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych;
- II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu, programów ochrony przyrody nadleśnictw oraz programu gospodarczo-ochronnego Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Mazurskie”;
- II.2.4. Aktualizacja programu zwiększania lesistości i kontynuacja zalesień, z uwzględnieniem potrzeb ochrony wartościowych siedlisk nieleśnych, kształtowania korytarzy ekologicznych i rekultywacji terenów zdegradowanych;
- II.2.5. Rozbudowa i modernizacja bazy szkółkarskiej oraz infrastruktury służącej ochronie lasów;
- II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody
- II.3.1. Ochrona przed deficytem wody
- realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki,
 - utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków
 - poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód,
 - utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych,
 - dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych przeznaczonych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody;
- II.3.2. Ochrona przed powodzią
- przygotowanie oceny ryzyka powodziowego, która wskazywała będzie obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, dla których należało będzie do 2013 r. opracować mapy zagrożenia i mapy ryzyka powodziowego,
 - wyznaczenie obszarów zalewowych tam, gdzie nie zostały jeszcze wyznaczone,

- aktualizacja planów ochrony przeciwpowodziowej,
 - utrzymanie, modernizacja, remonty i rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej: kanałów, przepustów wałowych, stacji pomp i budowli piętrzących,
 - budowa i modernizacja dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej;
- II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych
- opracowanie regionalnych dokumentacji hydrogeologicznych dla głównych zbiorników wód podziemnych bez izolacji, które takich dokumentacji nie posiadają,
 - identyfikacja i weryfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie,
 - ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie,
 - likwidacja nieczynnych ujęć wody,
 - prowadzenie monitoringu wód podziemnych;
- II.4. Ochrona powierzchni ziemi
- rozwój systemu monitoringu gleb,
 - upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego,
 - przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych,
 - zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom,
 - budowa urządzeń ograniczających erozję wodną,
 - przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznych,
 - zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, dla przywrócenia im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej,
 - waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności,
 - promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego,
 - stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem;
- II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi
- racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT,
 - uzupełnienie rozpoznania zasobów kopalin w województwie,
 - opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu,
 - budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody,
 - ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych,
 - eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin;
- II.6. Ochrona klimatu
- wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową,
 - promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej,
 - aktualizacja i realizacja wojewódzkiego programu ekoenergetycznego,
 - zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię,
 - prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla);
- II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi

- nadzór nad sporządzaniem przez poszczególne gminy projektów założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz opiniowanie tych planów przez samorząd województwa.

Priorytet III: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Kierunki działań:

III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń zdrowia i życia

III.1.1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców poprzez:

- zbieranie i udostępnianie informacji na temat zagrożeń dla zdrowia społeczeństwa (zarówno nagłych, jak i długotrwałych),
- wykonywanie analiz ryzyka zdrowotnego dla procedur związanych z dopuszczaniem inwestycji do realizacji,
- poprawę technicznego wyposażenia służb kontrolnych w nowoczesny sprzęt oraz sieci alarmowe,
- wspieranie akcji edukacyjno-szkoleniowych dla służb zakładów przemysłowych i pracowników administracji publicznej w zakresie zapobiegania awariom oraz skażeniom środowiska;

III.1.2. Prowadzenie rejestru zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii oraz potencjalnych sprawców awarii;

III.1.3. Sporządzanie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii;

III.1.4. Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w sprzęt do wykrywania i lokalizacji awarii, likwidacji oraz analizy skutków tych awarii;

III.1.5. Prowadzenie rejestru awarii EKOAWARIE, jako bazy danych do analizy doświadczeń z przebiegu zaistniałych awarii i akcji ratowniczych;

III.1.6. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.

III.2. Poprawa jakości powietrza

III.2.1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii poprzez:

- likwidację lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowę sieci ciepłowniczej,
- zamianę kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne,
- instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych,
- instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza,
- prowadzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych,
- rozbudowę sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej) województwa,
- zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i cieplnych);

III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu poprzez:

- modernizację taboru samochodowego i promocję korzystania z publicznych środków transportu,
- poprawę jakości dróg i organizacji ruchu kołowego;

III.2.3. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii;

III.2.4. Opracowanie i wdrożenie programów ochrony powietrza dla stref, dla których nastąpiło przekroczenie standardów jakości powietrza;

III.2.5. Prowadzenie monitoringu powietrza atmosferycznego;

III.3. Poprawa jakości wód

- budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych,
- osiąganie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych,
- budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach zlewni pojeziernych, w zlewisku Zalewu Wiślanego oraz skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami,
- wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,
- opracowanie i wdrożenie programu rekultywacji zanieczyszczonych zbiorników wodnych,
- uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju,
- ograniczanie zanieczyszczenia powodowanego przez substancje niebezpieczne i priorytetowe pochodzące ze źródeł przemysłowych,
- wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków,
- wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej,
- utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód
- rozwój systemu monitoringu wód powierzchniowych;

III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami

Realizacja wojewódzkiego planu gospodarki odpadami, w tym m.in.:

- zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.,
- zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie województwa systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych,
- zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekultywacji składowisk odpadów, zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
- zintensyfikowanie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie oraz wzmocnienie kontroli podmiotów

- prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.
- III.5. Ograniczanie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych
- III.5.1. Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w aparaturę do badań akustycznych i promieniowania elektromagnetycznego,
- III.5.2. Prowadzenie monitoringu hałasu i pól elektromagnetycznych oraz dokonywanie oceny narażania społeczeństwa na czynniki ponadnormatywne, w tym:
- aktualizowanie/opracowywanie map akustycznych Olsztyna i Elbląga,
 - ocena stanu akustycznego dróg i linii kolejowych, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne,
 - prowadzenie rejestru wojewódzkiego, zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu i pól elektromagnetycznych, z uwzględnieniem terenów mieszkaniowych i innych miejsc dostępnych dla ludności;
- III.5.3. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska, między innymi poprzez właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej;
- III.5.4. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu;
- III.5.5. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych przez np. tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, tworzenie pasów zadrzewień, budowę ekranów akustycznych;
- III.5.6. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (budowa obwodnic, poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, zapewnienie płynności ruchu);
- III.5.7. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych, wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu;
- III.5.8. Propagowanie transportu intermodalnego (szynowo-drogowego);
- III.5.9. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo;
- III.5.10. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych;
- III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku:
- sprawowanie nadzoru nad obrotem i stosowaniem substancji chemicznych dopuszczonych na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH i innym aktami normatywnymi,
 - nakładanie i egzekwowanie przez właściwe organy sankcji wobec posiadaczy PCB, którzy nie zapewnili usunięcia i unieszkodliwienia PCB i urządzeń, które je zawierają w obowiązującym terminie, tj. do dnia 31 grudnia 2010 r.,
 - kontynuacja programu usuwania azbestu,
 - prowadzenie szkoleń dotyczących odpowiedzialnego stosowania chemikaliów, ich obrotu, postępowania z odpadami,
 - propagowanie produktów z substancji ulegających biodegradacji (np. torby na zakupy i naczynia jednorazowego użytku).

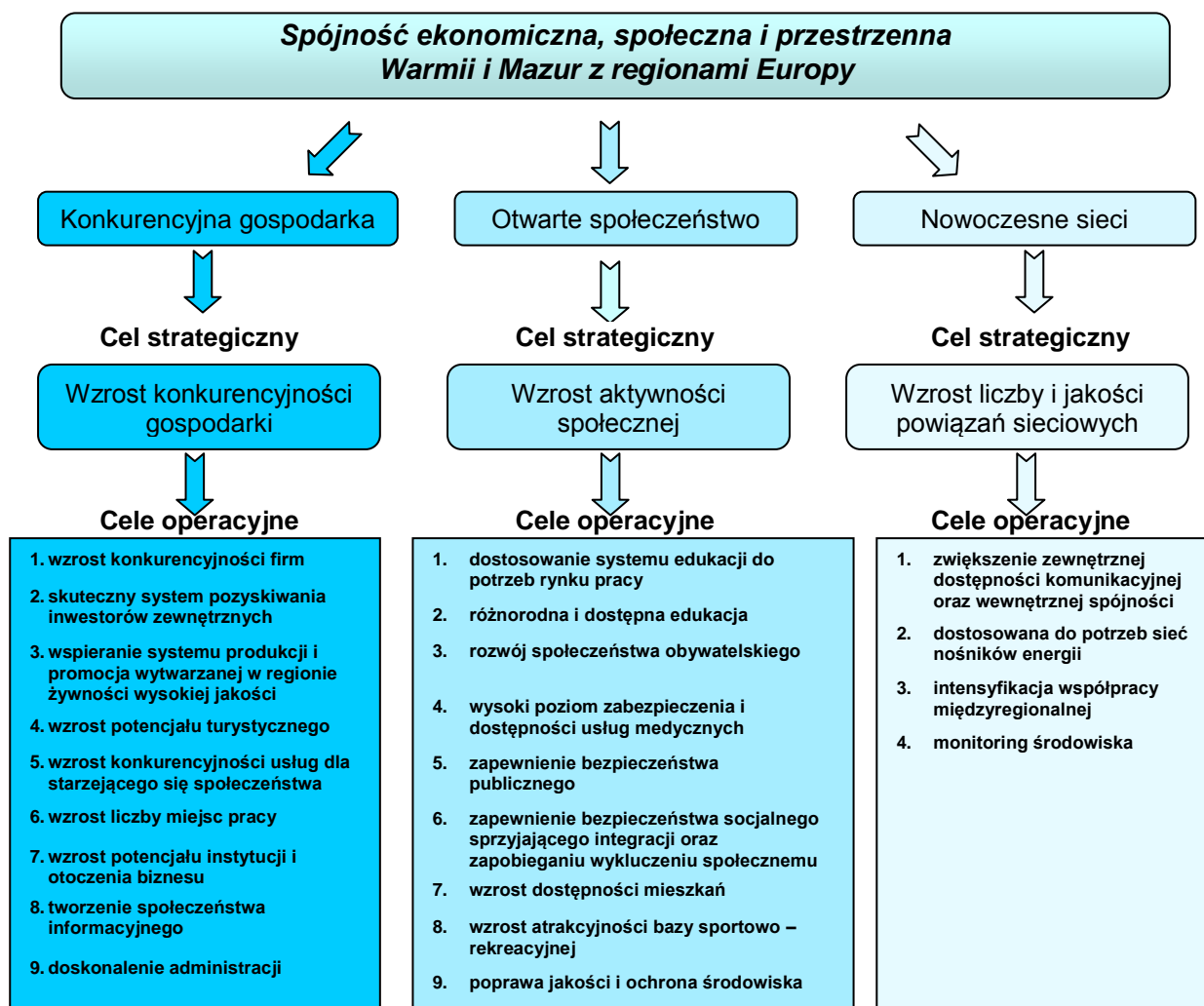
4.2.2.2 Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020” została przyjęta uchwałą nr. XXXIV/474/05 z dnia 31 sierpnia 2005 r. Celem głównym „Strategii ...” jest:

Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy.

Spójność ekonomiczna oznacza wzrost gospodarczy, spójność przestrzenna to włączenie się województwa do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych, natomiast spójność społeczna oznacza: tworzenie miejsc pracy i poprawę warunków życia ludności.

W dokumencie wyróżniono trzy priorytety strategiczne: konkurencyjną gospodarkę, otwarte społeczeństwo i nowoczesne sieci. Logikę „Strategii...” przedstawia Rys. 15.

źródło: RPO Warmia i Mazury

Rys. 15. Cele i priorytety „Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”.

4.2.3. Dokumenty szczebla powiatowego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką powiatową, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce uwzględniono następujące dokumenty szczebla powiatowego:

- „Program ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019” (projekt),
- „Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”.

4.2.3.1 „Program ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019”

Nadrzędnym celem programu ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego jest:

SKUTECZNA OCHRONA ZASOBÓW I DOBRA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA W POWIECIE BARTOSZYCKIM

W programie ochrony środowiska wyodrębniono trzy priorytety:

- I Działania systemowe.
- II Ochrona zasobów naturalnych
- III Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Cele główne i szczegółowe oraz kierunki działań dla poszczególnych priorytetów uwzględnione w powiatowym programie ochrony środowiska przedstawiono poniżej:

Priorytet	Cel główny	Cele szczegółowe i kierunki działań
Działania systemowe	I. Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	Dokumenty strategiczne zgodne z zasadami ochrony środowiska
		I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.
		Efektywna współpraca między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.
		I.2. Rozwój współpracy między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.
		Świadomi ekologicznie konsumenci, rynek przyjazny środowisku.
		I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.
		Dobrze rozwinięty system zarządzania środowiskowego
		I.4. Rozwój systemu ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.
		Aktywny udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska
I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska		
Maksymalne ograniczenie szkód w środowisku		
I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku		
Planowanie przestrzenne zgodne z zasadami ochrony środowiska		
I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego		
Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa		
I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa		
I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.		
I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.		
I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.		

		I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.
Ochrona zasobów naturalnych	II. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	Skuteczna ochrona przyrody w tym różnorodności biologicznej oraz krajobrazu II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym II.1.4. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim II.1.5. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.
		Ochrona i zrównoważony rozwój lasów II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów. II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie LP. II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw
		Ochrona zasobów wód II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody. II.3.1. Ochrona przed deficytem wody II.3.2. Ochrona przed powodzią II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych
		Dobra jakość gleb II.4. Ochrona powierzchni ziemi.
		Ochrona zasobów geologicznych II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi
		Ochrona klimatu II.6. Działania związane z ochroną klimatu
		Racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi
Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	III. Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego	Bezpieczne, niezagrażające zdrowiu środowisko III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia. III.1.1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców III.1.2. Sporządzanie powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii. III.1.3. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.
		Dobra jakość powietrza III.2. Poprawa jakości powietrza III.2.1. Redukcja emisji SO ₂ , NO _x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii. III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu. III.2.3. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
		Dobra jakość wód III.3. Poprawa jakości wód.
		Efektywna gospodarka odpadami III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami
		Utrzymanie niskiego oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i> . III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu. III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych. III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.

	<p>III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.</p> <p>III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.</p> <p>III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.</p>
	<p>Ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem substancji chemicznych</p> <p>III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku</p>

4.2.3.2 „Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”

„Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego” została opracowana w 2000 r. Celem nadrzędnym strategii jest: „Rozwinięty powiat bartoszycki – ze swymi tradycjami, bogactwem przyrody oraz zgodnym i zasobnym społeczeństwem lokalnym”. Spośród czterech celów głównych strategii, pierwszy jest powiązany z kategorią ładu ekologicznego: „Czysty ekologicznie powiat z zachowanymi walorami środowiska”. Cele szczegółowe w obrębie w/w celu głównego to:

1. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.
2. Likwidacja zagrożeń środowiska.
3. Powiększenie obszarów zieleni.

Wizja rozwoju powiatu w kategorii ładu ekologicznego (do 2015 r.) zawiera następujące elementy:

- zachowanie i rozwój lokalnych walorów środowiska,
- uregulowanie stosunków wodnych,
- zwiększenie lesistości poprzez zalesianie gleb nieprzydatnych i niewykorzystanych rolniczo,
- zapewnienie oczyszczania ścieków w każdej miejscowości,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej,
- likwidacja dzikich wysypisk,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Cele „Programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce”, przedstawione w dalszych rozdziałach, w oczywisty sposób stanowią nawiązanie do celów wyznaczonych w „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”. Ze względu na istotę programu ochrony środowiska, w niektórych przypadkach cele są bardziej szczegółowe, a w niektórych – zawężone. Jednak wizja rozwoju powiatu w zakresie ładu ekologicznego nadal pozostaje jednym z wyznaczników celów i zadań niniejszego programu.

4.3. Instrumenty finansowe

Finansowanie zadań ochrony środowiska może być realizowane przy użyciu następujących źródeł:

- środki własne gminy (w tym komercyjne kredyty z banków),
- środki własne przedsiębiorstw (w tym komercyjne kredyty z banków),
- środki Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (pożyczki i dotacje),
- preferencyjne kredyty instytucji finansujących zadania ochrony środowiska,

- kredyty pomostowe i na sfinansowanie tzw. wkładu własnego w przypadku projektów realizowanych w ramach środków unijnych,
- środki funduszy i programów Unii Europejskiej (Fundusze Strukturalne – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, program Interreg III).

Najważniejsze, z punktu widzenia gminnego programu ochrony środowiska, są fundusze europejskie. Najważniejsze fundusze europejskie z punktu widzenia zadań ochrony środowiska to:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Fundusz Spójności (FS),
- Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Środki funduszy europejskich są rozdysponowywane w ramach następujących programów operacyjnych.:

- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Okres programowania dla w/w programów kończy się w 2013 r. Dla większości programów nie jest już przewidywane ogłaszanie nowych konkursów, zatem pozyskanie środków z europejskich funduszy będzie możliwe tylko po wystąpieniu ewentualnej nadwyżki środków z realizowanych projektów.

Korzystanie ze środków europejskich w następnych latach będzie możliwe po ogłoszeniu zasad finansowania na następny okres programowania (2014-2020).

4.4. Współpraca przygraniczna

Gmina Bartoszyce graniczy od północy z Federacją Rosyjską (Obwodem Kaliningradzkim). Nawiązanie współpracy przygranicznej w zakresie projektów ochrony środowiska może mieć miejsce w oparciu o następujące podstawy:

- Stowarzyszenie Samorządów Przygranicznych „Łyna-Ława”.

Umowa o współpracy obejmuje w zasadzie wszelkie formy współpracy, również w zakresie przedsięwzięć ochrony środowiska.

Przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska mogą być także realizowane w ramach euroregionów. Euroregiony to obszary transgraniczne, w ramach których prowadzona jest współpraca między jednostkami reprezentującymi regiony dwóch lub więcej państw (jednostki samorządu terytorialnego). Każdy z nich jest powoływany na podstawie prawa wewnętrznego danego państwa. Celem euroregionów jest rozwój współpracy gospodarczej, rozbudowa infrastruktury, ochrona środowiska, turystyka i działalność kulturalno-edukacyjna. Cały obszar powiatu bartoszyckiego wchodzi w skład Euroregionu „Bałtyk”. Działa on na obszarze: Danii, Szwecji, Łotwy, Litwy, Rosji i Polski. Gmina Bartoszyce jest członkiem Stowarzyszenia Gmin RP Euroregionu „Bałtyk”.

W ramach Euroregionu „Bałtyk” od 1998 r. są realizowane projekty, w których wspólnie uczestniczą członkowie z poszczególnych krajów należących do euroregionu. Środki finansowe, którymi dotychczas zarządzało Stowarzyszenie Gmin RP Euroregionu „Bałtyk”

pochodziły z Funduszu Małych Projektów PHARE. W 2005 r. opracowano długoterminową strategię rozwoju Euroregionu. Czwartym priorytetem przyjętej strategii jest wymiar społeczny oraz ochrona środowiska.

4.5. Dostęp do informacji i udział społeczeństwa

Prawo ochrony środowiska gwarantuje dostęp społeczeństwa do informacji o stanie środowiska. Szczegółowo sprawę dostępu do informacji reguluje ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst pierwotny Dz.U. z 2008 nr 199 poz. 1227, z późn.zm.).

Niniejszy program uwzględnia realizację zadań związanych z dostępem społeczeństwa do informacji o środowisku przede wszystkim poprzez zapewnienie udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

4.6. Struktura organizacyjna w zakresie realizacji programu ochrony środowiska

Większość z zaplanowanych działań będzie realizowana przez samorząd gminy, najczęściej za pośrednictwem Urzędu Gminy lub jednostek organizacyjnych gminy. W ramach realizacji niniejszego programu, powiat będzie pełnił rolę ciała doradczego i/lub koordynatora przy realizacji zaplanowanych działań.

Struktura organizacyjna realizacji programu została stworzona w oparciu o Urząd Gminy w Bartoszycach. Spośród pracowników Urzędu została wyznaczona osoba, która pełni funkcję koordynatora d/s realizacji programu ochrony środowiska (w ramach dotychczasowych obowiązków). Koordynator gminny wchodzi w skład powiatowego zespołu d/s realizacji programów ochrony środowiska.

Zespół odbywa regularne spotkania (nie rzadziej, niż raz na rok), na których omawia realizację poszczególnych zadań programu oraz sygnalizuje ewentualne problemy. Spotkania takie służą wymianie doświadczeń. W zależności od potrzeb, w zebraniach zespołu uczestniczą przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za realizację pozostałych zadań programu (Lasów Państwowych, ODR-ów, szkół, przedsiębiorców, rolników, organizacji pozarządowych, itd.).

Koordynator gminny czuwa nad prawidłową realizacją zadań realizowanych przez gminę lub jej jednostki organizacyjne oraz monitoruje realizację programu. Koordynator gminny jest zobowiązany do:

- kontaktów z instytucjami szczebla powiatowego, regionalnego i krajowego podczas realizacji zadań koordynowanych przez te instytucje.
- kontaktów z osobami trzecimi, których współpraca będzie niezbędna przy realizacji programu (np. nauczyciele, firmy zewnętrzne realizujące prace zlecone przez powiat w ramach realizacji programu, itp.),
- uczestniczenia w spotkaniach zespołu d/s realizacji programów,

Kompetencje koordynatora w zakresie kontroli realizacji programu rozwinięto w rozdziale 7.1.

5. CELE PROGRAMU

5.1. Cel nadrzędny - dalekosiężny

Nadrzędny cel programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce wyznaczono w oparciu o diagnozę stanu środowiska na terenie gminy, z uwzględnieniem wszystkich planów i strategii wyższego szczebla oraz szczebla gminnego.

Nadrzędnym celem programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce jest:

**SKUTECZNA OCHRONA ZASOBÓW I DOBRA JAKOŚĆ
ŚRODOWISKA W GMINIE BARTOSZYCE**

5.2. Cele główne, szczegółowe i kierunki działań

W programie ochrony środowiska wyodrębniono trzy priorytety:

- I Działania systemowe.
- II Ochrona zasobów naturalnych
- III Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Poniżej zaprezentowano cele główne i szczegółowe oraz kierunki działań dla poszczególnych priorytetów:

Priorytet	Cel główny	Cele szczegółowe i kierunki działań
Działania systemowe	I. Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	Dokumenty strategiczne zgodne z zasadami ochrony środowiska I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.
		Efektywna współpraca między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska. I.2. Rozwój współpracy między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.
		Świadomi ekologicznie konsumenci, rynek przyjazny środowisku. I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.
		Dobrze rozwinięty system zarządzania środowiskowego I.4. Rozwój systemu ek zarządzenia - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.

		<p>Aktywny udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska</p> <p>Maksymalne ograniczenie szkód w środowisku I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku</p> <p>Planowanie przestrzenne zgodne z zasadami ochrony środowiska I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego</p> <p>Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe. I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców. I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.</p>
<p>Ochrona zasobów naturalnych</p>	<p>II. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych</p>	<p>Skuteczna ochrona przyrody w tym różnorodności biologicznej oraz krajobrazu II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym II.1.4. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.</p> <p>Ochrona i zrównoważony rozwój lasów II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów. II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych. II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw</p> <p>Ochrona zasobów wód II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody. II.3.1. Ochrona przed deficytem wody II.3.2. Ochrona przed powodzią II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych</p> <p>Dobra jakość gleb II.4. Ochrona powierzchni ziemi.</p> <p>Ochrona zasobów geologicznych II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi</p> <p>Ochrona klimatu II.6. Działania związane z ochroną klimatu</p> <p>Racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi</p>

Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	III. Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego	Bezpieczne, niezagrażające zdrowiu środowisko III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia. III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.
		Dobra jakość powietrza III.2. Poprawa jakości powietrza III.2.1. Redukcja emisji SO ₂ , NO _x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii. III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu. III.2.3. Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
		Dobra jakość wód III.3. Poprawa jakości wód.
		Efektywna gospodarka odpadami III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami
		Utrzymanie niskiego oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i> . III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu. III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych. III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego. III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych. III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo. III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.
		Ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem substancji chemicznych III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku

5.3. Zadania do realizacji

5.3.1. Priorytet: działania systemowe

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOŚ.

- I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.2. Rozwój współpracy między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.2.1. Uczestnictwo w inicjatywach związanych z międzygminną współpracą w zakresie zagadnień objętych Programem Ochrony Środowiska.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.3.1. Uwzględnianie zasad systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych.
I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.4. Rozwój systemu ek zarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.5.1. Doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji samorządowej.
I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.
I.5.3. Zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska.
I.5.4. Rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.7.1. Uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów).
- I.7.2. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: 1.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

- I.8.1.1. Podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w gminie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych.
- I.8.1.2. Prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców.
- I.8.1.3. Organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych.
- I.8.1.4. Popularyzacja wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet.
- I.8.1.5. Propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich.
- I.8.1.6. Promocja proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia.

Podkierunek: 1.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.

- I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.

Podkierunek: I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.

- I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.

Podkierunek: I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.

- I.8.4.1. Budowa infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, izb edukacyjnych.

5.3.2. Priorytet: ochrona zasobów naturalnych

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody

- II.1.1.1. Utrzymanie form ochrony przyrody w gminie, w tym istniejących obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody, użytków ekologicznych, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.
- II.1.1.2. Powiększanie i powoływanie nowych form ochrony przyrody

Podkierunek: II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu

- II.1.2.1. Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym.
- II.1.2.2. Budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych.
- II.1.2.3. Zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb.
- II.1.2.4. Zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe.

Podkierunek: II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym

- II.1.3.1. Promocja i realizacja programów rolnośrodowiskowych, wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania.
- II.1.3.2. Wspieranie gospodarowania na ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach.
- II.1.3.3. Powstrzymanie sukcesji i ograniczanie zalesień na obszarach nieleśnych o wysokiej wartości przyrodniczej.
- II.1.3.4. Zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych.
- II.1.3.5. Utrzymanie i tworzenie różnych form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego.

Podkierunek: II.1.4. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie zurbanizowanym

- II.1.4.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarze zurbanizowanym, jako obszarów rekreacji i ostoi przyrodniczych.

Podkierunek: II.1.5. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.

- II.1.5.1. Przeprowadzanie wieloaspektowej analizy potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów.

- II.2.1.1. Przeprowadzanie rewizji planów urządzania lasów.

Podkierunek: II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.

- II.2.2.1. Przeprowadzanie uzupełniania i aktualizacji planów urządzania lasów niebędących w zarządzie LP.

Podkierunek: II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw.

- II.2.3.1. Zadania wynikające z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: II.3.1. Ochrona przed deficytem wody.

- II.3.1.1. Realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki.
- II.3.1.2. Utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków.
- II.3.1.3. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód.
- II.3.1.4. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych.
- II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.

Podkierunek: II.3.2. Ochrona zasobów wód podziemnych.

- II.3.2.1. Ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie.
- II.3.2.2. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.4. Ochrona powierzchni ziemi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.4.1. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego.
- II.4.2. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych.
- II.4.3. Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom.
- II.4.4. Budowa urządzeń ograniczających erozję wodną.
- II.4.5. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznym.
- II.4.6. Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności.
- II.4.7. Promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego.
- II.4.8. Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.5.1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT.
- II.5.2. Uzupełnienie rozpoznania zasobów kopalin w gminie.
- II.5.3. Budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody.
- II.5.4. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych.
- II.5.5. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.6. Działania związane z ochroną klimatu

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.6.1. Wycyfywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową.
- II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.
- II.6.3. Zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię.
- II.6.4. Prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla).

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.7.1. Sporządzenie przez gminę projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

5.3.3. Priorytet: poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.

- III.1.1.1. Monitorowanie i analiza stanu i jakości zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz inicjowanie działań naprawczych.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.2. Poprawa jakości powietrza

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: III.2.1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.

- III.2.1.1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej.
- III.2.1.2. Zamiana kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne.
- III.2.1.3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych.
- III.2.1.4. Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza.
- III.2.1.5. Rozbudowa sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej).
- III.2.1.6. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).

Podkierunek: III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.

- III.2.2.1. Modernizacja taboru samochodowego i promocja korzystania z publicznych środków transportu.
- III.2.2.2. Poprawa jakości dróg i organizacji ruchu kołowego.

Podkierunek: III.2.3. Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

- III.2.3.1. Przyjęcie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.3. Poprawa jakości wód

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- III.3.1. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.
- III.3.2. Osiągnięcie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych.
- III.3.3. Budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach zlewni pojeziernych oraz skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami.
- III.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, na których budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie.
- III.3.5. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.
- III.3.6. Uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju.
- III.3.7. Wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków.
- III.3.8. Wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej.
- III.3.9. Utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.
- III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie gminy systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.
- III.4.3. Zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska.
- III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.
- III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.
- III.4.6. Utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.
- III.4.8. Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska.

III.5.1.1. Właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej w dokumentach planistycznych.

Podkierunek: III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.

III.5.2.1. Realizacja projektów technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.

Podkierunek: III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych.

III.5.3.1. Tworzenie stref wolnych od transportu.

III.5.3.2. Ograniczenie prędkości ruchu.

III.5.3.3. Tworzenie pasów zadrzewień.

III.5.3.4. Budowa ekranów akustycznych.

Podkierunek: III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.

III.5.4.1. Budowa obwodnic.

III.5.4.2. Poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg.

III.5.4.3. Zapewnienie płynności ruchu.

Podkierunek: III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.

III.5.5.1. Instalowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.

III.5.5.2. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.

Podkierunek: III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.

III.5.6.1. Rozpoznanie i wprowadzenie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.

Podkierunek: III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.

III.5.7.1. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.

III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.

6. HARMONOGRAM REALIZACJI I NAKŁADY

6.1. Harmonogram realizacji

Na podstawie celów oraz kierunków działań opisanych w poprzednim rozdziale, wyznaczono szczegółowe zadania programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce, które będą realizowane w latach 2012-2015.

Tabela 28 przedstawia zestawienie zadań programu ochrony środowiska wraz z harmonogramem realizacji.

Tabela 28 Zadania programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
PRIORYTET: DZIAŁANIA SYSTEMOWE						
I.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.	I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOS.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.	Samorząd gminny, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
I.2. Rozwój współpracy między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.	I.2.1. Uczestnictwo w inicjatywach związanych z międzygminną współpracą w zakresie zagadnień objętych Programem Ochrony Środowiska.	Samorząd gminny	■	■	■	■
I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.	I.3.1. Uwzględnianie zasad systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
I.4. Rozwój systemu ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.	I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	I.5.1. Doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji samorządowej.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	I.5.3. Zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	I.5.4. Rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie.	Samorząd gminny	■	■	■	■
I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku	I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.	Samorząd gminny	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego	I.7.1. Uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów).	Samorząd gminny	■	■	■	■
	I.7.2. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem.	Samorząd gminny	■	■	■	■
I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	Podkierunek: I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.					
	I.8.1.1. Podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w gminie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe				
	I.8.1.2. Prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców.					
	I.8.1.3. Organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych.		■	■	■	■
	I.8.1.4. Popularyzacja wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet.					
	I.8.1.5. Propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich.					
	I.8.1.6. Promocja proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia.					
	Podkierunek: I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.					
	I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	Podkierunek: I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.					
	I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
	Podkierunek: I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.					
I.8.4.1. Budowa infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, izb edukacyjnych.	Samorząd gminny, nadleśnictwa LP	■	■	■	■	
PRIORYTET: OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH						
II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu	Podkierunek: II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody					
	II.1.1.1. Utrzymanie form ochrony przyrody w gminie, w tym istniejących obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody, użytków ekologicznych, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.	Samorząd gminny, nadleśnictwa LP, RDOŚ	■	■	■	■
II.1.1.2. Powiększanie i powoływanie nowych form ochrony przyrody.						

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	Podkierunek: II.1.1. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu					
	II.1.2.1. Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym.	Samorząd gminny, nadleśnictwa LP, RDOŚ, zarządy dróg, GDDKiA, właściciele i użytkownicy gruntów, ZMiUW, RZGW				
	II.1.2.2. Budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych.					
	II.1.2.3. Zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb.					
	II.1.2.4. Zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe.					
	Podkierunek: II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym					
	II.1.3.1. Promocja i realizacja programów rolnośrodowiskowych, wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania.	ARiMR, ODR, właściciele gruntów				
	II.1.3.2. Wspieranie gospodarowania na ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach.					
	II.1.3.3. Powstrzymywanie sukcesji i ograniczanie zalesień na obszarach nieleśnych o wysokiej wartości przyrodniczej.					
	II.1.3.4. Zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych.					
	II.1.3.5. Utrzymanie i tworzenie różnych form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego.					
	Podkierunek: II.1.4. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie zurbanizowanym					
	II.1.4.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych, jako obszarów rekreacji i ostoje przyrodniczych.	Samorząd gminny i jego jednostki				
	Podkierunek: II.1.5. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.					
	II.1.5.1. Przeprowadzanie wieloaspektowej analizy potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji.	Samorząd gminny				
II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej	Podkierunek: II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów.					
	II.2.1.1. Przeprowadzanie rewizji planów urządzania lasów.	RDLP, właściciele gruntów, samorząd				
	Podkierunek: II.2.2. Uzupelnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.					
	II.2.2.1. Przeprowadzanie uzupełniania i aktualizacji planów urządzania lasów niebędących w zarządzie LP.	właściciele gruntów				
	Podkierunek: II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw.					
	II.2.3.1. Zadania wynikające z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw	RDLP, właściciele gruntów, samorząd				

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	Podkierunek: II.3.1. Ochrona przed deficytem wody.					
	II.3.1.1. Realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	II.3.1.2. Utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny, właściciele gruntów	■	■	■	■
	II.3.1.3. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych oraz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	II.3.1.4. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych.	RZGW, ZMiUW, samorząd gminny, właściciele gruntów	■	■	■	■
	II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
	Podkierunek: II.3.2. Ochrona zasobów wód podziemnych.					
	II.3.2.1. Ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie.	PSH, RZGW, właściciele ujęć, samorząd, WIOŚ	■	■	■	■
	II.3.2.2. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.		■	■	■	■
	II.4. Ochrona powierzchni ziemi	II.4.1. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego.	ODR, ARiMR, organizacje pozarządowe, jednostki certyfikujące, właściciele gospodarstw rolnych, właściciele i użytkownicy gruntów, starosta powiatu bartoszyckiego,			
II.4.2. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych.						
II.4.3. Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom.						
II.4.4. Budowa urządzeń ograniczających erozję wodną.		■		■	■	■
II.4.5. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznych.						
II.4.6. Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności.						
II.4.7. Promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego.						
II.4.8. Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem.						
II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi	II.5.1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT.	Samorząd gminny i jego jednostki, samorząd powiatowy, Państwowy Instytut Geologiczny				
	II.5.2. Uzupelnienie rozpoznania zasobów kopalin w gminie.		■	■	■	■
	II.5.3. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody.					
	II.5.4. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych.					
	II.5.5. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin.					
II.6. Działania związane z ochroną klimatu	II.6.1. Wycyfywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową.	Organizacje handlowe, właściciele urządzeń z substancjami	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
	II.6.3. Zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię.	Właściciele podmiotów gospodarczych, samorząd gminny i jego jednostki	■	■	■	■
	II.6.4. Prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla).	RDLP	■	■	■	■
II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi	II.7.1. Sporządzenie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.	Samorząd gminny	■	■		
PRIORYTET: POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO						
III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia	Podkierunek: III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.					
	III.1.1.1. Monitorowanie i analiza stanu i jakości zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz inicjowanie działań naprawczych.	PSSE w Bartoszycach, WIOŚ, samorząd gminny	■	■	■	■
III.2. Poprawa jakości powietrza	Podkierunek: III.2.1. Redukcja emisji SO ₂ , NO _x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.					
	III.2.1.1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne, właściciele i użytkownicy budynków, podmioty gospodarcze, Polskie Sieci Energetyczne, odbiorcy energii, PGNiG	■	■	■	■
	III.2.1.2. Zamiana kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne.					
	III.2.1.3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych.					
	III.2.1.4. Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza.					
	III.2.1.5. Rozbudowa sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej).					
	III.2.1.6. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).					
	Podkierunek: III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.					
	III.2.2.1. Modernizacja taboru samochodowego i promocja korzystania z publicznych środków transportu.	samorząd gminny, PKS, zarządy dróg, GDDKiA, Policja	■	■	■	■
	III.2.2.2. Poprawa jakości dróg i organizacji ruchu kołowego.					
Podkierunek: III.2.3. Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.						
III.2.3.1. Przyjęcie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Samorząd gminny	■	■			
III.3. Poprawa jakości wód	III.3.1. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	III.3.2. Osiąganie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	III.3.3. Budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach zlewni pojeziernych oraz skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	III.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, na których budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie.	Właściciele nieruchomości, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	III.3.5. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne, samorząd powiatowy, zarządy dróg, GDDKiA	■	■	■	■
	III.3.6. Uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju.	KZGW, RZGW, WIOŚ, IMGW,	■	■	■	■
	III.3.7. Wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków.	Właściciele zakładów	■	■	■	■
	III.3.8. Wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej.	Właściciele gospodarstw	■	■	■	■
	III.3.9. Utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód.	Właściciele gruntów	■	■	■	■
III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami	III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.	Samorząd gminny, podmioty działające w gospodarce odpadami, organizacje pozarządowe, WIOŚ	■	■	■	■
	III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie gminy systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.					
	III.4.3. Zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska.					
	III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.					
	III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.					
	III.4.6. Utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.					
	III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.					
	III.4.8. Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.					
III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych	Podkierunek: III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska.					
	III.5.1.1. Właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej w dokumentach planistycznych.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	Podkierunek: III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.					
	III.5.2.1. Realizacja projektów technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.	Samorząd gminny	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	Podkierunek: III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych.		■	■	■	■
	III.5.3.1. Tworzenie stref wolnych od transportu.	samorząd gminny, zarządy dróg, GDDKiA,				
	III.5.3.2. Ograniczenie prędkości ruchu.		■	■	■	■
	III.5.3.3. Tworzenie pasów zadrzewień.					
	III.5.3.4. Budowa ekranów akustycznych.					
	Podkierunek: III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.					
	III.5.4.1. Budowa obwodnic.	samorząd powiatowy, samorząd gminny, zarządy dróg, GDDKiA,				
	III.5.4.2. Poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg.		■	■	■	■
	III.5.4.3. Zapewnienie płynności ruchu.					
	Podkierunek: III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.					
	III.5.5.1. Instalowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.	Właściciele urządzeń, samorząd gminny	■	■	■	■
	III.5.5.2. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.					
	Podkierunek: III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.					
	III.5.6.1. Rozpoznanie i wprowadzenie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.	Samorząd gminny	■	■	■	■
	Podkierunek: III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.					
	III.5.7.1. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.	Samorząd gminny, zarządy dróg	■	■	■	■
III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku	III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.	Samorząd gminny, władający wyrobami z azbestu	■	■	■	■
	III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.	Samorząd gminny i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

6.2. Nakłady

Oszacowanie wysokości nakładów na realizację programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce w większości przypadków było możliwe jedynie dla zadań, które będą realizowane przez samorząd lub jego jednostki organizacyjne.

Tabela 29 przedstawia koszty realizacji zadań **z wyłączeniem zadań, dla których w chwili obecnej nie jest możliwe oszacowanie nakładów**). Koszty zostały ustalone na podstawie aktualnego budżetu gminy oraz historycznych danych dotyczących nakładów ponoszonych na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska oraz założeń własnych.

Część zadań realizowanych przez samorząd będzie wykonywana przez pracowników Urzędu Gminy w ramach normalnych obowiązków służbowych, koszty te pominięto w szacunkach.

Możliwe do ustalenia koszty realizacji programu w latach 2012-2015 wyniosą blisko 7 mln PLN.

Tabela 29 Nakłady na realizację programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2015
Priorytet: działania systemowe			
I.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.	I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOS.	Samorząd gminny	10 000,00
	I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.	Samorząd gminny	400,00
I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.	I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00
I.4. Rozwój systemu Ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.	I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00
I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.	Samorząd gminny	400,00
I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku	I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.	Samorząd gminny	500,00
I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.	Samorząd gminny i jego jednostki	1 000,00
	I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.		
Priorytet: Ochrona zasobów naturalnych			
II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu	II.1.4.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych, jako obszarów rekreacji i ostoji przyrodniczych.	Samorząd gminny i jego jednostki	120 000,00
II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	II.3.1.4. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych.	Samorząd gminny	100 000,00
	II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00
II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi	II.5.3. Budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody.	Samorząd gminny i jego jednostki	748 800,00
II.6. Działania związane z ochroną klimatu	II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.	Samorząd gminny i jego jednostki	400,00
II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi	II.7.1. Sporządzenie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.	Samorząd gminny	2 000,00

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2015
Priorytet: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego			
III.2. Poprawa jakości powietrza	III.2.3.1. Przyjęcie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Samorząd gminny	8 000,00
III.3. Poprawa jakości wód	III.3.1. Budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.	Samorząd gminny i jego jednostki	5 217 500,00
	III.3.3. Budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach zlewni pojeziernych oraz skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami.	Samorząd gminny i jego jednostki	
	III.3.4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, na których budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ekonomicznie.	Właściciele nieruchomości, samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne	
	III.3.5. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.	Samorząd gminny i jego jednostki organizacyjne, samorząd powiatowy, zarządy dróg, GDDKiA	
III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami	III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.	Samorząd gminny, podmioty działające w gospodarce odpadami, organizacje pozarządowe, WIOŚ	102 000,00
	III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie powiatu systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.		
	III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.		
	III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.		
	III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.		
III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku	III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.	Samorząd gminny, władający wyrobami z azbestu	677 160,00
	III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.	Samorząd gminny i jego jednostki,	400,00
Razem			6 989 760

7. KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU

7.1. Procedury kontroli

Zgodnie z wymogiem art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, Wójt Gminy będzie co 2 lata dokonywać oceny realizacji programu i przygotowywać raporty z wykonania programu. Raporty te będą przedstawione Radzie Gminy.

Ocena realizacji programu będzie zawierać:

- kontrolę zgodności wykonania zadań wyszczególnionych w niniejszym programie z harmonogramem realizacji programu na lata 2012-2015;
- ocenę realizacji celów i działań określonych w programie opartą na wskaźnikach realizacji programu.

Jednak, aby w pełni zabezpieczyć zgodną z planem realizację zadań, gminny koordynator d/s realizacji programu będzie dokonywał okresowej kontroli realizacji. Koordynator będzie gromadził informacje dotyczące poszczególnych zadań realizowanych przez samorząd i jego jednostki organizacyjne. Informacje będą w szczególności dotyczyły wydatkowanych środków i/lub efektów zrealizowanych działań. Ponadto, koordynator będzie gromadził informacje od pozostałych instytucji, odpowiedzialnych za wdrażanie zadań programu. Uzyskane informacje będą przez gminnego koordynatora zapisywane w formie krótkich raportów. Koordynator będzie porównywał zebrane informacje z założeniami niniejszego programu oraz ze wskaźnikami realizacji programu.

W razie znaczących opóźnień w realizacji programu, gminny koordynator będzie informował o tym fakcie oraz o przyczynach opóźnień Wójta Gminy, a ten – w miarę możliwości – podejmie stosowne działania.

Ocena realizacji programu zostanie sporządzona na podstawie informacji zgromadzonych przez koordynatora gminnego.

7.2. Wskaźniki realizacji programu

Tabela 30 przedstawia wskaźniki realizacji celów programu, wraz z terminami ich osiągnięcia.

Tabela 30 Wskaźniki realizacji programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce

Cele	Wskaźniki	Jednostka miary	Planowana wartość wskaźnika na koniec okresu	Źródło informacji o wskaźnikach
PRIORYTET I: Działania systemowe				
Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	Liczba dokumentów poddanych strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko	szt.	≥1	Urząd Gminy
	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych w latach 2012-2015	szt.	≥4	Urząd Gminy
PRIORYTET II: Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych				
Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	Liczba nasadzeń drzew (poza lasami) w okresie 2012-2015	szt.	≥100	GUS
	Obszary chronionego krajobrazu	ha	≥4 562,8	GUS
	Użytki ekologiczne	ha	≥8,3	GUS
	Lesistość	% pow. gminy	≥18,3	GUS
	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę	m ³ /rok	≤33,4	GUS
	Roczna liczba przekroczeń standardów sanitarnych wody wodociągowej	szt.	≤1	PSSE
	Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych	% powierzchni użytków rolnych	≤40%	GUS, OSCh-R
PRIORYTET III: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego				
Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego	Liczba zrealizowanych projektów dotyczących OZE	szt.	≥1	Urząd Gminy
	Ludność korzystająca z sieci gazowej	% ogółu ludności	≥1,9%	GUS
	Stężenie zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych w oczyszczalniach komunalnych	mg/l pon. 2 000 RLM	BZT ₅ – 40 ChZT – 150 zawiesina – 50 azot ogólny – 30 fosfor ogólny – 5	Eksplloatator oczyszczalni ścieków
		mg/l 2000-15 000 RLM	BZT ₅ – 25 ChZT – 125 zawiesina – 35 azot ogólny – 15 fosfor ogólny – 2	
	Ludność korzystająca z kanalizacji	% ogółu ludności	≥23,9%	GUS
	Ilość zebranych odpadów komunalnych	tys. Mg/rok	≥1,2	GUS
	Liczba budynków mieszkalnych objęta zbiórką odpadów komunalnych	szt.	≥1200	GUS
	Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	% liczby punktów pomiarowych	100%	WIOŚ, PMŚ

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

7.3. Procedury weryfikacji programu

Zgodnie z art. 17 ust. 1 i art. 14 ust. 2 prawa ochrony środowiska gminne programy ochrony środowiska powinny być sporządzane na 4 lata z uwzględnieniem perspektywy na kolejne 4 lata. Tak więc najpóźniej w 2015 roku zostaną podjęte prace nad aktualizacją „Programu ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce” na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy do 2023 r.

Aktualizacja będzie uwzględniać wyniki ocen realizacji programu, zawarte w raporcie przygotowanym przez Wójta Gminy.

Niezależnie od obligatoryjnej aktualizacji, „Program ochrony środowiska dla Gminy Bartoszyce” będzie mógł być weryfikowany w miarę uściślenia i zwiększania zakresu dostępnych danych. Weryfikacji w pierwszym rzędzie mogą zostać poddane aktualne wskaźniki realizacji zadań programu.

Konieczność weryfikacji programu będzie zgłaszana Wójtowi Gminy przez gminnego koordynatora d/s realizacji programu. Zweryfikowana wersja programu zostanie poddana takiej samej procedurze uchwalania, jak wersja niniejsza.